

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

toktamış
ateş

8.BASKI

ne
oldu
bize
?

Ne Oldu Bize?
Toktamış Ateş

Çınar Yayınları Güncel
Ne Oldu Bize ? / Toktamış Ateş

ISBN 975 - 348 - 061 - X

1. Baskı İstanbul, Ekim 1994
2. Baskı İstanbul, Kasım 1994
3. Baskı İstanbul, Kasım 1994
4. Baskı İstanbul, Aralık 1994
5. Baskı İstanbul, Ocak 1995
6. Baskı İstanbul, Ocak 1995
7. Baskı İstanbul, Şubat 1995
8. Baskı İstanbul, Şubat 1995

Kapak fotoğrafı ve tasarımı : *Cem Gümişbek*
Dizgi : *Dönüşüm*
Baskı : *Günay Matbaası*

© Çınar Yayınları, 1995
Tüm yayın hakları saklıdır.

Çınar Yayınları, Rifat Ilgaz Kültür Merkezi
Küçükparmakkapı sokak No: 23
80060 Beyoğlu, İstanbul
Telefon : 0.212 293 23 98 - 99
Fax : 0.212 293 28 96

Ne Oldu Bize?

Toktamış Ateş

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
I) NE OLDU BİZE?..... (11-57)	
— Ne Oldu Bize?.. ..	13
— Medyanın Gücü	16
— Orduya Bakış	19
— Anayasal Vatandaşlık	22
— Kentlileşmek	25
— Âlemi Kör Sanmak	28
— Dağlara da Yaz Geldi	31
— Nool'muş Yani... ..	34
— Umud Tükenmez	37
— Kavram Kargaşası	40
— Şile'de Beethoven	43
— Karanlık Güçler	46
— Kültürümüzün Ürünü	49
— Bu Düşmanlık Neden?	52
— Türkiye'yi Temsil Etmek	55
II) EMEK KESİMİ..... (59-84)	
— Fedakârlık	61
— Örgütlenmek	64
— Memurlar	67
— Gene Memurlar	70
— İçi Parçalanımlar	73
— Emeğin Durumu	76
— Tıkır Tıkır Ödemek	79
— Adalet Sistemimiz	82
III) 70 'CENT'E MUHTAÇ OLMAK..... (85-110)	
— 70 Cent'e Muhtaç Olmak	87
— Bankacılar ve 12 Eylül'ün Ettikleri	90
— Özelleştirme	93
— Demokrasi Paketi	96
— Garip İşler	99
— Tasarruf Önlemleri	102
— Yalanla Avutmak	105
— Garip Savlar	108

IV) YÖK'ÜN GÖREMEDİKLERİ.....	(111-141)
— Bir Yök Komedişi ve Ötesi	113
— Üniversiteler: Bitmeyen Şarkı	116
— İyiniyet ve Beceri	119
— Eğitim Çıkmazı	122
— YÖK'ün Yaptıkları	125
— Vakıflar, Kamu Kurumları ve Üniversiteler	127
— Bizden Görüntüler	130
— Bir Yanıt	133
— YÖK'ün Göremediği	136
— Yabancı Dille Eğitim	139
V) ASLAN SOSYAL DEMOKRATLAR	(143-171)
— Sol Muhalefet	145
— SHP ve İyiniyet Üzerine	148
— Farklı Düşünceler	151
— 'Sol'un Doğası	154
— SHP'nin Dramı	157
— Babasının Çiftliği	160
— Alınan Arkadaşlar	163
— Arada Kalmak	166
— 'Medya'nın Saldırısı	169
VI) 'BOMBA'LI YAZILAR.....	(173-185)
— Teröre Davetiye	175
— Terörü Yorumlamak	177
— Bomba Sonrası	180
— Bıktım Bu Bombadan... ..	183
VII) DEĞİNMELEK ve TARTIŞMALAR.....	(187-211)
— Bir Mektup... ..	189
— Kitap Sevgisi	193
— Ayasofya	196
— Saldırı Karşısındaız	199
— "Suret-i haktan" Görünmek	202
— Sömürünün Türleri	206
— Biraz İnsaf	209

ÖNSÖZ

Gerçekten "Ne Oldu Bize?..". Bazı şeyleri anlamakta ve yorumlamakta müthiş zorlanır oldum. Olaylar arasındaki "neden-sonuç" ilişkisini neredeyse yitireceğim. Bu yaşıma kadar açıklayabildiğim pek çok şeyi, şimdi açıklamaktan aciz kaldım. Ne oldu bana? Ne oldu bize?..

Bu kitapta okuyacağınız yazılar, yaşamın değişik alan ve boyutlarındaki kimi sorunlarla ilgili yaklaşım, yorum ve arayışlarımdan oluşuyor. Son dönemlerde *Cumhuriyet*'in "Arayış" köşesinde çıkan yazıları bunlar.

Toplumumuzda yeni birtakım tipler türedi. "Vizyon sahibi" olduklarına dair bir inanış var. Ama ben o vizyonu görmekte çok zorlanıyorum. Düpedüz hırsız çoğu. Bir başka bölümü yalancı ve utanmaz. Önemli bir bölümü de karacahil. Ama "özgün düşünce" ve yaklaşımlarından ötürü, kimilerinin ilgisini çekiyorlar. Elbette arkalarında tüm gücüyle kitle iletişim araçları da var. Hem yazılı olarak (dergi-gazete) ve hem de görüntüsel olarak (televizyon).

Görüleceği üzere yazıları yedi bölüm olarak düzenledim. Bölümler arasında kronolojik bir sıralama yok. Ama her bölümün içindeki yazılar (birkaç istisna dışında) kronolojik bir sıra izliyorlar.

Gazete yazıları "unutulmaya mahkûm". İşte bu "mahkûmiyet kararı" bozabilmek için, bir bölümünü kitap olarak yeniden yayınlıyorum. "*Ne Oldu Bize?..*" bu tür kitaplarımdan Çınar Yayınları'nda yayınlanan üçüncüsü oluyor.

Daha önce yayınlanan "*Aslan Sosyal Demokratlar*" ve "*Arayış*" başlıklı kitaplarım, yoğun bir ilgiyle karşılanmıştı. Umarım okurlarım aynı ilgiyi bu kitaba da gösterirler.

"*Ne Oldu Bize?..*" bu biçimiyle elbette özgün bir çalışma değil. Fazla bir iddiası da yok. Ama belli konulardaki görüş ve düşüncelerimi (kimi tekrarlamalardan da kurtulamasam da) derli-toplu bir biçimde ortaya koyuyor. Sanırım kolay okunan ve (umarım) yararlı bir kitap oldu.

İstanbul, Ekim 1994

NE OLDU BİZE?..

NE OLDU BİZE?..

Cumhuriyet'in bu köşesinde yayımlanan yazılarımdan derlenen ikinci kitabım, *"Arayış"* başlığı ile yayımlandı. İlk kitap *"Aslan Sosyal Demokratlar"* adıyla Nisan'da yayımlanmıştı. Ve insanın yazdığı kitap sayısı yirmiye de ulaşsa, her yeni kitap bir başka heyecan ve zevk veriyor.

Tabii hemen açtım ve kendi yazdığım yazıları başından sonuna bir kez daha okudum. Ve ilginç bir noktayı saptadım. Türkiye'nin Güneydoğu sorunu ile ilgili olarak yazdığım yazıların üçünde, *"Demokrat olamayanlar bari akıllı olsunlar"* önerisinde ve temennisinde bulunmuşum. Ama boşuna olmuş. Kimi siyasetçilerimiz, dar görüşlülüklerinin bedelini ödüyorlar şimdi: Fakat bu bedeli sadece kendileri ödemiyorlar. Türkiye'ye de ödetiyorlar.

DEP davası ile ilgili olarak Türkiye'ye gelen kimi Avrupalı parlamenterlerin tutumlarına ve laflarına bakıyorum, utanç duyuyorum. Kan boğuyor. Adam, (ya da kadın) sanki dost bir ülkenin parlamenterleri değil, müstemleke yönetiminin genel valisi...

Türkiye demokrasi sınavından geçiyormuş ve bu muhteremler de bunu gözlüyorlarmış. Peki 12 Eylül sonrasında akılları neredeydi? 12 Mart sonrasında akılları neredeydi? 18 yaşına girmemiş çocuklar asıldı sudan bahanelerle. *"Beş kişiyle ordu kurdular, devleti yıkacaklardı"* diye fidan gibi gençler ipe gönderildiler. O zamanlar neden gelmediler Türkiye'ye, neden basın toplantıları yapıp demokrasi nutukları atmadılar? Şimdi Ortadoğu dengeleri değiştiği zaman, bir sürü insan demokrasi *havarisi* kesildi. Ve bizim kimi akılsız arkadaşlarımız da buna inanıyor.

DEP'in kapatılması ve DEP'li milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması sırasında çok yazdık-çizdik. *"Etmeyin"* dedik, *"Böyle sudan gerekçelerle insanların dokunulmazlıklarını kaldırmayın, bunu dünyaya anlatamayız."* Dinlemediler. Bugün

burnumuza dayatılan "*faturayı*" o günlerde görmemek için kör olmak gerekirdi. Ama anlaşılan bizi körler ve sağırılar yönetiyor.

Okurlarım PKK'ye karşı tavır ve düşüncemi bilirler. En ufak bir ödüne taraftar olmadığım gibi, devletin bu eşkıyayı "*muhatap almasına*" da şiddetle karşı çıkarım. Ama halkın iradesiyle TBMM çatısı altına gelen insanlara da belli bir saygı gösterilmesini isterim ve beklerim. Zira onlara gösterilecek saygı, o insanları oraya gönderen iradeye, yani halka gösterilen saygıdır. Ve eğer bu insanlara oy veren yüzbinlerce insan PKK'liyse, biz bu davayı yitirdik demektir. Ve yapılan tüm yanlışlara ve uygulama hatalarına karşın, çok şükür daha o noktaya gelmedik.

Ama bu dava bahane edilerek yaratılmak istenen ortamdan da müthiş rahatsız oluyorum. Osmanlı'nın son dönemlerinde "*gayrı-müslim tebaaya*" yapılan baskıları bahane ederek, İmparatorluğun içişlerine müdahale eden "*Düveli Muazzama*" temsilcilerinin üslubunu görüyorum. Tüylerim diken diken oluyor. "*Ne hallere düşürdüler bizi?*" diye isyan ediyorum, "*Ne oldu bize?*" sorusunu soruyorum.

Bizim sokakta emlakçılık yapan bir arkadaş, geçenlerde dükkânının deposunda bulduğu bazı eski gazeteleri getirdi. Bak-tım biri, 11 Kasım 1938 tarihi *Volkische Beobachter* gazetesi. *Volkische Beobachter*, Alman Nasyonal Sosyalist Partisi'nin, yani Hitler'in partisinin resmi yayın organıydı. Ve ama gönüllü, ama zorunlu milyonun üzerinde tirajı vardı. İşte bu gazete, 11 Kasım 1938 tarihli sayısının birinci sayfasının yarısını Atatürk'ün ölümüne ayırmıştı (aynı tarihli *Pravda*'nın da buna benzediğine eminim).

Birinci sayfanın sağ üst köşesinde Atatürk'ün özel bir fotoğrafı vardı. Daha sonra Atatürk'ün ve Türkiye'nin dünya siyasetindeki önemi üzerinde duran yazılar yer alıyordu. Sadece bu kadar da değil. Sayfayı çevirdiğiniz zaman, üçüncü sayfa tümüyle Türkiye ve Atatürk'e ayrılmıştı. Bol fotoğraflı güzel bir sayfa hazırlamışlardı. Zaten gazetenin bir kopyasını aldırarak *Cumhuriyet* arşivine koydurdum.

"*Dış itibarımız müthiş artıyor*" yalanlarıyla geldik bugünlere. Şimdi başkentimizde yabancı parlamenterler basın toplantıları

yapıyor ve Türkiye'yi tehdit edebiliyor. Ve miting alanlarında *"PKK'yi kolundan tutup Meclis'ten attım"* övünmesiyle alkış toplayanlar, ulusal onurumuzu zedeleyen bu saygısızlıklar karşısında pişkin pişkin gülümsüyorlar. Oysa ki demokrat olmak, kendine hakaret ettirmek, yapılan hakaretleri pişkince sineye çekmek değildir. Demokrat olmak, en azından bu hakaretlere zemin hazırlamamaktır. Ama kime anlatırsınız?..

*Mustafa Kema*l'in genç cumhuriyeti fukara bir ülkeydi. Hal-kını *"tutumlu olmaya"*, *"yerli malı kullanmaya"* özendiren bir ülkeydi. Ama bugünün kimi yöneticilerinin akıllarının alamayacağı kadar itibarlı ve düşünemeyecekleri kadar onurlu bir ülkeydi.

O günlerin Türkiye'si'nin *"Jet sosyetesini"*, *"paparazzileri"*, *"Âlemleri"* yoktu. Bugün kimilerinin dalga geçtiği Cumhuriyet Bayramı balolarına, ayaklarını sıkkan Sümerbank pabuçlarıyla giderdi valiler. O günlerin Türkiye'si'nin başbakanlarının yurtdışında yatırım yapacaklarını söyleseler, söyleyeni *"deli"* diye akıl hastanesine kaldırırlardı. O günlerin Türkiye'sinde trilyonluk yolsuzluklarla suçlananlara devlet protokolünde yer vermezler, erdem ve ahlak üzerine nutuk attırmazlardı.

Ama o günlerin Türkiye'si umut ve inanç doluydu. O günlerin Türkiye'si gururluydu, haysiyetliydi. Müstemleke valisi edasıyla konuşmak isteyen kimi kendini bilmezlerle, tek tek yalatırdı o söylediklerini...

Ne oldu bize?..

9.8.1994

MEDYANIN GÜCÜ

Şimdiye dek defalarca yazmışımdır. Medya sözcüğünden hiç hoşlanmıyorum. Ama öylesine yaygın bir kullanım alanı kazandı ki konuşurken de yazarken de zaman zaman kullanmaktan kendimi alamıyorum. Oysa ki '*kitle iletişim araçları*' sözcüğü çok daha güzel bir sözcüktü. Neyse, çevre bize uymuyorsa, bizim çevreye uymamız gerekiyor...

Kitle iletişim araçlarının gücü üzerinde, daha öğrencilik yıllarımdan beri düşünmüş ve güçlerine şaşırmışım. Özellikle modern teknolojilerin kullanılmasıyla yapılan '*propaganda*'nın etkisi, çoğu kez çarpıcı gelmiştir bana. Örneğin Hitler ve Goebbels'in radyoyu kullanmadaki ustalıkları, aynı biçimde Roosevelt'in ve Churchill'in radyoyu etkili bir silah haline dönüştürmeleri, benim için 2. Dünya Savaşı'ndan günümüze dek geçen yarım yüzyılda, kitle iletişim araçları inanılmaz boyutlarda gelişti. Birkaç yıl önce '*Körfez Savaşı*'nı, neredeyse bir spor karşılaşmasını '*naklen*' izler gibi izlettiler insanlara. Aynı şeyi dünyanın diğer acılı yörelerinde de gördük.

Ancak kitle iletişim araçları ya da medya; salt savaşlarda kullanılan bir etkileme aracı değil elbette. Akla gelen ve gelmeyen her alanda, müthiş bir etkileme ve müthiş bir '*bilinç belirleme*' aracı. Ama iyi yönde, ama kötü yönde....

Atalarımız, "*Bir şeyi kırk kez söylerseniz inanırlar*" demiş. Ne kadar doğru. Ve Türkiyemiz'de başta televizyon olmak üzere, yazılı ve görüntülü kitle iletişim araçları, bazı yalanları öyle çok yineliyorlar ki halkımız da buna inanıyor. Ama sadece Türkiye'de değil, dünyanın her yerinde insanlar, medyanın eseri olmuş durumdalar. Ve çoğunlukla sermaye sınıfının elinde bulunan bu silah, geniş kitlelerin sömürülmesine olanak sağlayan, en etkili araç durumunda.

Geçen aylarda değişik nedenlerle birkaç televizyon programına çıktım. En az yirmi yıldır yazıp söylediklerimi, birkaç açıkturumda yineledim. Aman Allahım! İnanılmaz bir ilgi çemberi oluştu etrafımda. Bir ara sokakta yürüyemez oldum. Ve çok ilginç bir biçimde; sadece görüşlerini savunmaya çalıştığım cepheden değil, karşı olması beklenen cepheden de aynı ilgiyi gördüm. Ve şunu anladım ki eğer insan dürüst ve karşısındakine saygılı bir biçimde görüşlerini ortaya koyarsa; hem dinleniyor, hem saygı hem de sevgi görüyor. Söyledikleriniz karşınızdakine ne denli ters olursa olsun ve ne denli aykırı olursa olsun...

Yolda giderken çeviriyorlar, *"söylediklerinize katılmıyoruz, ama sizi çok seviyoruz"* diyorlar. *"Özlediğimiz ve aradığımız tartışma üslubu bu"* diyorlar. Kimileri ise *"bizim sesimiz oluyor-sunuz Hocam, sağolun"* diyorlar, *"duymak istediklerimizi söylüyorsunuz"* diyorlar.

"Hocam, siz şimdiye kadar nerelerdeydiniz?" diye soranlar da var. Çok şaşıyorum. 27 yıllık bir öğretmenim ben. Bugün toplumun çeşitli kesimlerinde, en üst düzeylere kadar yükselen onbinin üzerinde öğrenci geçti karşımdan. Ayrıca otuz yıldır yazarım ve değişik yerlerde konuşurum. Yüzlerce işçi seminerine katıldım. Son yirmi yılda, 15 kitabım yayımlandı. Ve bana, *"şimdiye kadar nerelerdeydiniz"* diye soruyorlar...

Bütün bu çabalarım bir *'bilim emekçisi'*nin, dar bir alanda yankılanan çabalarıymış demek ki. Ama televizyonun o *'sihirli eli'* üzerime değince, her şeyin rengi ve boyutu değişti. Ve medyanın inanılmaz etkileme gücünü, bu kez de kendi yaşamımda çarpıcı bir biçimde gördüm.

Teksirle çoğaltılan ders notlarımı saymazsak, ilk kitabım 1976'da yayımlanmıştı. Doçentlik tezimi *"Demokrasi Teorisi-Kavram, Tarihsel Süreç ve Uygulamalar"* başlığı altında yayımlamıştım. İbrahim Derbeder'in Der Yayınları'nın ilk kitabı idi. Ve sevgili Derbeder bu kitabı on yılda zor tüketmişti. Şimdi Ümit Yayınları'nda yeni baskısı çıktı. Bir haftada tükenmiş. Olacak şey değil.

İki yıldan beri laiklik üzerine bir kitap yazmaya çabalıyordum. Ama Ümit Gürtuna'nın tüm bastırmalarına karşın bir türlü

ilerleyemiyordum. İlk planladığımızda Ümit Yayınları'nın 1 numaralı kitabı olacaktı. Oysa ki bu arada otuz kitap çıkmıştı. Sonunda elimdeki biçimiyle yayımlattım. Bu kitap da bir haftada ikinci baskısını yaptı. İnsanın hoşuna gidiyor doğrusu. Ama müt-hiş de bir sorumluluk duygusu yüklüyor.

Medyanın inanılmaz bir gücü var. Ve medyayı kim denetli-yorsa, toplumu da o denetliyor. Yıllardan beri, tam bir başıboş-luk içindeydi kitle iletişim araçları. Bakkal dükkânı açmanın ruh-sata bağlı olduğu ülkemizde; radyo açmak tümüyle serbestti. Böyle şey olur mu hiç? Yeni yasayı tam inceleyemedim. Gördü-ğüm kadarıyla, sakıncalı ve antidemokratik yönleri de var. Ama umarım düzeltilir. Her ne kadar *"Kötü bir yasayı düzeltmek, yeni bir yasa yapmaktan daha zordur"* diyenler varsa da ben o dü-şünce de değilim.

Medya çok büyük bir güç. Kendini denetleme durumda olanları, yani dinleyici ve izleyicilerle, okuyucuları da kendi *'bi-çimlendiriyor'*. Özgürlük ve demokrasi içinde nasıl denetlenir bi-lemiyorum...

28.4.1994

ORDUYA BAKIŞ

Son günlerde gene bir dizi yanlış tartışma ve değerlendirme yapılıyor. Genelkurmay Başkanı'nın görev süresinin uzatılıp uzatılmaması meselesi, gereksiz polemiklere yol açtı. Başbakan'ın bakanlarıyla yaptığı telefon görüşmeleri dinleniyor, teybe alınıyor ve basına sızdırılıyor. Tek kelimeyle, rezalet. Bu rezaletin mutlaka bir sorumlusu olmalı.

Basınımızın kimi *"süper zekâlıları"* elbette bu olayı da hem orduya ve hem de Atatürk'e saldırmak için bahane ettiler. Neymiş efendim? *"Milli Savunma Bakanı'na bağlı bir memur olması gereken Genelkurmay Başkanı, Cumhurbaşkanı'na nasıl cevap verirmiş?"*

Bunların her şeyi *"çifte standart"*. Demokrasi denince mangalda kül bırakmazlar. Kendileri istedikleri zaman, istedikleri insan hakkında her şeyi yazar ve söylerler. Hatta demokrasi adına, memleketi parçalamayı bile *"tartışabilirler"*. Ama başkaları *"çizmeyi aştı mı"* kıyametleri koparırlar. Galiba demokrasi sadece bu beyler ve bayanlar için var...

Bunların gözünde; okumakta olduğunuz türden bir yazı yazmak da *"demokrasiye ihanet"* ve *"ordu çığırkanlığı"* yapmaktır. Zaten bunlara göre, ülkedeki her türlü felaket ve kötülüğün nedeni Silahlı Kuvvetler'dir. (Hatta aralarında *"işgal ordusu"*ndan söz edenler bile vardır.) Ayrıca bunların gözünde Atatürkçülük de, bir *"asker ideolojisi"*nden başka bir şey değildir. Ve Türkiye'nin geri kalmışlığının ve demokrasiyi bir türlü yaşama geçirememesinin nedenleri de; Atatürk, Atatürkçüler ve Silahlı Kuvvetler'dir...

Silahlı Kuvvetler, elbette *"zemzemle yıkanmamıştır"*. Ve 12 Eylül'ün büyük sorumluluğunu taşımak zorundadır. Ama kişiler gelir geçer, kurumlar ve ilkeler kalır. Türk demokrasisinin koşul-

ları Tansu Çiller'i başbakanlığa taşıdı diye, demokrasiden vaz mı geçeceğiz?

Birbirlerinden çok farklı beklentileri olan üç grup; yani şeriatçılar, ayrılıkçılar ve "sözde" solcular; ortak bir hedefte birleşiyorlar. Bu ortak hedef; Atatürk, Atatürkçülük ve Silahlı Kuvvetler. Bir kısmı Osmanlı'yı yeniden pişirip yeni bir şeymiş gibi sofraya getirmeye çalışıyorlar. Yahu, Osmanlı "*matah*" bir şey olsa, paladırdır-küldür çökmezdi. Hiç mi tarih okumaz bunlar?..

Çoğu, zengin sofralarının çanak yalayıcılarıdır. Çarpık ve haksız "*ekonomik yapı*"nın akıl hocalığını yaparlar... Düzenin nimetlerinden sonuna dek yararlanırlar. Ama iş lafa gelince, karşılardakilerini "*düzenden çıkar sağlamakla*" suçlarlar.

Bunların gözünde; (tek kuruş almaksızın) vatan borcunu ödemek için silah altına koşan gençlerin coşkusunu paylaşmak suçtur. Söylemediklerini bırakmazlar. Ama yüksek ücretle terörist olan ve üç yaşındaki bebeleri kurşuna dizenlere katılanlara destek yazarlar.

İrkçılığa çok karşıdırlar, her yerde lanetlerler. Ama ırk temelinde ayrılıkçılık yapanlara toz kondurmazlar. İstiklal Mahkemeleri'ni eleştirirken; her biri birer adalet tanrıçasıdır. Ama silahsız halkı camiye doldurup kurşuna dizenlere çıt çıkarmazlar.

Aslında Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları, diğer memurlara oranla görece bir ekonomik rahatlık içindedir. Ama netice olarak çoğunlukla orta halli insanlardır. 12 Mart ve 12 Eylül'ün eli kanlı kimi katillerinin, bugün özel sektörde kemik yaladıklarına bakmayın. Emekliliklerinde (eski hizmetleri karşılığı) özel kesime yamayanlar, Silahlı Kuvvetler mensuplarının yüzde biri bile değildir. Elinde file, semt pazarında dalışverişi yapan nice emekli general tanırım ki; ayaklarında Sümerbank ayakkabılarıyla, onur ve yurtseverlik anıdırlar. Silahlı Kuvvetler'i, iş çevreleri önünde takla atanlar değil, bu insanlar temsil eder.

Silahlı Kuvvetlerimizin üyelerinin çoğu, halkına ve devletine karşı sorumluluğunun bilincindedir. Sonsuz bir yurtseverlik ve kemalizmin aydınlığına inanç içinde yetiştirilir ve yaşarlar. Bugün bir Serdar Güreş'i haklı olarak kalemlerine dolayanlar, sivil kesimde yüzlerce Serdar Güreş olduğunu unutmamalıdırlar.

Sözde demokrat bu *"süper zekâlı kalem erbabının"* tanıdıklarımın çoğu, askerliklerini de *"idare etmişlerdir"*. Aylar süren kışla birlikteliğinin doğurduğu sıcak arkadaşlıkları da bilmezler, kışlada yenen her lokmadan önce *"vatan ve millete"* olan borçlarının anımsatıldığını da. Karavanaya kaşık sallamanın yorgun keyfini de tatmamışlardır, soğuk bir gece nöbetinin ardından içilen sıcak bir çayın lezzetini de...

Bu yazımın taslağını tartıştığım kimi dostlarım, şiddetle karşı çıktılar. *"Yayımlama, yanlış anlaşılırsın"* dediler. *"Silahlı Kuvvetler adına yapılan bir sürü yanlışlığı savunuyor duruma düşersin."* Ama böyle yanlış anlaşılmanın riskini de göze alarak bu yazıyı yayımlıyorum. Çok büyük çoğunluğuyla yüreği yurt sevgisi dolu olarak çarpan ve ülke çıkarlarını her türlü bireysel çıkarların önünde gören ve Atatürk'ün aydınlık yolunun yılmaz savunucuları olan bu insanlara bugün sahip çıkmazsak, ne zaman sahip çıkacağız?

14.5.1994

ANAYASAL VATANDAŞLIK...

Sayın Cumhurbaşkanımız, bir süre önce sanki yeni bir buluşmuş gibi *"anayasal vatandaşlık"* kavramını ortaya attı. Ülke-
mizin bilimsel kisvelere bürünmüş kimi *"süzme yağcılarının"* bir
kısımı bunu, *"hayranlıkla"* ve *"hayretle"* karşıladılar. Vıcık vıcık
yağcılık ve yaranma arzusu kokan bu ifadeleri okuduğum za-
man, inanın midem bulandı. Bu ifadenin nesine *"hayret ederler"*
ve nesini *"hayranlıkla karşılarlar"*, anlamak mümkün değil. Za-
ten Cumhuriyetimizin temel felsefesi buna dayanıyor.

Bizler lise sıralarında okurken ulusu, *"aralarında ırk, dil,
din, tarih, kültür vb. ortak özelliklerin bulunduğu insanların oluş-
turdukları insan topluluğu"* olarak tanımlardık. Elbette bu insanlar
arasındaki *"ortak yaşama iradesi"* de söz konusuydu. Ancak
hızla değişen dünyamızda, bu tanım yetersiz kaldı. Zira dünya-
nın hiçbir yöresinde böyle *"saf kalmış"* bir ulus yoktu. Bu ne-
denle ulus, *"ortak bir amaç çerçevesinde birleşmiş ve araların-
da tarihsel bağlar bulunan insan topluluğu"* olarak tanımlanma-
ya başlandı.

Bu arada *"insanları bir araya getiren özellikleri"* açısından
farklı ulus tanımları ortaya çıktı. Kan ulusu, ırk ulusu, dil ulusu
ve devlet ulusu gibi. Kan ulusu, aynı kandan gelen insanlardan
oluşan ulustu. Irk ulusu, aynı ırktan gelen insanların oluşturdukları
ulus; dil ulusu, aynı dili konuşan insanların oluşturdukları
ulus idi. Ve *"devlet ulusu"*, aynı devletin *"vatandaşlarının"* oluş-
turdukları ulustu. Ve bu tanımların yapılmasının üzerinden yarım
yüzyıldan fazla geçmişti.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun *"çok ulus-
lu"* yapısını devralarak kurulmuştu. Her ne kadar İstanbul dışın-
da yaşamakta olan Rum nüfus ile Batı Trakya dışında yaşayan
Türk nüfusun *"mübadelesi"* sonrasında oldukça homojen (tür-

deş) bir nüfus yapısına sahip olmuşsa da Lozan Antlaşması hükümlerine göre, gene de *"gayrimüslim"* dört azınlığa, azınlık haklarını vermişti. Bunun dışında ülkenin belirli yörelerinde odaklaşmış farklı *"etnik gruplar"* vardı ki, TC bunları hiçbir zaman *"azınlık"* olarak görmemişti, görmemektedir ve tüm kavgalar bir yana, görmeyecektir.

Bu etnik grupların büyük bir bölümünün kendi dilleri, alfabeleri, kültür ve edebiyatları, folklorları vb. vardır. Örneğin Kürtler, Çerkezler, Gürcüler, Boşnaklar, Tatarlar, Lazlar, Araplar vs. farklı etnik gruplardır. Bunlar kendi aralarında genellikle kendi *"anadillerini"* konuşurlar. Fakat Türkiye Cumhuriyeti'nin vatan-daşı olarak, tümü Türk'tür. Ve bunları bir arada tutan iki unsurdan biri ortak resmi dil olan Türkçe, öbürü de Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu günden beri, tüm vatandaşları (hangi etnik kökenden gelirse gelsin) eşit haklara sahip, birinci sınıf vatandaşlardır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden beri, hiçbir vatandaşının suratına, şu ya da bu etnik gruptan geldiği için, hiçbir kapı kapanmamıştır.

Türkiye'de Türk olmak, *"Türk ırkından gelmek"* demek değildir. Türk ulusçuluğunun temellerini atan Diyarbakırlı Ziya Gökalp mi ırkçılık yapacaktır, yoksa Makedonya'dan gelen sarı saçlı, mavi gözlü Mustafa Kemal mi? Türkiye'de Türk olmak demek, Türkiye'ye vatandaşlık bağı ile bağlı olmak demektir. Zaten Mustafa Kemal'in *"Ne mutlu Türküm diyene"* vecizesi de bunu açıkça göstermektedir. Buradaki sihirli sözcük *"diyene"* sözcüğüdür. Kendisine *"Türküm"* diyen, Türk'tür.

Bunu yabancılara anlatmakta zorlanıyoruz. Çünkü Avrupa devletleri, genellikle aynı etnik kökenden gelenlerin kurdukları devletlerdir. Diğer etnik gruplar *"azınlıktır"*. Örneğin İngiltere'yi İngilizler, Fransa'yı Fransızlar, Almanya'yı Almanlar kurmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti'ni ise yirmiden fazla etnik grubun bileşimi olan Türkler kurmuşlardır. Ve bu etnik gruplardan hiçbiri azınlık değildir.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında *"ırk"* motifinin sıkça kullanılmasının bir dizi nedeni vardır elbette. Türk olmak yüzyıllarca horlanan bir özellikken, yüceltmeye çalışılmıştır. Kendi dilini ve

tarihini arayan bir ulusun bu tür "*abartmalarını*" doğal karşılamak gerekir. İstiklal Marşımızda, Harbiye Marşı'nda vb. gördüğümüz bu abartmayı, birtakım başka sloganlarda görmek de mümkündür. Ama tüm bunları o dönemin koşulları altında değerlendirmek gerekir.

Toplumumuzda kimi etnik grupların kimi üyeleri, kendilerini "*Türk olma*" dışında tanımlamak isteyebilirler. Bu da onların hakkıdır. "*Azınlık*" olarak yaşamak isteyebilirler. Bu toplumda laik Cumhuriyet'in getirdiği "*eşitliği*" reddeden hanım kızlarımız da var. Kendi bilecekleri şeydir bunlar...

Ama bu konularda çok dikkatli ve özenli olduğunu bildiğimiz Cumhurbaşkanımızın çıkışını anlamakta zorlanıyorum. Zira "*ırk temelini reddederek anayasal bir vatandaşlık çerçevesinde eşitlik getirilmesini*" önermek, şimdiye kadar "*eşitsizlik*" olduğunun ifadesidir ki, bu yaklaşım doğru değildir. Türkiye'de hiçbir zaman ve hiçbir etnik gruba "*ırkçı bir biçimde*" yaklaşılmamış ve hiçbir etnik grup üyesi "*eşitsiz*" olmamıştır. Kendisine yaranmak için alkış tutanlar her zaman olabilir, ama Cumhurbaşkanımız bu hassas konuda daha dikkatli olmalıdır.

26.5.1994

KENTLİLEŞMEK

Bir ülkede özgürlükçü demokrasiye geçmek ve özgürlükçü demokrasiyle yaşamak ve onu yaşatmak kolay değildir. *"Biz demokrasiye geçtik"* demekle demokrasiye geçilmiyor. *"Biz demokraside yaşıyoruz"* demekle de demokraside yaşanmıyor. Demokrasiye geçebilmenin bazı *"asgari koşulları"* olduğu gibi, demokrasi içinde yaşamının getirdiği *"kimi zorunluluklar"* var.

Demokrasiye geçebilmenin koşulları; ileri bir eğitim düzeyi, yaygın bir iletişim ve ulaşım ağı, belli bir gelir düzeyi ve nihayet örgütlü bir toplum yapısıdır (Kimi aklı-ı evvel süper zekâlıların *"Atatürk demokrasiye neden geçmedi"* sorusunun yanıtı da burada yatar).

Aynı koşullar, demokrasi içinde yaşayabilmek için de gereklidir elbette. Ama bunlara ek olarak bazı şeylerin *"sürekliliği"* gerekir. Örneğin gelir paylaşımındaki *"denge"*, orta sınıfın varlığının sürdürülmesi, eğitim düzeyinin yüksek tutulması vb. gibi hususlara özen gösterilmesi gerekir.

Bu arada kimi yazarlar, demokrasi içinde yaşayabilmenin koşulları arasında *"kentleşmeyi"* de sayarlar ki, bir ölçüde haklıdırlar. Fakat *"kentleşmenin"*, hatta *"kent"*ın ne olduğu konusunda tartışmalar vardır.

Burada kent ve kentleşme konusundaki geniş tartışmalara girmek niyetinde değilim. Fakat şu kadarını söyleyeyim ki; kent insanların tarım dışı bir alanda ekonomik uğraş verdikleri ve belli bir kültürü yansıtan ve belli bir ölçeğin üzerindeki insan topluluğunu barındıran yerleşim birimidir. Fakülteden sınıf arkadaşım ve meslektaşım Prof. Dr. Kemal Kartal'ın *"Kentlileşme"* başlıklı kitabı, bu konuya ilgi duyanlara ışık tutabilir.

Türkiye'de uzun yıllar iki kavramı karıştırdık. Bunlar, *"kentleşme"* ve *"kentlileşme"* kavramları idi. Zira onbinlerce, yüz bin-

lerce insanın bir arada yaşaması, bir yerleşim birimini kent yapmadığı gibi, böyle bir yerleşim biriminde yaşayan insanlar da kentli olamıyor. Hatta, gerçek anlamıyla bir kentte yaşayan kimi insanlar da bazı durumlarda kentli sayılamıyor.

Bu durumda, net bir biçimde açıklanması gereken iki kavramla karşı karşıyayız. Bunlardan biri *"kentleşme"*, öbürü de *"kentlileşme"*.

Kentleşme kabataslak olarak şöyle tanımlanabilir: Konut sayısının ve insan sayısının arttığı bir ortam içinde; toplumda, örgütlenme, uzmanlaşma ve insan ilişkilerinde, kente özgü bir değişimin ortaya çıkması.

Kentleşme ise bunun çok ötesinde bir şeydir. Kentleşmede elbette bir *"değişim"* söz konusudur. Ama kentlileşme denildiği zaman, değişime uğramış olması gereken bizzat *"insan"*dır. İnsanın *"algılamasında"* ve *"beklentilerinde"* değişim olacaktır, olmalıdır. Hatta bunlara ek olarak insanın *"biçimsel özelliklerinde"* de bir değişim olması beklenebilir. Kimileri bunu pek önemsemiyorlar, ama bence biçim de bir ölçüde zihniyeti ve yapıyı sergiler.

Bu açılardan baktığımız zaman, Türkiye'de ilginç bir durum olduğu gözlenmektedir. Gerçekten, Türkiye belli bir oranda kentleşmiştir, ama acaba hangi oranda kentlileşmiştir? Zira biz geleneksel olarak *"gecekondulaşmayı"*, Türk kentleşmesi olarak isimlendiririz. Ama acaba gecekondu insanı, kentleşmenin getirmesi gereken *"değişimi"* yaşıyor mu? Yaşayabilecek mi? Acaba ikinci ve üçüncü kuşak gecekondulular, kentli olabilecek mi?

Bu konularda kesin bir şey söylemek mümkün değil. Zira *"değişim"* ve *"uyum"* konularında zorlanan ve tatmin edilmemiş beklentileri olan gecekondu halkının *"tepkisini"* nasıl göstereceğini kestirmek mümkün değildir. Bu tepki, 1980'e kadar *"sol"* bir tepki olarak kendini gösterirken 1990'larda bu tepki Refah Partisi etrafında toparlanan bir *"sağ"* tepki olarak ortaya çıktı (Elbette burada sağ ve solu da ayrıca tanımlamak gerekir ki bu yazıda ele alacağımız bir şey değil bu).

Toplumdaki değişim, görel olarak daha kolay gerçekleşecek gibi görünüyor. Yani insanlarımız (fırsat bulurlarsa), daha kolay örgütlenebilecek gibi görünüyorlar. Ama insandaki değişim o kadar kolay görünmüyor. İnsanlar, büyük kent içinde "kaybolmamak" için değer yargılarına daha sıkı sıkıya sarılıyorlar. Bazı şeyleri "algılamama" konusunda garip bir inat gösteriyorlar. İlişkilerinde "kuşkucu", davranışlarında "özensiz" oluyorlar. Hatta geldikleri gelenekleri bile unutarak garip bir yapıya bürünüyorlar. (Kimbilir, belki de bu garip yapı, Türk kentlileşmesinin bir görüntüsü olarak değerlendirilebilir).

Eğer kırsal alanı terk eden milyonlarca insanın, kimi merkezleri kuşatan "barınakları" kentleşme sayılabilirse kentleşmek kolay. Ama bu "köylü kafasını" koruma inadı içindeki ve tatminsiz insanları kentlileştirmek çok zor gibi görünüyor.

5.6.1994

ÂLEMİ KÖR SANMAK...

Bir ülkenin ekonomik ve toplumsal bakımlardan kalkınmasının, elbette pek çok koşulu vardır. Doğal kaynaklardan insan potansiyeline, eğitim düzeyinden kültür birikimine kadar, akla gelen ya da gelmeyen pek çok unsur etkili olur. Ancak bu göreceli olarak somut etkenlerin yanı sıra iki de soyut etken vardır ki; bunlar *'olmazsa olmaz'* etkenlerdir.

Bu iki etken *'toplumsal heyecan'* ve *'yönetime güven'* duygularıdır. Ve *'duygu'* oldukları için pek *'endazeye gelmez'*ler. Varlığının ve derecesinin saptanması çok zordur. Rakama dökölemedikleri ve rakamla açıklanamadıkları için, kimi zaman fazla üzerinde durulmaz. Oysa ki bu heyecan ve güven duygusu olmaksızın kalkınabilmiş hiçbir ülke yoktur.

Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarında bu heyecan ve güven fazlasıyla vardı. O günleri yaşamadım, ama yaşayanlardan dinledim. Kaldı ki; *"10. yıl"* kutlamalarının filmlerini izlerken bile aynı duyguları yaşıyor insan. Demokrat Parti'nin ilk yıllarında da benzer duyguları saptayabiliyoruz. Hızla *'politize olan'* kitlelerin nabızlarının sesiri duymak mümkün oluyor.

1980'den sonra izlenen *'depolitizasyon'* politikalarıyla, *'sus-san'* bir Türkiye oluşturulmaya çalışıldı. Elhak, Türkiye sustu, ama ne heyecan kaldı toplumda ne de yönetime güven. Özal'ın ilk yıllarında toplumun kimi kesimlerinde bir heyecan vardı, ama bu heyecan ülkeyi kalkındırmanın heyecanı değil *'çalıp-çırpmanın'* heyecanı idi. Bu heyecan toplumsal ilerlemenin değil *'köşe dönmenin'*, *'iş bitirmenin'* heyecanı idi. Garip günler yaşadı Türkiye. Kaçakçılıkla ilgili yasalar değiştirilerek kaçakçılık suç olmaktan çıkarıldı. Ama bunun açıklaması *"Kaçakçılığa son verdik"* oldu. Devlet toplumun belli bir kesimi dışında kalanlara sırtını döndü. Bunun adına da *"Devlet, baba değildir"* dendi.

"*Sosyal devlet öldü*" dendi. Ama yüksek kazanç elde etmek için parasını bankerlere yatırımlardan bir bölümü, devlet eliyle kurtarıldı. "*Vatandaş mağdur mu etseydik*" gerekçesinin ardına sığındı. Sanki onlar vatandaş, diğerleri kelaynak kuşları. Neyse, bugünkü yazımızın konusu bu değil.

Bugünkü yazımızın konusu toplumsal heyecan ve yönetime güven duymak. Gerçekten bunlar olmaksızın, hiçbir şey başaramıyor. İşbaşındaki koalisyon hükümeti de bunun bir ölçüde farkında olmalı ki, başbakanımızın iki lafından biri '*bize güvenin*' oluyor. Nasıl güvensin bu insanlar bu hükümete? '*Âlemi kör sanmanın*' bu derecesi ne görülmüştür ne de duyulmuştur...

Sermaye kesimi belli bir ölçüde kollarını açmıştır, ama onların bile güveni ve heyecanı kalmamıştır. Diğer kesimlerin nasıl olsun?

Bu hükümet işçi emeklisine üç kuruşluk emekli maaşını ödemekten acizdir. Nasıl güven ister? Emekli Sandığı, eczanelerin parasını ödemediği için eczaneler emekli memurların ilaçlarını vermemektedir. Nesine güvensinler bu hükümetin?

Zorunlu tasarrufların '*nemalarının*' ödenmesi bir süre önce ciddi bir sorun olmuştu. Kimi kurumlar paralarını öncelikle almışlar ve kimi kurumlar ise bir ay beklemek zorunda kalmışlardı. Zira hükümet ödemelerin durdurulmasını emretmişti. Gerekçe '*para yokluğu*' idi. Parasını önceden çekene para var, geride kalana para yok. Böyle hükümete güvenilir mi?

Gene bu hükümet bir karar aldı, kamu çalışanlarının zorunlu tasarruflarının yüzde 60'ına '*el koydu.*' İnsanın "*Haydut mu bunlar?*" diye soracağı geliyor. Ama yaptılar. Ve geri kalan yüzde 40'ı isteyenlere Haziran 1994'te ödeyeceklerini bildirdiler. Paralar ayın birinde ödenecekti, bugün ayın on biri. Ne ses var, ne seda. Ve siz sonra da bu hükümete güveneceksiniz...

Merkez Bankası bu hükümetin direktifiyle, dolar kurunu yüzde 15-20 yükseltmeden on dakika önce kimi bankalara eski kur üzerinden dolar sattı. Kimi ülkelerde bunu yapanı bacağından asarlar. Ama maşallah bizde kimsenin gıkı çıkmadı. Kimilerine '*ayrıcalık tanındığı*' iddiası doğru çıkmayınca, tüm itirazlar bitti.

Geniş kitleler fedakârlık ve tasarrufa çağrılırken, belli bir kesimin lüks tüketiminde hiçbir kısıntı olmadı. Hatta tam tersine, lüks otel ve lokantalarda ve reklam sektöründe KDV oranları düşürüldü. Devlet rantıye kesime yıllık yüzde 406'ya gelen bir faizle gelir aktarıyor. Ve bu dönem '*fedakârlık dönemi*' olarak isimlendiriliyor ve bu komediyi sahneye koyan iktidar, kendilerine güvenilmesini istiyor. "*Âlemi kör mü sanıyor*" bunlar?

Hiç kuşkusuz yok ki Türkiye, bu badireyi de atlatacaktır. Ama böylesine sorumsuz bir hükümet, kolayına unutulmayacaktır.

11.6.1994

DAĞLARA DA YAZ GELDİ

Marmara Bölgesi'nde sıcaklık 30 derece civarında oynuyor. Her taraf cayıp cayıp. Bunun üzerine bir de rutubeti eklediniz mi, nefes almak bile güçleşiyor.

Orta dereceli okullar tatile girdi. Üniversitelerin bir kısmının yıl sonu sınavları da tamamlandı. Bir kısım fakültelerde sınavlar sürüyor. Bu sıcaklarda sınavlara giren çocuklara Tanrı yardım etsin.

Çocuklarının okulları kapananlar, (eğer varsa) yazlıklara kaçtılar. Küçükçekmece'den Gelibolu'ya kadar tüm Marmara kıyıları yazlık sitelerle doldu. Kıyıları anlıyorum, ama dağ başlarında da siteler kurmuşlar. Kim kalır oralarda, neden kalır akıl fikir ermez. '*Deniz*' desem denize iki kilometre, '*orman*' desem bozkırın ortası... Ama akşamüstleri hazırlıklar başlıyor. Mangallar yakılıyor. Etrafı izgara kokuları sararken buzlu rakılara '*girişiyor*' insanlar. Kimbilir, belki de bu hava için gidiyorlardır dağbaşlarına.

Bu arada '*yaz bekârlarına*' da gün doğdu. Çoluk-çocuğu yazlığa götüren kimi "*fedakâr*" babalar, hafta içi günlerinin yorgunluğunu, İstanbul meyhanelerinde atmaya çalışıyorlar. İçkili lokantalar, hafta içi adam almıyor. Hafta sonları in cin top oynuyor.

Güney kıyılarımız ve Ege kıyıları bir başka âlem. Doğru dürüst bir tatil yapanların yanı sıra akli ve parası kıt kimi vatandaşlarımız, 40 derece sıcakta, üst üste tatil yapıyorlar. Kliması olmayan, suları akmayan, kanalizasyonu olmayan pansiyon odalarında, cehennem provası içindeler... Alışkın olmadıkları bir güneş çarpması nedeniyle vücutlarını yoğurtlara buluyor. Sonra da bu '*rezilliğin*' adına, '*dinlenme*' diyorlar. Ne diyelim, Allah akıl versin...

Büyük kentlerimizde bir de 'yüzme havuzu' modası başladı. Beş yıldızlı otellerin yüzme havuzları, halka da açıldı. Ortalama hafta içi 300-400 bin lira, hafta sonları 600-700 bin lira. Kimileri, "*Vallahi bedava şekerim...*" diye anlatıyorlar birbirlerine. Hafta sonlarında kimi otellerin yüzme havuzlarında günlük ücret bir milyon liranın üzerinde imiş. Ama oralarda insana bedava yemek de veriyorlarmış. "*Eh öyle bir yemek verdikten sonra, bu da bedava...*"

Bu havuz kenarlarında ve havuzların yanlarındaki barlarda memleket de '*kurtarılıyor*'. Hükümetler eleştiriliyor, uygulamalar eleştiriliyor. Bu '*cici*' beylerin ve hanımların bir kısmı da '*demokrasinin azlığından*' şikâyetçi. "*Bizim memlekette*" diyorlar, "*insan haklarına önem verilmiyor.*" Bu arada Refah Partisi'nin gelişmesinden de müthiş sıkıntılılar: "*Aman Allah korusun. Acaba Türkiye'nin sonu da İran'a benzeyebilir mi?*" Örgütlenmek gereğinden, bir şeyler yapma gereğinden söz ediyorlar.

Bu arada Doğu'nun ve Güneydoğu'nun dağlarına ve otlaklarına da yaz geldi. Yaylalar hâlâ serin. Hele geceleri ateş yakmadan, havayı biraz kırmadan güç uyunuyor. Ama gündüzleri açık arazide kavruluyor insan. Sert esen rüzgâr nedeniyle kavrulduğunu anlayamayan insanlar, oraları buraları su toplayınca başlarına gelenin bilincine varıyorlar.

Binlerce, onbinlerce gencimiz; o zor koşullar altında ülke sınırlarını korumanın çabası içinde. Birkaç hafta önce gene bayram şenlikleriyle uğurlandı binlercesi. Bizim Yeter Hanım'ın oğlu Mehmet de gidenler arasında. İlk günlerde arada bir ağlıyordu. Ama her seferinde yineliyordu. "*Yanlışı anlama Hocam, vallahi sevinçten...*"

Yaz aylarında gece nöbetleri kısa sürer. Kış nöbetlerine oranla hem rahat hem de keyiflidir. Güneşin doğmasına yakın, güzel bir serinlik çıkar. Ardından bir kızılık kaplar Doğu ufuklarını. O sırada içilen bir sigaranın tadına doyum olmaz. Bir süre sonra içilecek bir demli çayın hayali ve keyfi sarar insanı. Tüm karamsarlıklar, korku ve endişeler, bir ölçüde geride kalmıştır.

Büyük kentlerin konforu içinde ya da yazlıklarının serin balkonlarında yazan kimi meslektaşlarım, "*Bu acı savaşa son ver-*

mek gerek" diye inciler döktürürler. Militarizmin kötülüklerini (haklı olarak) anlatırlar.

Ama çok ilginç bir nokta olarak, beş kuruş almaksızın silah altına koşan gençlerin '*övülmesine*' kızan bu muhteremler, milyonlarca aylık karşılığında dağa çıkan gençleri '*gerilla*' diye isimlendirerek göklere çıkarırlar. '*Haklı savaş*' desem değil. Hiçbir savaşta silahsız insanları toplayıp kurşuna dizmek yoktur. '*Vatan savunması*' desem o da değil. Kimin vatanını, kime karşı savunuyorsun ve burada kimlerle işbirliği yapıyorsun? Anlaşılır gibi değil...

Örnek vermek istemiyorum. Ama silahlı mücadeleye karşı olduğunu sürekli yazan kimi '*kalemlerin*' öyle gülünç '*gerilla övgüleri*' var ki insanın yüzü kızarıyor. Kaldı ki silahsız halka saldıranların yaptıkları savaş değil, terördür. Hangi yandan gelirse gelsin. Eğer bunu devlet yapıyorsa devlet terördür.

Aynı toplum ve coğrafya içinde '*farklı dünyalarda*' yaşamakta insanlarımız. Bu farklı dünyalardan hangisi '*Türkiye'nin gerçeği*' anlaşılmaz oldu. Ama değişmeyen bir şey var: Yazın kavurucu güneşi, kimini bronzlaştırıyor, kimini yakıyor.

23.6.1994

NOOL'MUŞ YANI...

Aslında bu yazıya bir başka başlık koymuştum. Ama sonradan vazgeçtim ve değiştirdim. *Cumhuriyet*'in avukatları zaten gece gündüz çalışıyorlar, bir de ben başlarına iş çıkarmak istemedim.

Bir toplumda insanların yasalara uymalarının nedeni, *'yaptırımlarından'* korkmaları ve çekinmeleri değil; yasalara uygulamasının *'gerektiği'* hakkındaki düşünce ve inançlarıdır. Toplumdaki *'değer yargıları'*, herhangi bir konudaki *'ayıp olur'* düşüncesi, *'ne derler'* korkusu v.b. gibi, ölçülmesi zor *'kanaatler'*, insanları yasalara uygun davranmaya özendirir ve zorlar. Zaten yasalar da bu *'anlayış'* çerçevesinde belirlenir ve kaleme alınır.

Bir toplum için olabilecek en büyük felaket, insanlardaki bu anlayışın ortadan kalkmasıdır. Zira bu anlayış ortadan kalkarsa ve insanlar *'yasalara uyulmayabileceği'* gibisinden bir kanaate sahip olurlarsa; o toplumda ne yasa kalır, ne hukuk ve bunun sonucu olarak ne düzen kalır ne huzur.

Hele o toplumda kimileri, *'yasalara başkalarının uyması gerektiğini'* düşünür ve kendilerini *'yasalarla bağlı'* saymazlarsa; bu *'çifte standart'* tüm anlamıyla felaket olur. Hele bunu yapanlar o toplumda düzeni sağlamakla yükümlü insanlar olursa, ortaya traji-komik bir durum çıkar ki; böylesi bir düzenin tekrar toparlanması son derece güçtür.

Bütün bunları bana çağırıştıran nokta, Tansu ve Özer Çiller'in ABD'de birtakım *'taşınmazlar'* almaları ve bunları, aynen daha önceki arsaları gibi, beyan etme gereksinimini duymamaları oldu. Ortada açıkça ihlal edilen bir yasa varken, Cumhuriyet Savcılarımız ne bekliyor acaba?

Ama Türkiye'de hiçbir savcı, görevde bulunan bir başbakan hakkında işlem yapamaz. Herhalde dünyanın diğer ülkelerinde

de zordur bunu yapmak. Ve bu nedenle kimilerinin '*fiili*' bir dokunulmazlıkları vardır. Bir de '*efelenirler*'. "*Nool'muş yani...*" derler. İlksan'a 300 milyar zarar veren sorumlular da aynı kalkanın ardına sığınır ve paçayı kurtarırlar. Sayın Başbakan'ın haberi olduğuna göre, "*Nool'muş...*"

Bizim kitle iletişim araçlarını anlamak da zor. (Belki de değil) Zavallı Ergun Göknel, hiçbir şeyi kanıtlanmayan suçlamalarla hem kamu vicdanında hem mahkemede mahkûm edilirken devleti '*kazıklayanlar*' ellerini kollarını sallaya sallaya dolaşırlar. Bu arada yol yapımlarında devleti 10 trilyon lira zarara soktukları iddia edilen eski bakanların duruşmaları '*haber bile*' sayılmaz. Oysa ki on trilyon demek on bin tane milyar demektir. Ve Ergun Göknel'in duruşmalarını '*pehlivan tefrikasına*' dönüştüren basınınımızın, bu konuda '*çıtı çıkmaz*'...

Kitle iletişim araçlarının bu tutumunu anlamak belki de zor değil. Eğer piyasa faiz oranları yüzde iki yüzlerdeyken, kimi iletişim organları, yüzde otuz faizle teşvik kredileri alabiliyorlarsa ve bu teşvik kredileri '*birinin*' imzasıyla oluyorsa, o '*birisi*' karşısında boyunları kıldan incedir. Sudan bazı konularda '*bağırıp-çağırarak*' tiraj almaya çalışırlar, ama iş temelli konulara geldiği zaman gıkları çıkmaz. Ve bunu '*birileri*' ve herkes bildiği için istedikleri gibi at koştururlar. Ve biraz fazla üzerlerine gidildiği zaman söyleyecekleri şey de bellidir: '*Nool'muş yani...*'

Müteveffa Cumhurbaşkanı'nın oğlu, yıllardan beri '*sırası geldiği*' zaman çok önemli açıklamalarda bulunacağını söyler. Eminim kimilerinin yüreğini hoplatıyordur. Ama bir türlü konuşmaz. Sıkıştıkları zaman da "*Henüz sırası gelmedi*" der. Askerden kaçmak için '*kanuna karşı hile*' yaptığı ispatlanan küçük kardeşi ABD'de villa satın alır. Ama bir Allahın kulu bu değirmenin suyunun nereden geldiğini sormaz. Bunların eski '*eniştereleri*' aralarında '*yasal bir komisyon*' nedeniyle tartışma çıktığını açıklar. Hiç kimse '*Sen kim oluyorsun da yasal komisyondan söz ediyorsun?*' demez. Sonra da "*Toplumumuzda değerler sistemi sarsılıyor*" diye şikâyetçi olurlar. Ve biraz fazla sıkıştırmak istediğiniz zaman, yanıtları elbette hazır: "*Nool'muş yani...*"

Atalarımız *"Balık baştan kokar"* demişler. Elbette balık baştan kokuyor ve bu 'kokuşmuşluk' tüm toplumu sarıyor. Adamın ödediği ev kirası maaşından fazla, altında arabası var, yazlığı var. Utanmadan insan içinde dolaşıyor. Kimi komşuları da *"Helal olsun"* diyorlar, *'becerikli adam.'* Adam da kostaklanıyor: *"Nool'muş yani..."*

Elbette hiçbir şey olmamış. Elbette sizler haklısınız. Toplum önce teröre teslim edip, sonra da *'kurtaran'* sizler, bu *'yeni değerleri'* de taşıdınız topluma. *'Vizyon'* sahibi olan da sizsiniz, *'globalleşen dünya'da* söz sahibi olan da. *'Mega'* düşünce ve projelere akli ermeyen biz *'dinozorlar'* elbette haksızız. Tarih bizi hep haklı çıkarsa bile...

25.6.1994

UMUT TÜKENMEZ

Sürekli bir umutsuzluk çemberiyle sarılıyor çevremiz. Telefonlar geliyor, umutsuz. Mektuplar, fakslar geliyor, umutsuz. Toplantılarda sorular geliyor, umutsuz. Arkadaşlar aramızda sohbet ediyoruz, çoğunluk umutsuzluklarını dile getiriyor...

Ekonominin göstergelerine bakıyoruz, rezalet. Yıllık enflasyon yüzde 100'ün üzerine çıkmış ve aşağılara inmesi de beklenmiyor. Son üç ayda yüzbinlerce insan işsiz kaldı. Zaten işsizlik oranı çok yüksek bir ülkede yaşıyorduk. İşsizler ordusu büyüdü.

Toplumsal değer yargıları tümüyle altüst olmuş durumda. Gençlerimiz neye inanacaklarını, kime inanacaklarını, nasıl inanacaklarını şaşırdılar. Herkes *"son on yılın kötü ekonomi politikalarını"* eleştiriyor ve daha sonra da bu ekonomi politikalarının mimarını, yani Özal'ı neredeyse *"ekonomi dâhisi"* ilan ederek, onun söylediklerini yineliyorlar. Bir türlü bitmek tükenmek bilmeyen, *"fedakârlık"* çağrıları ve *"acı reçete"* masallarıyla avutuyorlar toplumu.

Geçenlerde Sayın Başbakanımız, 5 Nisan Kararları'nın nasıl başarılı(!) olduğunu anlatırken, *"Bundan sonra ihracata yöneleceğiz"* diyordu. Kulağıma inanmadım. Sanki bundan önce (son onbeş yıldır) başka bir şeye yönelmişiz gibi...

Memurun, kamu işçisinin ücret zammı söz konusu olduğu zaman *"bütçe olanakları"* dile getiriliyor. Ama otomotiv sanayii-ne destek söz konusu olduğu zaman, KDV oranlarını düşürünce, bunun bütçeye bir zararı dokunmuyor(!).. Devlet, memurunun zorunlu tasarruflarının yarısından çoğunu *"gaspetti"*. Ödeyeceğine söz verdiği kısmın! da birkaç ay geciktirmeyi *"kâr"* sayıyor. Yasa gereği, haziran başında ödenmesi gereken paralardan ses seda yok. Ama borç taksitlerini ve faizlerini *"gününde ödeyeceklerini"* ilan ediyorlar. Gerekçeleri de, *"devletin itibarı"*

ile oynatmazlar"mış... Bu ne biçim bir devlettir ki; emekçisinin parasının üzerine yatınca itibarı zedelenmiyor, sermayedarın parasının ödenmesi gecikince itibarı zedeleniyor...

Güneydoğu'daki yara kanamaya devam ediyor. HADEP'in de DEP'ten bir farkı yok. Defalarca yazdım, "*Ama kim yaza, kim dinleye...*"

Eğitim de çökmüş durumda. Üniversitelerimiz zaten bilgi "*üretmiyordu*". Artık bilgi "*aktarmayı*" da yapamayacak bir düzeye geldiler. Her kente bir üniversite açmakla çözülmüyor bu işler. Artık başka çözüm yolları arıyor insanlar.

Türkiye'nin başkentiyle, en büyük kentinde yerel yönetimler '*Refahlılarda*. Hiçbir meseleye çözüm getiremediler. Gereksiz bir hırçınlık ve polemik içinde günler geçiyor. Herkes bir başka hesap peşinde, herkes bir başka telden çalışıyor.

Yolsuzluklar dizboyu. Hangi taşı kaldırırsanız, altından bir başka pislik çıkıyor, iğrenç kokular yükseliyor. ama herkes "*dosyayı*" elinin altında tutuyor ve gerektiği zaman, şantaj vesilesi olarak kullanmak istiyor.

Bu arada birileri de "*kendini kurtarmanın*" yollarını aramakta. Ve bunun için her şey "*mubah*". Kimse, kimseyi "*ayıplamıyor*". Bizim okulun karşısında bir ilkokul var. Yazın bahçesini otopark yapıyorlar. Geçenlerde bir hesapladım, ayda en az yüz-yüzelli milyon lira para getiriyor. Tabii ne makbuz var, ne başka bir resmi belge. Sorarsanız, "*Okul aile birliği adına*" çalıştırdıklarını söylüyorlar. Bu ne biçim bir okul aile birliğidir ki, birkaç makbuz bastıramaz. Ödenen para kime, ya da kimlere gidiyor acaba?

Gene bir arkadaşım anlattı. Levent Çarşısı'nda da başına benzer bir olay gelmiş. Arabasını bıraktığı boş alandan çıkmak isterken, "*park parası*" istemişler. Her dürüst vatandaş gibi, makbuz istemiş. "*Yok*" demişler, "*Belediye başkanının emriyle, biz makbuz falan vermeyiz...*" Belediye, Beşiktaş Belediyesi. Benim arkadaş karakola başvurmuş, sonuç yok. "*Biz, bir olay olursa karışabiliriz...*" yanıtını almış. Belediye'ye telefon etmiş. Çok ilgi göstermişler, "*Allah Allah*" demişler, "*Nasıl olur bu?*"

Ama değişen bir şey yok. Birkaç bıçkın oraların haracını yeme-ye devam ediyor.

Okurlarım, *"bunca karamsar şeyler yazdıktan sonra, 'Umut Tükenmez' başlığını nasıl koyduğumu"* soracaklardır kuşkusuz. Ama her şeye ve herkese rağmen, *"Umut Tükenmez"...*

Tüm olumsuzluklar bir yana, Türkiye *"retiyor"*. Anneler-babalar; bebelerini bytyorlar, eğitiyorlar. İnandıkları değerler için savaşıyorlar, inançları için mücadele ediyorlar.

Unutmamak gerek ki; gecenin en karanlık saatleri, gndoğunun en yakın olduğu saatlerdir. Ve bu karanlıkların ardından doğan güneş, hiç kuşkum yok ki, Türkiye'yi aydınlığa boğa-caktır.

9.7.1994

KAVRAM KARMAŞASI

Toplumsal yaşamımızda bir kavram karmaşası sürüp gidiyor. Yazılanlara bakıyorum, konuşulanları dinliyorum. Tam bir kaos. Kim, neyi "*murad ederek*" ne diyor, belli değil. Sanki eskiden bu karmaşa yokmuşçasına, bir de yeni türeyen kavramlar var. Bunlar arasında en çok takıldıklarım; "*mega*", "*globalleşme*" ve "*yeni dünya düzeni*". Bir de "*Jacobenlik*" kavramı var ki, olur-olmaz her yerde ve çoğu kez son derece yanlış bir biçimde dile getiriliyor.

"*Mega*" sözcüğü, "*büyük*" anlamında kullanılıyor. Ama çok büyük anlamında, en büyük anlamında. Bir aralar (gene beni hasta eden) "*süper*" sözcüğü kullanılıyordu. Şimdi süper yerine (mi acaba?) genellikle *mega* sözcüğü kullanılıyor.

Bir projeden söz ediliyor. Büyük bir proje denilse anlayacağım. Çok büyük bir proje denilse de anlayacağım. En büyük proje denilse de bir anlamı olacak. Ama adam, "*mega proje*" diyor. Gelin işin içinden çıkan. Nedir *megahın* ölçüsü. Çok büyükten farkı nedir? Ama kullanılıyor işte...

Büyük oyuncu, deniliyor. Anlıyorum. Çok büyük oyuncu deniliyor. Gene anlıyorum. Ama "*bu kadın mega oyuncu*" denildiği zaman, ne anlama geldiğini çıkartamıyorum. Bir zamanlar "*süperstar*" denilirdi ve ne anlama geldiğini anlamakta zorlanırdım. İşin ilginç, kendilerine *süperstar* denilenler de, bu unvandan pek hoşnut kalırlardı.

"*Globalleşme*" de "*muz niyetine yenebilecek*" bir kavram. Nereye çekerseniz gidiyor. Türkçesini de "*küreselleşme*" ya da "*bütünselleşme*" olarak uydurmuşlar. Toplumsal ya da ekonomik konularda söze başlarken, "*globalleşen dünyamızda*" diye başlamazsanız, sizi adam yerine koymuyorlar. Ama bu *globalleşme*hin ne demek olduğunu pek bilen de yok...

Ne olmuş da dünya *"globalleşmiş"*? Sınırlar mı ortadan kalkmış? Devletler dağılmış da, tek bir devlet içinde mi örgütlenmiş insanlar? Yoksa devlet mi ortadan kalkmış?..

Ulus kavramı mı değişmiş acaba? Ulusçuluk anlayışı mı yeniden yorumlanmış? Bundan beş altı yıl önce dünyamızdaki devlet sayısı (Birleşmiş Milletler rakamlarına göre) 170 kadardı. Şimdi neredeyse 200 oldu. Devlet sayısı hababam artarken, *globalleşme*'den söz ediliyor. Avrupa Birliği mi *"globalleşmenin"* ölçüsü oluyor?

Yeni dünya düzeni kavramı, bence hepsinden ilginç. Aslında bu anlayış, SSCB'nin çözülmesinden sonra, ABD'nin kendini dünyanın *"tek patronu"* ve *"tek jandarması"* olarak ilan etmesiyle ortaya çıktı. Gerçekten bu anlamıyla ele alındığı zaman, *yeni bir düzeni* betimliyordu. Ve bu biçimiyle, uluslararası ilişkiler açısından bir değeri vardı (ama doğru, ama yanlış).

Fakat bu kavram, günümüzde herkesin ağzında, farklı bir anlama çekilir oldu. Adam ilçe belediye meclis üyeliği için aday olmuş, nutuk atıyor: *"Yeni dünya düzeni içinde, partimiz şunları ve bunları yapacak"* diyor. Bir alkış, bir alkış...

Dinleyenler, *"Amma bilgili bir aday"* diyorlar. *"Ne kadar güzel konuşuyor. Hele araya bir de globalleşmeyi ve mega projeleri sıkıştırırsa, artık bileğini bükecek kimse çıkamıyor. Anlasanız da olur, anlamasınız da..."*

"Jacobenizm" ise tüm bunlardan daha talihsiz bir kavram oldu. Devrim Fransası'nın gözüpek, inançlı ve yiğit *"bilgeleri"*nin sıfatı olan *Jacobenlik*, kimilerinin dilinde bir yergi, kimilerinin dilinde *"ne idüğü belirsiz"* bir yakıştırma.

Geçenlerde, dış politikayla ilgili bir panelde, konuşmacılardan biri, Turgut Özal için, *"Jacoben ruhlu bir adam"* sıfatını kullandı. Bir an düşündüm, *"acaba"* dedim, *"Özal"ı* yermek için mi söyledi bunu, övmek için mi?", kendisine sordum. Övmek için kullanmış. *"Peki"* dedim, *"Jacoben demekle ne kastediyordu?"* Kemküm etti. Pek bir şey söyleyemedi. *"Kimsenin cesaret edemediği şeyleri düşünür ve yaşama geçirirdi"* gibisinden bir açıklama yaptı. *"Bana birkaç ünlü Jacoben'in ismini sayabilir misiniz"*

niz?" diye sordum. "*Hoca, beni sınava mı alıyorsunuz...*" gibisinden bir şakayla işi geçiştirdi.

Herkes ileri geri konuşuyor. Bir kısım insan ne dediğinin farkında değil, onları dinleyenlerin bir kısmı ise, tümünden "*bihaber*." Ama gerek siyasal yaşamımızda, gerek toplumsal yaşamımızda bir "*kördüğüşü*", bir "*sağırlar diyalogu*" sürüp gidiyor.

19.7.1994

ŞİLE'DE BEETHOVEN

Geçen hafta Şile, "*Şile Bezi Kültür ve Sanat Festivali*"ne katıldım. Halit Çelenk, Bedia Akarsu ve Türkân Saylan'la birlikte, "*21. Yüzyıla Girerken Türkiye'nin Sorunları* " üzerinde tartıştık. Soru-yanıt bölümüne çok az zamanımız kalmasına karşın, güzel sorular geldi, güzel tartışmalar oldu. Gerek Şilleli'ler ve gerekse tatil için Şile'ye gelmiş olanlar beklenenin üzerinde bir ilgi gösterdiler toplantımıza. Bir bölümü saatlerce ayakta dinledi.

Toplantı sonrasında, tam bizler sahneyi terkedecekken; aşağıya, sahnenin altına, "*Öğrenci Badosu*" dizilmeye başladı. Nefesli sazlardan oluşan bir bandoydu bu. Çalanların yaşları 10-12 arasındaydı. Kızlı erkekli karma bir gruptular. Hepsinin üzerlerinde tiril-tiril Şile bezinden gömlekleri vardı. Öğretmenleri ya da şefleri de benzer bir gömlek giymişti. Erkekler genellikle sıfır numaraya yakın bir tıraşıyla. Çoğu esmerdi ve "*boncuk*" gibi güzel gözlerinde biraz korku, biraz ürküntü ve biraz heyecan okunuyordu. Kiminin sazları boylarına yakındı...

Yerlerini aldılar. "*Acaba ne çıkacak*" diye merakla beklemeye başladım. Derken çalmaya başladılar. Ve Beethoven'ın 9. *Senfonisi*'nin doyulmaz ezgileri Şile meydanını çınlatmaya başladı. İnanın elim ayağım kesildi, yüreğim titredi. Belki çok güzel çalamıyorlardı, belki müzikten anlayan biri sayısız kusur bulabilirdi. Ama Beethoven çalıyorlardı. Canla-başla, tüm yürekleriyle çalıyorlardı...

Bir yanımdan kitap imzalatmak isteyen arkadaşlar sıkıştırıyorlardı, öte yandan sahneyi boşaltmamızı bekleyen ozan arkadaşlarımız sıkılıyorlardı. Ama ben oturduğum yerden kıpırdamıyordum. Sonunda konser sona erdi ve onlar meydana, bizler de sahneyi terkettik.

Ve düşündüm. Eğer Şile'de (genel merkezlerinin şiddetli

muhalafetlerine rağmen) CHP ve SHP *"güçbirliği"* yapmamış olsaydılar, bu mutluluğu yaşayabilmemiz mümkün müydü? Düşünün ki Şile; 1989 yerel seçimlerinde İstanbul'da SHP'nin kazanamadığı birkaç ilden biriydi. Ve 1994 yerel seçimlerinde yapılan akıllıca ve elbette resmi olmayan bir güçbirliği ile belediye başkanlığına CHP'nin adayını, il genel merkezine SHP'nin adayını göndermişlerdi.

Refah partili adayların kazandıkları belediyelere bakıyorum. Şimdilik ortada hiçbir olumlu gelişme göremiyorum. Elbette zamana gereksinimleri var. Ama korkarım *"Perşembenin gelişi, çarşambadan belli"...*

Kocaeli'ne bağlı Körfez ilçesinin belediye başkanı da, İslami bir festival düzenlemiş. Festivalin son gününde, bir Müslümanın *"dininin gereklerini yaşayabilmesi"* için çektiği *"ıstırapları"* temsil eden bir oyun oynanacakmış. Hep birlikte ağlayacaklar...

Bizim *"dinci"* arkadaşların anlayamadığım bir *"mazoşistlikleri"* var. Hep acı üzerine, hep ıstırap üzerine konuşmak istiyorlar. İslamiyetin erdemini hep korkuyla açıklamaya gidiyorlar. Oysa ki İslamiyet bir *"sevgi"* dini, bir *"hoşgörü"* dini. Bana kalırsa ahiret *"korkusuyla"* Müslüman olmak, Müslümanlığın genel felsefesine ters. Ama bizim *"dinciler"* korkuyla hüküm sürmek istiyor.

Geçenlerde bir arkadaşımın kitapçı dükkânında, pek güzel basılmış bir *"çocuk şiirleri"* kitabı gördüm. İçini karıştırmadan *"Babaannesi Ayşegül'e ezberletsin"* diye aldım. Eve gidince bir karıştırdım ki, eyvah... On şiirden sekizi ölüm üzerine, acı çekmek üzerine, korku üzerine. Yok, *"ölünce küçücük bedenimi kurtlar, böcekler yiyecekmiş"*, yok *"hayat bir imtihanmış ve acıya en çok dayananlar ödüllendirilecekmiş"* vb. gibisinden düşünceler... Bu korkular nedeniyle Müslüman olsanız ne olur, olmasanız ne olur? Neden sevgiyi öğretmezler çocuklara, neden umut vermezler?

Körfez ilçesindeki festivalin haberini okuduğum zaman, Şile'yi düşündüm. Onlar da bizim çocuklarımız, bunlar da. Ve biri Beethoven'in Schiller'e dayanan evrensel mesajını paylaşıyor ve

dile getiriyor; öbürü kendini acı çekmeye hazırlıyor. Ne büyük haksızlık...

Şileli arkadaşlar, vaktimin çok dar olduğunu söylememe rağmen, "*birkaç lokma yemeden*" bırakmadılar. Tam biz yemek yerken, Şile'nin denizin içinde kalmış olan kalesinin yüksek burcuna, neonlarla yazılmış büyük bir yazı çekildi: "*Atam izindeyiz*". Buyrun bakalım, elim ayağım boşaldı tabii. İşin güzeli o panoyu hazırlayan arkadaşımız da masada karşımda oturuyordu ve gözleri ıslı ıslı parlıyordu.

Ama Karadeniz'in karanlıklarına doğru asıl ışıldayan şey, kalenin burcuna çekilmiş olan "*Atam izindeyiz*" sloganıydı. Yazı işlerindeki arkadaşlara rica ettim, bir muhabir arkadaş gönderecekler ve karanlıklara inat, nasıl parıldadığının fotoğrafını çekerek, yurdumuzun diğer yörelerindeki okuyucularımızın da, bu mutluluğu yaşamasını sağlayacaklar.

Şile'nin ve Şileli'nin "*Atam izindeyiz*" demesi, boşuna söylenen bir laf ve slogan değil. Şileli'ler aydın kafalarıyla, seçimlerdeki akıllı davranışlarıyla, Beethoven'i çalan "*bebeleriyle*" Atatürk'ün izindeler. Atatürkçü olmanın "*akılcılık*", Atatürkçü olmanın "*çağdaşlık*", Atatürkçü olmanın "*evrensellik*" olduğunu bildikleri için Atatürk'ün izindeler. Ve bunu Şile kalesinden herkese ıslı ıslı haykırıyorlar: *Atam izindeyiz*...

6.8.1994

KARANLIK GÜÇLER

İstanbul'dan Şerafettin Yamaner adında bir okurumdan zaman zaman ilginç ve uyarıcı mektuplar alırım. Diğer okurlarımdan gelen mektuplar gibi okur ve dosyalarım. Bu tür mektuplardan öğrendiğim çok şeyler de olur elbette. Elim boştaysa birkaç satırla teşekkür eder, elim kalabalıksa (ve maalesef çoğu zaman öyle oluyor), bir teşekkür bile edemem.

Sayın Yamaner, Temmuz 1994 başlarında bir mektup gönderdi. Bu mektubunda 2 Temmuz 1993 Sivas katliamından birkaç gün sonra PKK tarafından gerçekleştirilen Başbağlar katliamından yeterince söz edilmediğinden şikâyet ediyordu. Sol basının (artık ne kadar kalmışsa!) bu konuya eğilmediğini vurguluyor ve "... *Onlar da bizim canlarımız değil miydi?*" diyordu. Bu arada Sayın Yamaner'in hakkını yememek ve yanlış anlaşılmasını engellemek için şunu da belirteyim ki, bir kısım sağ basının Sivas'ı değerlendirme biçimlerini de kınamaktaydı.

Başbağlar katliamı gerçekten PKK'nin en kanlı eylemlerinden biri idi. Ve teröristler, katliam sonrasında bıraktıkları bildiride "*Sivas'ın intikamını alacaklarını*" beyan ediyorlardı.

Şimdi Sivas olayını ve Başbağlar olayını karşılaştırmadan ve olasılıklar üzerinde durmadan önce, bir başka hususa değinmek istiyorum. Sanıyorum nisan ortalarında idi. Hemşirelik Haftası dolayısıyla İstanbul Tıp Fakültesi'nin büyük amfisinde laiklikle ilgili bir panel düzenlenmişti. Konuşmacı olarak ben, değerli dostum Bedri Baykam ve Türkân Saylan hocamız katılmıştık.

27 Mart yerel seçimlerinin hemen sonrası olduğu için laik kesimde büyük bir panik, Refahçılar'da büyük bir coşku egemendi. Bu panelde de bir "*gövde gösterisi*" yapmak istiyorlardı. Zaten o günlerde benzer olaylara çok rastlamıştık.

Ama salonda çağdaş bir yaşamdan ve özgürlükçülükten yâna olan gençlerin ezici bir çoğunluğu vardı. Ve Refahçı gençler belli ölçüler içinde protestolarını yaptıktan sonra toplu olarak salonu terketmişlerdi.

İşte o toplantıda söz alan (daha doğrusu söz almadan ayağa fırlayan) bir genç, *"Başbağlar katliamını neden unutturmak istiyorsunuz?"* diye haykırmıştı. Sağ basının bir kısmının ne yapmak istediğini o zaman anlamıştım. Konuşma biçimi ve heyecanı açıkça gösteriyordu ki; o genç arkadaşımız, kimliğini *"Atatürkçü"* olarak tanımlayan biz konuşmacıların, Başbağlar katliamına karşı ilgisiz olduğumuza inanıyordu. Hatta bu katliamı *"unutturmak istediğimizi"* düşünüyordu. Çok şaşırmıştım.

Doğrusu benzer bir şaşkınlığı Sayın Yamaner'in mektubunda da yaşadım. İnsan olup da Başbağlar katliamına yanmamak mümkün mü? Onlar da bizim canlarımız olmaz mı hiç?

Ama sorunu iki açıdan ele almak gerek. Bunlardan biri olayların gerçekleşme biçimi, öbürü de olayın suçlularının kimlikleri. Ve olay bu iki açıdan karşılaştırıldığı zaman Sivas katliamının ürpertici boyutları açıkça görünüyor.

Başbağlar katliamı, ıssız bir Türkmen köyüne PKK'nın yaptığı hain bir baskındır. Bir gün sonra içimiz yanarak sonuçlarını izledik ve okuduk. Sivas katliamı ise devletin, yerli ve yabancı basının objektiflerinin önünde, saatlerce süren hazırlıklardan sonra gerçekleştirilen bir katliamdır. Başbağlar katliamının nasıl gerçekleştirildiğini düşünebilir, bu konuda tahminler yürütebiliriz. Ama Sivas katliamını defalarca izledik, defalarca yaşadık. Kendini kaybetmiş çılgın bir kalabalığın, oteli tekbir sesleri arasında nasıl yaktığını gözlerimizle gördük. Nasıl aynı kefeye koyabiliriz?

İkinci husus, katillerin kimlikleriyle ilgilidir. PKK teröristlerinin kimlikleri ve nitelikleri bellidir. Ve Başbağlar katliamı ne ilk katliamlarıdır, ne de tek katliamlardır (umarım son katliamları olsun). Oysa ki Sivas'ta Madımak Oteli'ni yakan insanlar bellidir. Elde fotoğraflar vardır, filmler vardır. Ama öğrenci, ama esnaf, ama işçi, ama işsiz, sokaktaki insanlardır bunlar. Belki bir gün önce alışveriş yaptığım bakkalın çırağıdır. Belki iki gün önce yemek

yediğim lokantanın garsonudur. Belki de geçen hafta ders verdiğim sınıftaki öğrenci...

İşin "*korkunç*" ve "*ürpertici*" yanı buradadır. Sivas katliamının sanıkları, "*sokaktaki insan*"dır. Selam alıp selam verdiğimiz ve ortak bir yaşam içinde birlikte yaşadığımız insandır. İşte bu insanın böyle bir "*çılgınlığa*" kalkışması, her şeyden daha tehlikelidir. "*Kardeş kavgası*"nın işaretidir bu...

Ateş düştüğü yeri yakar. Ve nitelikleri ne olursa olsun, gerek Sivas'ta yitirdiklerimiz, gerek Başbağlar'da yitirdiklerimiz "*insan*"dır, "*can*"dır. Yakınları ve sevenleri için "*o insan*", herkesten daha değerlidir. Ama Sivas'ta yitirdiğimiz "*değerleri*" bu toplum kolay yetiştirmemişti. Çok büyük bir boşluk bıraktılar arkalarında. Kına yaksın karanlık güçler...

Ve her şey bir yana, Sivas'ta katledilenlerin öcünü almak da PKK'ye düşmez. Bu da karanlık güçlerin bir başka provokasyonu, hain bir tuzağıdır. Bu oyunlara gelmemek gerek.

13.8.1994

KÜLTÜRÜMÜZÜN ÜRÜNÜ...

Son günlerde yeni bir anlayış dile getirilmeye başlandı. Bu anlayışa göre, laiklik bizim kültürümüzün bir ürünü olmadığı için toplumumuza yabancıymış ve bu nedenle laiklik konusunda yapılan tartışmaların bir anlamı yokmuş. Ya da bir başka deyişle, bizim laikliğe gereksinimiz yokmuş.

Bu anlayış önceleri biraz "*mahcup*" bir biçimde dile getiriliyordu. Daha sonra açıkça ileri sürülmeye ve savunulmaya başlandı. Ve bu anlayışı dile getiren sesler, gitgide yükselmeye başladı. Bu sesler arasında her türlü insanın sesini duyar olduk. Kimisi bilgisizliğinden, kimisi kurnazlığından...

Geçenlerde İlhan Selçuk da aynı konuya değindi. Laiklik bizim kültürümüzün ürünü değil de demokrasi bizim kültürümüzün bir ürünü mü? Kullandığımız kavramlardan kaç kendi kültürümüzün ürünü? Her toplum kendi kültürünün ürünü mü kullanır, yoksa kültür evrensel bir şey midir? '

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki kültür evrenseldir. Hiç kuşkusuz her toplumun kendine özgü bir kültürü de vardır. Ama bu "*kendine özgü kültürün*" yanı sıra bir de evrensel kültür vardır ki; bu ortak kültür, insanlığın tarihinin o aşamasındaki durumunu ve konumunu belirler. Örneğin 19. yüzyıl bir "*ulusçuluk yüzyılı*" idi. Dünyanın belirli bir bölgesinde, yani Avrupa'da; eskiden kendini farklı biçimlerde "*tanımlayan*" insanlar, artık kendilerini bir ulusun bireyi olarak tanımlamaya başlamışlar ve kendi "*ulus-devletlerini*" kurmanın çabasına girişmişlerdi. Dünyanın bir başka bölgesinde, örneğin Osmanlı İmparatorluğu'nun egemen olduğu toprakların bazı bölümlerinde, insanlar bu duyguya ve inanişaya yabancı diye, 19. yüzyıl ulusçuluk yüzyılı değildir diyebilir miyiz?

"Ulusçuluk" duygu ve düşüncesi bizim yaşadığımız toprakların dışında bir yerlerde ortaya çıktığı için, *"Ulusçuluk bizim kültürümüzün ürünü değil"* diyebilir miyiz? Ve bu anlayış çerçevesinde, *"Bize ulus-devlet gerekmez"* ya da *"Ulus-devlet anlayışı bize yabancı bir anlayıştır"* denilebilir mi? Kendini İslam *"ümmetinin"* bir parçası olarak gören biri, elbette buna karşı çıkabilir. Ama bakıyorum da bu tür *"incileri"* dile getirenlerin önemli bir bölümünün, İslamiyetle de uzaktan yakından hiçbir ilgileri yok.

Kaldı ki; mesele *"kültürümüze"* indirgendiği zaman, ortaya tartışılması gereken bir dizi başka sorun çıkmaktadır. Bizim kültürümüz nedir? Bizim kültürümüzün ürünleri nelerdir vs., vs.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşları olarak yaşayan *"iç Türkler"* ve dünyanın değişik yörelerinde yaşayan *"dış Türkler"* ortak kimi özellikler taşımalarına rağmen, kültürel bakımdan çok ciddi farklılıklar da gösterirler. Bu farklılıkları gözardı ederek ortak bir kültürden bahsetmek mümkün değildir.

Dış Türkleri bir yana bırakarak Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içinde yaşayan ve Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı oldukları için *"Türk"* diye isimlendirdiğimiz insanlar arasında bile çok ciddi farklar vardır. Müslüman olmayan *"azınlıkları"* bir yana bırakalım. Müslüman olan ve Müslümanlığı *"oluşumunun"* önemli bir parçası olarak gören insanlar arasında da kültürel açıdan farklar vardır ve olması doğaldır.

Örneğin Kürt kökenli bir vatandaşımızla; Boşnak, Laz, Çerkez, Tatar, Gürcü, Pomak, vs. kökenli bir vatandaşımızın *"aynı"* kültüre sahip olduklarını söylemek mümkün değildir. Davranış kalıpları da farklıdır, değerler sistemi de farklıdır, önemseydiği şeyler de farklıdır, önemsemediği şeyler de farklıdır.

Bu insanlar arasında kültürel bakımdan *"ortak değerler"*, *"ayninetler"* yok mudur? Elbette vardır. Fakat mutlak bir *"ortak kültürden"* ya da mutlak bir *"aynietten"* söz etmek mümkün değildir.

Peki bu *"farklılıkları olan"* insanları bir arada tutan şey nedir? Bu konuda çok farklı şeyler söylenebilir ve çok farklı çözümlemeler yapılabilir. Ve *"bir arada tutan"* şeyler arasında elbette

İslamiyet de vardır. Ama İslamiyet, bu konudaki tek belirleyici değildir. Zaten kimilerinin iddia ettikleri gibi, İslamiyet bu *"tutkal"* işlevini yerine getirebilse, bugün Arap dünyası yirmiden fazla ayrı devlete bölünmüş olmazdı.

Arap dünyasının bu parçalanmış durumu üzerine değişik *"emperyalizm"* senaryoları yazarlar. Laftır bunlar. Halife'nin *"ci-hat"* çağrısına rağmen, Halife ordusuna karşı Hristiyan İngiltere'nin safında yer alan Müslüman Araplar, elbette kendilerine göre haklı bir davanın kavgası içindeydiler. Bu haklı davaları, kendi ulus-devletlerini oluşturmaktı. Ama kime, ne kadar güveneceklerini ve inanacaklarını bilemediler. Ve şimdi o hatalarının bedelini ödüyorlar.

Laiklik Hristiyanlıkla ilgili bir kavram değildir. Özgürlükle ilgili bir kavramdır, demokrasiyle ilgili bir kavramdır, insanların kendi kaderlerini *"neye göre"* belirleyecekleri ile ilgili bir kavramdır. Her ne kadar İslamiyette kulla tanrı arasına girilemeyeceği iddia edilirse de *"Müslümanın ne yapması, ne yapmaması"* konusunda fetva veren, *"Müslümanın nasıl yaşaması"* konusunda bağlayıcı olduğunu iddia eden *"birileri"* olduğuna göre, pekâlâ kulla tanrı arasına birileri giriyor demektir.

Laikliğin kültürümüze yabancı olduğunu ve bu nedenle gerekmediğini ileri sürenler, korkarım *"kültürümüzün"* ne olduğunu da kendilerince tanımlamak niyetindeler. Ve korkarım bunun ardından *"her şeyi"* kendi tanımlamaları ve belirlemeleri gelecek. Ve ortada ne demokrasi kalacak, ne özgürlük. Hoş, zaten bu kavramlar da bizim kültürümüzün ürünü değil nasıl olsa...

16.8.1994

BU DÜŞMANLIK NEDEN?

Siyasal yaşamın çarpıntıları arasında kendine bir yer edinmeye çalışan kimi insanlara baktığım zaman; derin bir üzüntü ve şaşkınlık içine düşüyorum. Merkezde, sağda, solda kimi isimler; görücüye çıkmış gelin misali, bazı çevrelere hoş görünme, beğenilme ve seçilme arzu ve heyecanı içindeler. Sırasında *"süzülüyorlar"*, sırasında *"eğilip bükülüyorlar"* ve sırasında *"taklalar atıyorlar"*.

Kimi zaman bunlardan birinin ya da öbürünün yelkenleri *"medya rüzgârıyla"* şişiyor. Kendilerini anında, iktidarın adayı ya da ortağı gibi görmeye başlıyorlar. Hatta aynı duygu ve düşüncüyü paylaşan kimileri de bunlara iktidar olmuş *"muamelesi-ne"* başlıyorlar. Ama ortada ne iktidar var, ne de iktidarın işaretleleri. Birileri kendilerini avutuyor işte.

Siyasal yaşam garip bir yaşamdır. Kimi gün omuzlarda taşırılar insanları, kimi gün üzerinde tepinirler. Düşen, bir gün yukarıya tırmanma umudunu her zaman taşır, ama yükselen, bir gün düşebileceğini hiç aklına getirmez. Belki de aklına getirmek istemez. Ve *"Küçük dağları ben yarattım"* tafrasıyla kasım kasım kasılan kimi siyasetçiler; gün gelir, eski bir siyasetçinin unutulmuşluğunu çok acı bir biçimde yaşamak zorunda kalırlar.

Merkezde ve sağda ve hatta solda kendine yer edinmeye çabalayan kimi siyasetçi ya da siyasetçi adaylarına baktığım zaman; hemen tümünde ortak olan bazı yaklaşımlar gözlüyorum. Diğerlerini başka zamanlarda ele almak umuduyla, şimdi bu ortak yaklaşımlardan biri üzerinde durmak istiyorum: Antikemalizm...

Tümünün ağzında *"70 yıllık Cumhuriyet"*le başlayan eleştiriler. Sanki Cumhuriyet kurulmamış olsaydı, her şey *"güllük gü-*

listanlıktır", sanki Cumhuriyet öncesi Türkiye'sinde çok özgürlükçü bir rejim vardı....

Bu insanların Atatürk'e ve cumhuriyetimize neden bu kadar kin dolu, neden bu kadar olumsuz yaklaşımlar içinde olduklarını düşünüyorum. Ve inanın tatmin edici bir yanıt bulmakta çok zorlanıyorum. Aslında *"sağdakileri"* anlamak daha kolay. Zira Cumhuriyet bunlara rağmen kuruldu ve dinin toplumsal yaşamdaki etkinliğini ve yetki tekelini kırma savaşımına girdi ve bir ölçüde başardı. Ama merkezdeki ve merkez soldaki insanları anlamak mümkün değil.

"Aydınlanma felsefesinin" egemen kılınmadığı hiçbir toplumsal yapıda, ne liberal düşünce oluşabilir, ne demokrasi ve ne de sosyal demokrasi. Ve her şey bir yana, salt bu nedenden ötürü, siyasal yelpazenin önemli bir bölümünün, aydınlanma düşüncesinin Türkiye'deki mimarlarına minnet duygularıyla dolu olmaları beklenir. Ama bakıyoruz bizdeki *"muhteremler"*ın çoğu gözlerini çok gerilere çevirmiş.

"Atatürk'ü aşmak gerek" diyor bazıları. Çok doğru. Atatürk'ü elbette aşmak gerek. Fakat Atatürk'ü aşmanın temel koşulu, Atatürk'ün attığı temellerini tutmuş olması ve bu temeller üzerine bir şeyler inşa edilmesinin mümkün olmasıdır. Kimileri hâlâ bu temellere saldırırken, nasıl aşarsınız Atatürk'ü?

Kimileri *"bazı şeylerin"* geride kaldığı düşünce ve iddiasındalar. Bir şeylerin geride kalabilmesi için de o şeylerin *"aşılmış olması"* gerekir. Eğer bünyede bir hastalığın tedavi edilmesine çalışılırken bir başka hastalık ortaya çıkarsa, eski hastalığın *"geride kaldığını"* düşünemezseniz. Hem yeni sorunla uğraşacaksınız, hem de eski sorunu çözümlmeye çalışacaksınız. Bunun aksi politikalara *"devekuşu politikası"* denir ki kimseye hayrı dokunmamıştır.

Özellikle merkez soldaki ve soldaki kimi insanların Atatürk'e ve Cumhuriyetimize olan köklü düşmanlıklarının nedenleri arasında, sanıyorum 12 Eylül'ün ve bu dönemin çirkin uygulamalarının önemli payı var. Zira o zamana kadar ellerinden Atatürk'ün posterlerini ve dillerinden Atatürk'ün deyişlerini düşürmeyenler, şimdi Atatürk denildiği zaman *"şeytan çarpmışa"* dönüyorlar.

Bir kısım *"solcu eskilerinde"* de daha anlaşılabilir bir düşmanlık var. Zira bunlar isim ve cinsiyetleri dışında, kendi geçmişleriyle ilgili tüm bağlantılarını kopartmak arzu ve hevesi içindeler. Bir zamanlar ellerinde bayrak edindikleri ne varsa, bugün inkâr etmek ve karalamak gereksinimi içindeler. Ayrıca çoğunun bugünkü *"statüsü"* bu düşmanlık sayesinde kazanılmış ve sürdürülüyor. Yani Atatürk'e ve Cumhuriyete karşı çıkmak ve sövmek, kimileri için *"ekmek kapısı."* (Bu arada kimileri de Atatürkçülüğü ekmek kapısı yapmaya çalışıyor ki, bunlar bir başka âlem.)

Ama tüm çözümleme çabaları bir yana, bunlardaki böylesine köklü düşmanlığın nedenini anlamak çok güç. Fakat bence daha *"elim"* ve *"vahim"* bir husus, bunların samimiyetsizlikleri. Kendini 2. Cumhuriyetçi ilan eden bir muhterem, geçenlerde bir gazeteye beyanat veriyor. *"Demokrat olmak için"* diyor, *"devletle her türlü bağınızı kesmek zorundasınız, devletin gölgesinden çıkmak zorundasınız."* Ve elbette kendini çok demokrat, kendi gibi düşünmeyenleri de *"düzenden çıkar sağlayan"* anti-demokratlar olarak ilan ediyor. Ama bunları diyen muhteremin ne iş yaptığına baktığınız zaman, *"devletin memuru"* olduğunu görüyorsunuz. Hem de *"katmerli"* türünden. Böylelerini Allah ıslah etsin...

Türkiye bu badireleri atlatacaktır. Bundan hiç kuşku duymuyorum. Ve bugün belli çevrelere yaranmak için, belli çevrelere ağız dolusu sövenler; o gün başkalarına yaranmak için, başka çevrelere söveceklerdir. Toplumların *"unutkanlığına"* güvenerek ve birilerinin gölgesinde *"dokunulmazlık kazanacaklarını"* umarak. Ben bu yazıları, belge olsun diye yazıyorum. Sırası geldiğinde, kimilerinin suratlarına çarpmak için...

20.8.1994

TÜRKİYE'Yİ TEMSİL ETMEK

Kitle iletişim araçlarında zaman zaman Türkiye'yi temsil ettikleri '*vehmedilen*' kimi isimlere rastlarız. Ama her ne hikmetse bunlar ya sporcu olur ya da şarkıcı. Herhangi bir şarkıcımız Avrupa'nın adı-sanı duyulmamış bir kentinde bir festivale katılır ve (çoğu kez) herkese bir ödül verilen bu festivalden bir ödülle döner, yer yerinden oynar. Hatta kimi zaman bu sanatçı arkadaşlarımız, basın ve televizyonların yeterince ilgi göstermediğinden de şikâyetçi olurlar. Kimbilir belki kendi açılarından haklıdırlar. Ayrıca bu tür festivallerin bir kısmı mutlaka sanat değeri yüksek festivallerdir. Ama gördükleri kadar ilgiyi acaba gerçekten hak ederler mi? Bilemiyorum.

Aynı şey sporcularımız için de söz konusu. Hem sadece futbol değil, sporun diğer dallarında da benzer bir tutum içinde basınımız. Bir yüzücümüz, ABD'nin bir üniversitesinde yapılan yarışlarda başarılı olduğu zaman, spor sayfalarımızda neredeyse manşete çıkıyor. Ama bu arada kimi dallarda madalya alanlardan kimsenin haberi olmuyor, o başka.

Zaten ben bu işin sırrını çözemedim. Kimi spor dallarında basınla arasını iyi götüren bazı '*cin*' yöneticiler, başarılarını katlayarak halka sunabiliyorlar. Ama bir süre sonra deniz tükeniyor...

Hele futbol. Almanya'nın birinci liginde oynayan Türk asıllı bir futbolcu, basınımız için müthiş bir '*malzeme*.' Artık tüm yaşamını günlerce okuyoruz gazetelerde. Bizim '*topçuların*' Avrupa tıklarılarından herhangi birine transfer '*söylentileri*' de aynı şekilde malzeme oluyor.

Aslında Almanya'da top koşturan gençlerimizin önemli bir bölümü, oralardaki Türk seyircileri maça çekebilmek için oynatılıyor. Tabii bu da kötü bir şey değil. Ama abartmamak koşuluyla.

Zaten Almanya'nın kimi eyaletlerinin PKK'ye teslim olmasından sonra bu da önemli ölçüde azaldı...

Tüm bunlar, toplu kaçakçılıktan mahkum olan Tanju Çolak'ın, havaalanında ağlayan bir resmini gördüğüm zaman aklıma geldi. Doğrusu spor sayfalarında Beşiktaş'ın dışındaki haberlere karşı fazla bir ilgim yoktur. Ama Tanju Çolak olayının dışında kalmak mümkün değil.

Tanju Çolak'a verilen ceza az mı, çok mu tartışmayacağım. Ama bireysel olduğu zaman para cezasıyla yetinilip, '*toplulu*' olduğu zaman hapis cezasının verilmesinin mantığını anlamakta zorlandığımı söyleyebilirim. Fakat her şey bir yana, eğer Tanju için özel bir af çıkarılırsa ya da Tanju'yu hapisten kurtarmanın başka bir yolu bulunursa, bu işe kalkışan milletvekillerine olan saygım sıfıra iner.

Aslında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne yapılacak her türlü saygısızlığın karşısındayım. Bu Meclis'teki insanları beğensek de beğenmesek de bu Meclis Türk halkının isteminin bir sonucudur ve eğer Türk halkına saygınız varsa, TBMM'ye de saygı göstermek zorundasınız. Ama eğer bu Meclis'in kimi üyeleri, üç kuruşluk popülarite ve sempati toplamak için hukuku ayaklar altına alma cüretini gösterirlerse, o zaman bu üyelere tüm gücümle karşı çıkarım. TBMM'nin itibarını böylesine zedelemeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Üyelerinin de...

Ağlayan bu genç adamın, yurtdışına çıkışını, yurtdışından verdiği demeçleri okumuştum. "*Ben Türkiye'yi şerefle temsil ettim*" diyordu. "*Altın ayakkabı aldım.*" Doğrudur. Zaten bu aksilikler olmasa, Avrupa'nın büyük golcülerı arasında yer alacak ve dünya karmasında oynayacaktı. Özel yaşamı beni hiç ilgilendirmiyor. Hiç kimseyi de ilgilendirmemesi gerekir.

Fakat acaba Tanju ve yukarıda değindiğim diğer '*sporcular*', Türkiye'yi mi temsil ediyorlar? Hiç sanmıyorum.

Bizim futbol liglerinde oynayan bir sürü yabancı futbolcu var. Hangi ülkeden geldiklerini kaç kişi biliyor? Sadece Fenerbahçe'nin siyah futbolcusunun Nijeryalı olduğunu biliyorum. Onu da dünya kupasından hatırlıyorum. (İnşallah aklımda doğru kalmış olsun.)

Bir sürü yabancı isimli futbolcu var. İkinci lig takımlarında da varmış. Makedon mu, Polonyalı mı, Gürcü mü, Ukraynalı mı, Finlandiyalı mı, Bulgar mı, belli değil. Siyah olanların da nereden geldiğini anlayamıyorum. Afrika'dan mı gelmişler, Amerika'dan mı... Bunların hiçbiri ülkesini falan temsil etmiyorlar. Gelmiş, profesyonel olarak ekmeklerini kazanmaya çalışıyorlar. Zaten futbol (Türkiye'de de) en ağır 'iş' ve futbolcu, 'en ağır iş' çîdir. Tüm bir ömürleri boyunca 10-15 yılda kazanacaklarının ürününe yerler...

Türkiye'yi yurtdışında asıl '*temsil eden*' insanlardan hiç kimsenin haberi olmaz. Dünyanın en ünlü ve nitelikli üniversitelerinde ders veren Türk hocalar vardır. İsimlerini bilen var mı? Alman üniversitelerinde ders veren Türk hoca sayısı yüzün üstünde, en ciddi araştırma kurumlarında Türk araştırmacılar harikalar yaratıyor. Bilen yok.

Yazarlarımızın kitapları çevriliyor yabancı dillere. Baskı üstüne baskı yapıyorlar. Ressamlarımızın resimleri satılıyor, müzeleri süslüyor. Ama halkımız bundan habersiz... Gelsin futbol, gitsin futbol. Ve bu '*şımartmanın*' sonunda, genç bir adamın yürek parçalayan hiçkırıkları süslüyor sayfaları.

Çok yazık...

II

EMEK KESİMİ

FEDAKÂRLIK...

Çiller hükümeti '*paketi*' nihayet açtı. Neler çıkacağı zaten belliydi. Yıllardır uygulanan ekonomik politikalara alkış tutan kimi '*omurgasızlar*' şimdi, "*Efendim, bu işin buraya varacağı belliydi*" gibisinden inciler döktürüyorlar... Utanmazlığın, yüzsüzlüğün ve pişkinliğin bu derecesi görülmemiştir.

24 Ocak 1980 tarihli '*paketle*' 5 Nisan 1994 tarihli '*paket*' arasında bir tek fark vardır: 24 Ocak öncesindeki hükümetler IMF direktiflerine '*direnmek istemişler*' ve bunun faturasını acı bir biçimde ödemişlerdi. Yokluklar artmış, kuyruklar uzadıkça uzamış, gitgide artan terör ülkeyi yangın yerine çevirmişti. Dış borç bulabilme göstergeleri o günlerde bu günlerden çok daha iyi idi. Ama tek kuruş dış borç alınamıyordu. 5 Nisan 1994 öncesinde ise ne yokluklar, ne de kuyruklar vardı. Yoksulluk diz boyu idi, ama cebinde parası olan, aradığı her şeyi buluyordu. İster mal olsun, ister hizmet. Hem de ne hizmet...

Türk halkının %10'u '*Belçika standartlarını*' yaşarken geriye kalan %90'ı varlığını sürdürmeye çalışıyordu. Uçurum gitgide açılıyordu. Ama bir gün denizin tükeneceği belliydi. Türkiye'de seslerini kitle iletişim araçlarıyla duyurma olanakları çok kısıtlı bir dizi iktisatçı, yıllardır yazıyor-çiziyor. "*Bu işin sonu felakettir*" diyordu. Ekonomimiz ürettiğinden fazlasını tüketiyordu. Ama seslerini kimselere duyuramadılar. "*Bilgi toplumunda, üretmeden yaşamak mümkündür*" diyen kimi ahmakların saçmalıklarına kandı halkımızın çoğunluğu.

Başbakanımız halka yaptığı '*çağrı*'da. "*Herkes ekonomik gücü oranında bu fedakârlığa omuz verecek*" diyor. Doğrudur, zaten lafta hep öyle olur. Ama devlet tahvilleri %160 bileşik faiz verirken ücretlerin dondurulmasından söz edilir. Üstelik faiz ge-

lirlerinden alınan stopaj vergisi %10'dan %5'e indirilir. Kolay mı fedakârlığa omuz vermek...

Başbakanımız 'çağrı'sının bir başka yerinde aynen şöyle diyor. *"Sadece memurumuz, işçimiz, küçük esnaf ve çiftçimizden değil; zenginlerimizden, varlıklı kesimlerden de itirazlar yükselecek."* Bu cümlelerin kuruluş mantığı niyeti gösteriyor. Kurşunların hedefi belli: Memur, işçi, küçük esnaf ve çiftçi. Bu arada birkaç kurşun da zenginlerimize ve varlıklı kesimlerimize gelecek. Canları sağolsun. Zaten turistik tesislerdeki KDV oranını %23'ten %15'e düşürmekle başladılar işe. Zenginlerimiz sefahat aleminin hesabını öderken *"Neden daha az KDV alıyorsunuz?"* diye itiraz edeceklerdir mutlaka. Eminim çok üzüleceklerdir bu fedakârlığa...

Bundan dokuz ay önce Temmuz 1993'te yazdığım *'Fedakârlık Başlıyor...'* başlıklı yazımı şu paragraflarla bitiriyordum. Bugün bir kez daha vurgulamakta yarar görüyorum.

"Elbette fedakârlık yapılacak. Çünkü fedakârlık dönemi başladı. Bir market sahibi, Perrier maden suyu yetiştiremiyoruz' diyor. Utanmaz bakkal, vizyonsuz adam. Biraz daha çalışsa ya. Bu suları alanlar, içenler az mı fedakârlık yapıyor. Aynı talep, tüm ithal malları yiyecek maddelerine varmış. Çok şükür, çok şükür bu günleri de gördük. İnsanın gözleri doluyor.

Ve o 'mekânların' insanları, evlerine yeni kavuşurlarken köylerimizde, kentlerimizin varoşlarında bir hareketlilik görülür. Ortalık henüz alacakaranlıkken, servis arabaları, saz benizli kadın ve erkek işçileri toplamaya başlar. Esneyen şoförlerin sürdüğü ilk belediye otobüslerinde ve servislerde, yolcuların çoğu uyur.

Kimi sanayi işçisidir, kimi fason çalışır, kimi gündelikçidir, kimi küçük esnaf yanında ücretli, kimi işportacı, kimi müstahdem. Bunların ardından öğretmen ve öğrenciler çıkar yollara. Askeri servis araçları da yolcularını toplamıştır. Ardından memur çıkar sokağa. Kentlerde yaşam başlamıştır artık.

Fedakârlık yapa yapa perişan olan ve acı reçetelerin damaklarındaki zehrini yutkunan bu insanlar, holdinglerin kontrolündeki yazılı ve görüntülü basının propagandasının rehaveti ve

örgütsüzlüğün aczi içindedir. Ama her doğan gün, yeni bir umudun işaretidir. Gün gelir, alınterini satarak yaşayan insanlar, ellerindeki gücü fark ederler. Gün gelir fildişi kuleler de çöker, TÜSİAD'lar da kalmaz ortada. Ve o gün, günümüz Türkiye-si'nde görgüsüz ve haksız bir zenginliği sergileyenler, 'fedakârlığın' ne demek olduğunu öğrenirler."

9.4.1994

ÖRGÜTLENMEK

İstikrar paketi olarak yutturulmak istenen (IMF patentli) zamların yankıları devam ediyor. Milletin çok canı yandı, ama asıl zamlar arkadan gelecek. Bu, sadece bir kıvılcımdı. Yakında yangını hep birlikte izleriz. Tarih bilmeyenler ne kadar kolay *"tarih yazıyorlar"*. Aslında tarihin o sayfası çoktan yazıldı. Ama okumasını bilene. Ne demiş şair: "Ol mahiler ki derya içindedirler, deryayı bilmezler." (*"O balıklar ki denizin içindedirler, suyu bilmezler..."*)

"Biz bunları yapmasaydık Refah Partisi gelirdi" diyorlar. Sanki *"öcü"* ile çocuk korkutacaklar. Kaldı ki; şimdi *"gelmemesini"* garanti eden var galiba. Siyasal literatürümüze *"23 Nisan Başbakanı"* deyimini armağan eden Necmettin Hoca, sanıyorum *"kıs kıs"* gülüyordur. Bir başbakanın ağzından *"reklam yaptırmak"* kolay mı? Vallahi milyar verseniz bu reklamı yaptırmazsınız. *"Partisinin yükseliş trendini"* böyle bir başbakanın döneminde yakalamak, her şanslı kula nasip olmaz. Allah'ın sevgili kulları bu Refahçılar...

Okurlarımdan gelen telefonlar ve mektuplar sürüyor Refah konusunda. *"Ne yapmalıyız"* diye soruyorlar. *"Nereye gidiyoruz?"* diyorlar. Bir kısım okurlarım panik içinde. *"Refah gelirse ne yaparız"* sorusunu yanıtlamaya çalışıyorlar.

Defalarca yazdım, saatlerce konuştum. Bence, asıl telaş etmesi gereken Refahlılar. Akılları varsa (ki çoğunda var), *"şimdi ne yapacağız?"* diye düşünmeleri gerekir. *"Radikal gençleri nasıl frenleyeceğiz?"*, *"Provokasyonları nasıl etkisiz hale getireceğiz?"*, *"Bu işlerin altından nasıl kalkacağız?"* diye düşünmeleri gerekir. Tansu Çiller gibi bir başbakanımızın olması bile kurtarmaz onları...

Okurlarımdan gelen yakınmalara verdiğim tek bir yanıt var aslında. *"Demokrasiye sahip çıkalım"* diyorum. *"Bulduğumuz her olanakta ve her koşul altında örgütlenelim."* Ve bu işe kendi meslek grubumda başladığı için gerçekten övünüyorum (Yanlış anlaşılmasın, gazetecilerden değil, öğretim üyelerinden söz ediyorum. Zira *Cumhuriyet* ve kısmen *Hürriyet* dışında, İstanbul'da hiçbir gazeteci, sendikasına üye olamaz. Örgütlenmeyen işçileri eleştirirken dilleri kürek kadardır, ama kendi patronlarının önünde çoğu süt dükmüş kedilere benzerler).

Ankara ve İstanbul'dan bir grup öğretim elemanı, 3 Mart 1994 tarihi başlangıç olmak üzere *ÖES (Öğretim Elemanları Sendikası)* adıyla sendikalarını (sendikamızı) kurdular. Geçici yönetim kurulu da belirlendi. Genel Başkan Sina Akşin, Genel Sekreter Melih Ersoy, Genel Sayman Nilüfer Timisi, Örgütlenme Sekreteri Faruk Alpkaya, diğer yönetim kurulu üyeleri ise Yıldırım Uler, Can Hamamcı, Ufuk Uras, Nilgün Görür ve Ramazan Günlü. Çok önemli bir şey bu sendikanın kurulabilmesi.

Çok önemli bir şey, çünkü bu *"memur sendikasının"* kurulabilmiş olması, diğer memur sendikalarının da kurulabileceğinin açık bir kanıtı. Yayımlamış bulundukları basın açıklaması ve çağrıda, bu örgütlenmenin hukuksal dayanağını da açıklıyorlar:

"TBMM tarafından 25.11.1992 tarihinde kabul edilen 3847 ve 3848 sayılı uygun bulma kanunlarına dayanarak Bakanlar Kurulu'nun 8.1.1993 tarih 93/3967 sayılı kararıyla onaylanıp 25.2.1993 tarih ve 21507 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca yasa değeri kazanan 'Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına ve İstihdam Koşullarının Belirlenmesi Yöntemlerine İlişkin 151 Sayılı sözleşme'lerin ilgili hükümlerinde tanınan haklarımızı kullanarak Öğretim Elemanları Sendikası'nı (ÖES) kurmuş bulunuyoruz..." (Cümlelerin uzunluğu korkutmasın sizleri, ne de olsa hocalar tarafından kaleme alınmış...)

Bu oluşum bence gerçekten önemli. Sadece *"örnek olması"* açısından değil, Sina Akşin gibi, *"sakin görüntüsünün altında inanılmaz heyecanlar taşıyan"* bir başkanın öncülüğünde başladığı için önemli. *"Öğretim Birliği"* ve *"halifeliğe son veren"*

yasalarla aynı güne denk getirilen kuruluş tarihi açısından önemli...

"Sendikamız, bütün sendikalar gibi, üyelerinin tek tek ya da kitle olarak hak ve çıkarlarını korumanın yanı sıra toplumsal konularını daha yüksek bir düzeye çıkarmak, akademik kariyere rağbeti arttırmak için çalışacaktır. Ayrıca, bilim insanlarının dileği biçimde ders vermekte, istediği konuyu araştırıp yorumlamakta özgür olması ve başta rektör, dekan, bölüm başkanları olmak üzere yöneticilerini serbest seçimlerle belirlemesi gerektiğine inanıyoruz" diyorlar yaptıkları *"çağrıda*.

Elbette meslektaşlarından, yani bizlerden ilgi ve destek bekliyorlar. Umarım bu desteği sağlarlar. Ama iş lafa gelince, demokrasi konusunda *"mangalda kül bırakmayan"* kimi meslektaşlarımızın, bu konuda *"kıvırtacaklarından"* da eminim. Üye olmamak için binbir bahane üreteceklerdir. Ne diyelim, canları sağolsun. Ama kuyrukları sıkıştığı zaman *"demokrasi ve demokratik haklardan"* da söz etmemeleri gerekir. Zira *"örgütlenme hakkı"* demokratik bir hak talebine zemin olamaz...

12.4.1994

MEMURLAR...

Sayın "*büyüklerimiz*" müjdelediler. İşçi ve memur ücretleri dondurulmayacakmış. İşçilere sözleşmelerle doğan hakları ödeneceği gibi, memurlara da yılbaşında "*öngörülmüş*" olan zam yapılacak ve böylece 1994'te yüzde 54'lük bir zam sağlanacakmış.

Ücretlere yüzde 54 zam öngörülürken enflasyon oranının yüzde 50'lerde olması öngörülyordu. 1994'te yüzde 54 zam yapılması demek, reel (gerçek) memur ücretlerinin gerilemesi demektir. Eğer ücretler "*dürüst*" bir biçimde dondurulsaydı, memurlar için çok daha iyi olurdu.

Bunu bir örnekle açıklayalım. Bugün 100 lira maaş alan bir memur, yüzde 54 zamlı 154 lira alacaktır. Eğer enflasyon oranı yüzde 55 olsaydı, eline geçen reel ücrette bir değişiklik olmayacak, yeni ücreti "*donmuş*" olacaktı. Ama eğer Türkiye'de enflasyon (iyimser bir tahminle) yüzde 100 olursa, o memurun Temmuz 1994'te eline geçecek olan 154 liralık ücretin reel (gerçek) satınalma gücü 77 liraya düşmüş olacaktır. Yani gerileyecektir. Hangi utanmaz siyasetçi bu durumu, memurlara bir müjde olarak sunabilir? Ne biçim insanlar bunlar? Karşılarındaki insanları aptal mı sanıyorlar?

Dünyanın hiçbir demokrasisinde "*ücretlerin dondurulması*" diye bir şey dile getirilemez. Asla sözkonusu olamaz. Olsa olsa "*ücretlerin ve fiyatların*" dondurulmasından söz edilebilir. Yani zor bir dönemde, bu zor dönem aşılanı kadar, toplumun tüm kesimlerinden fedakârlık beklenir. Eğer fiyatlar yüzde 100 artarken memurların ücretlerine yüzde 50 zam yaparsanız, bunun adına fedakârlık değil sömürü denir. Başta ekmek olmak üzere mutfak giderleri yüzde 300 artacak, kiralara katlanacak, her şey

ateş pahası olacak ve tüm bu mantık dışı gelişmeler karşısında memurları susturmaya çalışacaksınız. Olmaz böyle şey.

Bugün Türkiye'yi yönetenler ya da yönettiğini sananlar; memurların örgütsüzlüğüne güveniyorlar elbette. *"Nasıl olsa bir halt edemezler"* diye düşünüyorlar. Ve bu örgütsüz insanlara baskı yapıyorlar, tehdit ediyorlar. Eğer protesto eylemlerine katılırlarsa işten atılacaklarını hissettiriyorlar, hatta açıkça söyleyenler de var. Tüm baskılara karşın eğer kitlesel bir harekete girişirlerse *"delikanlı"* polisler devreye giriyor *"Allah yarattı"* demeden dövüyorlar. Yarın öbürğün *"canına tek eden"* memurlar da ellerine sopa alırlarsa ne olur acaba? İşin bu boyutunu düşünen yok.

Memurun bir kısmı zaten hırsız. Çalmayanlarla *"enayiler"* diye dalga geçiyorlar. Bu enayilerde bıçak kemiğe dayandı gibi. Bir süre sonra çalma olanağı olan tüm memurlar çalmaya başlayacaklar. Zaten birilerinin hâlâ özlediği Turgut Özal da *"Benim memurum işini bilir"* dememiş miydi? Ama armağansız, rüşvetsiz iş yapılamaz bir noktaya gelirse bu devletin sonu nasıl olur acaba? Gençleri hangi *"değerler"* ile yetiştiririz? İnsanı insan yapan özelliklerin yüceliğini gelecek kuşaklara nasıl aktarabiliriz?

Şimdi bir yeni moda daha çıktı. İçinde yaşadığımız haksız bezirgân düzeninde çarkların başını tutmuş olanlar, ekonomik krizlerin iyi bir şey olduğu yalanına inandırmaya çalışıyorlar halkı. Her krizden daha güçlü bir biçimde çıkılmış... Doğrudur, kriz iyi bir şeydir. Ama suyun başını tutmuş olanlara iyidir. Çarkları kendi yararlarına döndürebilenlere iyidir. Halkın sofrasındaki ekmek küçülürken, ayakkabısına bir pençe daha vurdururken, çocuğunun eğitimini nasıl yaptıracaklarını düşünürken bunun *"iyi ve yararlı bir şey"* olduğunu söyleyebilmek için insanın ar damarı çatlamış olmalıdır.

Sermayenin gözü doymuyor. Midesi de doymuyor. Ücretliler enflasyon oranının yarısı kadar zam alarak fukaralaşırken banka faizleri enflasyon oranının iki katlı olacak. Faiz geliri alanlar iki kat zenginleşecek ve tüm bunların altında, adı sosyal demok-

rat olan bir partinin genel başkanının imzası olacak... İnanılır gibi değil.

Bizim aslan sosyal demokratlar, hâlâ "*demokrasi paketinin*" umudu içindeler. İnsanlar nasıl bu kadar "*kör* ve "*sağır*" olabiliyor, anlamakta güçlük çekiyorum. Geçenlerde yazdım. Sömürü üzerine kurulu bu ekonomik politikaların mimarları; başta memurlar olmak üzere, geniş kitlelerin "*örgütlenmesine*" izin veriler mi hiç? 'Sosyal demokratlar hariç'; insanlar bindikleri dalı keserler mi?

İnsanı isyana iten bu haksızlıklar karşısında halk tepki gösteremiyor. Çünkü örgütsüz. Çıkış yolu da bulamıyor. Zira hem merkez sağın imzası var, hem merkez solun damgası. O zaman da iyice sağa kucak açıyor. Son yerel seçimlerde RP ve MHP'nin başarılarının nedenlerini hiç mi düşünmez bu insanlar?

Zor günlere doğru gidiyoruz. Haksızlıkların ortaya çıkardığı bir "*yıkıntıyı*", daha büyük haksızlıklarla gidermek mümkün değildir. Kaçınılmaz olarak "*acı*" bir ilaç içilecekse, bu acı ilacı toplumun tüm kesimleri içmelidir. Aksi takdirde öylesine sosyal patlamalar ortaya çıkar ki kimsenin ağzında tat-tuz kalmaz.

17.5.1994

GENE MEMURLAR...

Aynı konuyu üst üste yazmaktan pek hoşlanmıyorum. Ama salı günü bu köşemde yayımlanan '*Memurlar*' yazısıyla ilgili o kadar çok telefon ve faks geldi ki, konuyu bir kez daha ele almak zorunda kalıyorum.

Her zaman olduğu gibi, gelen mesajların bir kısmı övgü, bir kısım da şikâyet (Bu kez yergi yok). Şikâyet edenlerin büyük bir bölümü de çok haklı olarak emekliler. "*Bizim sorunumuzu hiç dile getirmemişsiniz*" diye şikâyet ediyorlar. Gerçekten yazıyı bir kez daha okudum ve emeklilere hiç değinmediğini gördüm. Elbette büyük haksızlık. Emeklilerin durumu, hiç kuşkusuz şu an çalışmakta olanlardan çok daha beter. Ve onlar da örgütlü olmadıklarından ve örgütlenemediklerinden bir '*baskı grubu*' oluşturamıyorlar.

Toplumumuzda herkes '*hedefini şaşırmış*' durumda. Memurlar örgütlenmeye çalışırken, kendisi ne memur olan kimi amir ve müdürler, bunu engellemeye çalışıyor, engelleyemezlerse cezalandırmaya uğraşıyor. Gösteri yapmak isteyen memur kitlesine saldıran polisler de eninde sonunda memur.

Tabii bu '*hedef şaşırması*' ya da '*hedef saptırılması*' yıllardır uygulanan bilinçli bir politikanın sonucu. Yıllarca '*sınıfsız toplum*' masalıyla uyutuldu bu toplum. Benim öğrencilik yıllarımda '*sınıftan söz etmek komünist olmanın göstergesi* sayılırdı. Rıfat Ilgaz, sanıyorum '*Sınıf*' başlıklı bir şiir kitabı nedeniyle yıllarca hapishanelerde çürümüştü.

Televizyonlarda yorum yapan kimi '*muhteremlere*' bakıyorum, memur maaşlarını işçi ücretleriyle karşılaştırıyor ve aradaki '*uçurum*' üzerinde duruyorlar. Ve üniversite mezunu bir memur, '*çaycı*'sının yarısı kadar ücret aldığını görünce elbette kızıyor ve sinirleniyor.

Ama kime kızıyor ve sinirleniyor? Kendisine toplu sözleşme hakkı vermeyen ve pazarlık gücünü sıfırlayan *'egemen güce'* mi? Hayır. kendinin iki katı ücret alan çaycıya kızıyor. Oysa ki o yorumu yapan televizyon yorumcusunun maaşını duysa *'dudakları uçuklar'*. Kime kızması ve neden kızması gereğini daha iyi anlat.

Artık pek kalmadı ya, eski *'orta sınıfların'* tepki ve kızgınlıkları, hep esnafa yöneltiyor. Gıda malzemelerinin ve temizlik malzemelerinin fiyatları almış başını giderken, insanlarımız bak-kala-manava kızıyor. Oysa ki o esnafın durumu da kendilerine kızanlardan pek farklı değil. Bakkal manava kızıyor, manav kasa-saba...

Oysa ki bu toplumda, toplumun *'kaymağını yiyenler'* başkaları. Ama bunlar kendilerini çok iyi saklıyorlar. Toplumun dar gelirli kesimleri birbirlerini yerlerken, bir kenarda *'kıs kıs'* gülüyorlar. Büyük kentlerimizde metrekaresi maliyetleri taş çatlasa dört milyon lirayı bulmayan daireler; metrekaresi yirmi milyondan, otuz milyondan satılıyor. Kim yiyor bu rantı, kimler yiyor?

Geçenlerde banka çalışanlarına bir seminer yapıyordum. Aralarından biri, *"Hocam"* dedi, *"KİT'lerde birtakım insanlar bir elleri yağda, bir elleri balda yaşıyorlar. Bunların zararını neden ben ödeyeyim?"* Bu arkadaş kendince elbette haklıydı. Ama Türkiye'nin kamu kesiminin finansman açığı (en iyimser tahminlerle) 300 trilyon lira. Ve bu açık içinde KİT zararları (en kötümser tahminlerle) 100 trilyon lira. KİT zararları, insanların gözüne batıyor ve rahatsız ediyor, ama devletin ödediği 250 trilyon (haksız) faiz hiç göze batmıyor, hiç rahatsız etmiyor. Kim alıyor bu faizleri, kimler paylaşıyor? Ve üstelik bu faiz gelirlerinden tek kuruş vergi de ödemiyorlar...

Toplum şaşkına döndürüldü. Hiç kimse *'kime'* kızması gerektiğini ve *'nasıl'* kızması gerektiğini bilemiyor. Ayrıca bir etrafımıza bakıyoruz, asıl suçlanması ve kızılması gerekenler herkesten çok bağırpıp çağırıyor. Sosyal demokrat düşüncüyü yerel yönetimler batağında perişan edenler, bugün hâlâ konuşma cesaretini buluyor. Beş yıl önce bakkal borcunu ödemekte zorlanan kimi zibidiler, bugün araba beğenmiyor, oturmaya semt beğen-

miyor, ama hâlâ sosyal demokrasiden, şereften, namustan söz ediyorlar. Ve bunları gören sıradan insanlar da elbette başka çözüm yolları arıyorlar.

Toplumun yüzde 5'i İsviçre standartlarında yaşarken, geri kalan yüzde 95, ekonomik buhranın acı faturasını ödemek zorunda bırakılıyorlar. Ve hep aynı 'yalanla', hep aynı 'avutmayla' kandırılmak isteniyorlar: *"Dişinizi sıkın. Arkası güzel olacak..."* Ve gitgide fukaralaşan memurlar, sokaklardaki milyonlarca işsizi görünce, ellerindeki kuru ekmeği de yitirmenin endişesine düşüyorlar. Ve bilinçsiz, apolitik bir kitle, çözümü başka yerlerde arıyor.

19.5.1994

İÇİ PARÇALANANLAR...

Yirmi gün kadar *"gönül eğlendirdikten"* ve kendilerince *"zaman kazandıktan"* sonra; hükümetimizin 1994'ün ikinci yarısının ilk dönemi için belirlediği *"ücret zammı"* açıklandı. Memurlara yapılan bu müthiş zammı açıklamak da, *"demokrasi koalisyonunun"* sol kanadının, *"aslan"* başkanına düştü.

Kolay değildir bu işler. Eğer *"büyüklerinize"* danışmadan, *"1994'ün zam oranı yüzde 54 olacak"* diye günlerce atıp tutarsanız, esip gürlerseniz, adama lafını böyle *"yalatırlar"*...

Sayın Karayalçın, memur maaşlarındaki erimeyi *"1995'te telafi edeceklerini"* söylemiş. Bizim aslan sosyal demokratlar; ya çok *"saf"* ve *"hayalperest"*, ya da halkımızı biraz *"avanak"* sanıyorlar. 1995'te bu hükümet ayakta kalabilecek mi acaba? Dahası, SHP varlığını sürdürebilecek mi? Sürdürebilirse, nasıl sürdürecektir?

Ama her ne olursa olsun Türkiye Cumhuriyeti'nin ellinci hükümeti *"dimdik ayakta."* Sayın Başbakanımızın eşi, *"ABD'deki varlığımın virgülünü Türkiye'ye getirmem"* diye açık açık ilan ederken; Tansu Çiller hanımefendi, Avrupa'daki işçilerimizi yurt-severliğe davet ediyor ve Almanya'daki malvarlıklarını Türkiye'ye göndermelerini istiyor. Allahım aklımız sana emanet...

Ama koalisyon sürüyor. Hükümetin SHP kanadının en başarılı iki bakanı Seyfi Oktay ve Hikmet Çetin *"topun ağzında."* Nedendir bilinmez... Karayalçın *"prensip meselesi"* diyormuş. Ne mene bir prensip sahibi olmaktır bu ? Başarılı insanların önüne engel çıkarma konusunda bir prensip mi var yoksa?..

Ama koalisyon sürüyor ya, siz ona bakın. Galiba kimileri için en önemli olan şey de bu. Memurlar ayaklanmışlar, boşverin. Nasıl olsa sesleri çıkmaz. Kaldı ki aralarından önemli bir bö-

lümü "*Özal'ın memuru.*" Onlar "*işlerini bilirler.*" Devletin bir ayda verdiğini bir günde "*çıkartır*" onlar.

Koalisyonumuz sürüyor. Sayın Başbakanımız, "*memurların durumunu düşündükçe içim parçalanıyor*" buyurmuşlar. Eminim parçalanıyordur. Zaten kendileri uzunca bir süre "*memur çocuğu*" hikâyesiyle idare etmişlerdi. "*Dar gelirli olmanın*" ne demek olduğunu bildiklerini ifade etmişlerdi. Ama galiba burada da kandırıldık. Sonradan ticarete atlayan rahmetli pederlerinin hiç de "*dar gelirli*" olmadığı anlaşılıyor. Geride bıraktığı "*malvarlığına*" bakılırsa, gelir durumu epey "*genişmiş*"...

Bu arada kamu kesiminde çalışan işçiler de sözleşmeden doğan haklarını alamamanın korkusu içindeler. Galiba boşuna korkuyorlar. Ne demiş atalarımız; "*Korkunun ecele faydası yok*". Eskiden buna "*Allahın dediği olur*" deyişini de eklerlerdi. Şimdi bu biraz değişti. "*IMF'nin dediği olur*" anlayışı egemen. Onun için kamu kesimi işçileri hiç korkmasınlar. Zaten kaderleri belli...

Aslında memurlara zam yerine "*nasihat*" verilmesi beni hiç şaşırtmadı. Ben asıl memurlara "*ciddi*" bir zam verilmesini bekleyenlere şaşıyorum. "*Enflasyon oranında olmasa bile...*" diye konuşanların şaşkınlığına şaşıyorum.

5 Nisan Kararları açıklanırken "*Hep birlikte kemerleri sıkacağız*" diyenler boşuna mı konuşmuşlardı? Kimileri, kemerlerin gerçekten "*hep birlikte*" sıkılacağına inanmış. Ben buna şaşıyorum. "Acı ilacı" kimin içeceğini anlayamayanlara, "*hep birlikte fukaralaşacağız*" denirken, aslında kimin "*fukaralaşacağını*" sezemeyenlere şaşıyorum... Kaç oldu "*bu filmi*" görelî. Hâlâ mı anlayamadılar bu işin "*sırrı*"nı?

Büyük şairimizin dediğine nazire olarak, "*Sen vermesen/ben vermesem/nasıl çıkar hanedanlar ortaya?..*" Elbette birileri "*fedakârlık*" yapacak ki, başka birileri palazlanabilsin, zenginleşebilsin. Zaten bunun aksini düşünmek, "*servet düşmanlığıdır...*"

Ama hızla genişlemenin kendine göre bir "*raconu*" vardır. Her şeyden önce yüksek sesle "*ağlaşmak*" gerekir. "*İçim parçalanıyor...*" gibisinden edebiyat yapmak; "*dikili ağacı yok...*",

ya da *"cola olacak paramız yoktu"* gibisinden duygu sömürüsüne sığınmak gerekir. Bunları yaptıktan sonra arkanızı dönerek *"kıs kıs"* gülseniz de olur gülmeseniz de. Zaten kimse anlamamaktadır.

Kara mizah bir tarafa, doğrusu bu arada en çok *"içi parçalanımlar"* benim gibi düşünen insanlar. Ama bizim içimiz *"halimize"* parçalanıyor. Kadere bakın ki, *"hukuk devletini"* ayakta tutabilmek için, 1982 Anayasası'na ve bu anayasanın mahkemesinin kararlarına muhtaç kaldık. Demokrasinin önündeki en büyük engel olarak gördüğümüz 1982 Anayasası, demokrasinin yaralarını sarmak için oluşturulan koalisyon hükümetinin *"anti-demokratik"* yaklaşımlarını frenleme çabasında. Ve bizler de bunu destekliyoruz. Kader nelere muhtaç etti bizi, kimlere muhtaç etti...

Ve bu *"düzen"* tüm haksızlıklarıyla, egemenliğini sürdürürken, insanlar adaleti ve insanca yaşamı, elbette farklı düzenlerde aramaya başlıyorlar. Ve inanılmaz bir aymazlık içinde bulunan *"egemen güç"*, bir türlü bunun nedenini anlayamıyor...

23.7.1994

EMEĞİN DURUMU

Bir tarafta hükümet-mükümet sorunları, bir tarafta ekonomimekonomi sorunları; her yan toz duman içindeyken, aslan sosyal demokratların da ortak oldukları *"demokrasi koalisyonu"* döneminde çok ilginç şeyler yaşanıyor.

DİSK'e bağlı Bank-Sen (Türkiye Devrimci Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası) Garanti Bankası'nda örgütlenmeye başlayınca *"kıyamet kopmuş"*. Banka yönetimi tam anlamıyla bir terör estirmeye başlamış. Üst baş aranmaları, özel çekmece ve dolapların karıştırılması, gelen mektupların açılması, insanların tehdit edilmesi... Kısaca akla gelen *"tüm melanet çarkları"* çalıştırılmaya başlanmış.

Bank-Sen'e üye olduklarını *"itiraf ettirdiklerine"*, sendikadan ayrılmaları konusunda baskı başlamış. Ayrılanlar da olmuş, ayrılmayanlar da. Tabii ayrılmayanlar, İş Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca *"kapıya konmuşlar"*.

Sendika, durumu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İstanbul Bölge Müdürlüğü'ne yansıtmış. *"Sendikal mücadeleye girdikleri için üyelerimizi işten atıyorlar ve 13. madde gereklerini bahane olarak kullanıyorlar. Bu işi bir araştırın"* demişler. Bakanlık müfettişleri yaptıkları inceleme sonunda aynı kanaate varmışlar. Bölge Müdür Yardımcısı Ayla Ekinci imzasıyla bank-Sen'e gönderilen yazıda şöyle deniyor:

"... Çok kısa bir zaman dilimi içinde, özellikle de 27 Haziran 1994 tarihinde 60 işçinin birden, olumsuz bir puanlamaları olmamakla birlikte, iş akitlerinin 1475 sayılı İş Kanunu'nun 13. maddesi uygulanmak suretiyle feshedilmesinin düşündürücü olduğu, bu noktadan hareketle, işyerinde sendikanın örgütlenmesini engellemek amacıyla, işçilerin iş akitlerinin feshedildiği iddi-

asıyla ilgili olarak, konunun sendikanızca yargı yoluna intikal ettirilebileceği..."

Bank-Sen gerek Şişli Cumhuriyet Savcılığı'na, gerek İstanbul Valiliği'ne, gerek Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na gerekli başvuruları yapmış elbette. Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne yapılan başvuruda, şöyle ilginç bir ifade var. Bir demokrasi için utanç verici iddialardır bunlar:

"... Birçok kadın bankacı, gece yarısı saat 1'lere dek sorguya çekilmiştir. Bunlar, bu manevi işkence altında sorguya çekildikten sonra, Maslak gibi ıssız bir yerde gece yarısı dışarı atılmışlardır. Bu nedenle, gece yarısı ıssız yollarda defalarca taci-ze uğramışlar, birçok tehlikeyle karşı karşıya bırakılmışlardır.

Bu arada soruşturma kurulu, yasadışı olarak, çalışanların üstlerini arayarak, özel eşyalarına el koyarak, polisin yetkilerini kullanmışlardır. Çalışanların ismine postalanmış, kapalı zarf içindeki sendikal yayınlar ve mektuplara işyeri yetkilileri tarafından el konmuş ve bunlar sahiplerine verilmeyerek imha edilmiştir.

Genel müdürlüğün talimatı ile birçok şube müdürü, şube çalışanları üzerinde bu ve benzeri baskılar uygulamışlardır..."

Olacak şey değil bunlar. Eskilerin deyimleri ile *"diz boyu rezillik..."* İş mahkemeye *"intikal etmiş"* elbette. Ve iş mahkemeye yansıyınca, üzerinde konuşmak yasak. Çünkü mahkemeler etki altında kalırlarmış. Aslında bu yasak kimileri için var, kimileri için yok. Emekten yana olanlar için her şey yasak, sermayeden yana olanlar için her şey serbest... Maksat bazı şeyleri *"küllenmeye bırakmak"*.

BASİSEN'le ilgili bir yazımda vurgulamıştım. Zaten bankalarda sendikaların varlığı çok fazla bir şey de değiştiremiyor. Çünkü *"grev yasağı"* kapsamı içindeler. Ama özel bir bankadaki grevin, nasıl olup da ülkenin parçalanmasına neden olacağını, nasıl olup da *"güçlü devletimizi"* yıkacağını açıklamak da mümkün değil.

Şu anda Garanti Bankası yönetimi yasalara aykırı bir biçimde ve sendikal nedenlerle 71 kişiyi işten atmış durumda. Bunu müfettişler de saptamışlar, ama yetkileri olmadığı için *"Mahke-*

meye gidin" diyorlar. Elbette gidilmiş. Artık üç yıl mı sürer, beş yıl mı sürer, hep birlikte göreceğiz.

"Canım ne olacak 71 kişiden, ülkede neler oluyor..." demeyin. *"Ormana bakmaktan, tek tek ağaçları gözden kaçırınca"*, sonunda orman da kalmıyor. Bankanın yaptığı şey, *"toplu"* ve *"örgütlü"* bir karşı-saldırıdır. Ve bu tür saldırılar *"püskürtülemezse"*, sonunda tüm demokratik hak ve özgürlükler tehlikeye girer.

Bu arada koalisyonun SHP kanadı, hâlâ memur sendikalarını kurdurabileceğini sanıyor. Eğer memur sendikaları yasasını çıkartamazlarsa, hükümetten ayrılacaklarını dile getiriyorlar. Oysa ki, memlekette, sendika hakkı olanlar bu haklarını kullanamıyorlar. Kullanmak isteyenler binbir baskı altına alınıyor, işten çıkartılıyor.

Haksız ve adaletsiz bir düzen egemen toplumumuzda. Sermaye kesimi her alanda emeği eziyor. Bürokrasideki direnmeleri de kırıyorlar, kitle iletişim araçlarındaki dürüst sesleri ve kalemleri de susturuyorlar, gençliği ve üniversiteleri de kendi yönlerinde kullanıyorlar. Ve kimi *"akl-ı evvel"*ler, 200 yıllık *"vahşi kapitalizmi"*, solculuğun çağdaş bir yorumu olarak yutturmaya çalışırken, *"İslamcı bir düzen"* kimilerine tek kurtuluş yolu gibi görünüyor. Böyle bir düzenin zemini, hep birlikte hazırlanıyor.

2.8.1994

TIKIR TIKIR ÖDEMEK

Devlet, memurunu enflasyonun altında perişan etti. Yıllık fiyat artışları yüzde 100'ün üstünde, memur maaşlarındaki artış yüzde 50'lerde. Bahane hazır: Bütçede ödenek yok. *"Olmayan bir şeyi nasıl verelim?"* diye soruyor bazıları. Haklılar. Olmayan bir şey verilmez elbette. Ama bütçe kanunu, gökten mi indi acaba? Bütçeye koyarsan, *"para olur"*. Bütçe koyamazsan, *"para olmaz"*...

Biraz sıkıştırınca *"halka soralım"* diyorlar. Sanki her şeyi ve her zaman halka sorarlarmış gibi...

Aynı şey kamu kesiminde çalışan işçilerin sözleşmeden doğan haklarıyla ilgili olarak da yaşanıyor. Birileri devlet adına imza atmış. *"Size şu tarihte enflasyon arasında zam yapacağız"* demiş. Ama şimdi *"kıvırıyorlar"*. *"Para yok"* diyorlar, *"enflasyon azar"* diyorlar, *"şimdi fedakârlık zamanı"* diyorlar.

"Fedakârlık zamanı"... Hiç utanıyorlar mı bunu söylerken, hiç yüzleri kızarıyor mu? Kendileri en ufak bir biçimde fedakârlık etmeyecekler, başkaları fedakarlık edecek... Hastanelerde yemek çıkmayacak; SSK, işçi emeklilerinin ilaçlarını kısıacak, okullara fon ayrılmayacak... Ama kendi *"lükslerinden"* bir milimetre, evet bir milimetre kısıntı yapılmayacak.

Bankalar reklam veriyorlar. *"Kârlarımızı şu kadar arttırdık"* diyorlar. Şu kadar trilyon kâr ettik diye övünüyorlar. Peki ama neyin *"pahasına"* ve kimin *"pahasına"*? Eğer fedakârlıksa, neden hep *"emekçi kesimlere"* yüklendi bu fedakârlık? Emekçinin sofrasındaki ekmek küçülürken, nasıl oldu da kimilerinin sofrasındaki ekmekler böylesine büyüdü? Acaba bu bilançolar övünecek bir şey mi, yoksa tam tersine utanılacak bir şey mi?

Maaşlar, ücretler söz konusu olduğu zaman *"bütçede para yok"*. Ama sermaye kesiminin alacakları söz konusu olduğu za-

man, ortada sorun kalmıyor. Üç ay önce çıkarılan, üç ayda net yüzde yüz faiz getiren (yıllık yüzde 406 oluyor) tahvillerin trilyonlarca lira faizi *"tıkır tıkır"* ödenecekmiş. Sayın Başbakanımız, bir gazeteci arkadaşımıza bu müjdeyi vermiş. Vallahi içim rahatladı. Gözümüz aydın olsun, aydınlıklar içinde olalım.

Acaba bu konuda bütçede kaynak var mıydı? *"Olmayan şeyi nasıl verelim?"* diye sorgu sual eyleyenler, acaba bu faizleri ödemek için, *"olmayan şeyi nasıl verebilecekler?"* Doğrusu merak etmeye değer. Hem bunu da halka bir sormak gerekmez mi acaba? Şöyle vurguları uzata uzata, *"Bu paraların faizlerini birkaç bin kişiye ödememizi ister misiniz?"* diye sorup; sevimli sevimli gülümseseler, acaba halkımız bu soruyu nasıl yanıtlardı?..

Bu faizlerle kaç esnafa kredi verilebilirdi acaba? Kaç kişiye iş bulma olanağı sağlanırdı? İşçinin memurun parasıyla tasarruf ediliyor da, sermayedarın parasıyla neden tasarruf edilemiyor?..

"Faiz oranları çıldırmıştı, başatmenin başka yolu yoktu" gibisinden bahaneler uyduruyorlar. Doğrudur, faiz oranları çıldırmıştı. Ama şimdi bu çılgınlık sona mı erdi? Birkaç hafta içinde piyasaya 60 trilyon çıktığı zaman görecekler faizlerin *"çılğınlığının geçip geçmediğini"*.

Hiçbir hükümetin cesaret edemediği önemleri aldıklarını söylüyorlar meydan mitinglerinde. Elllerinden nerdeyse tüm demokratik hakları ve örgütlenme özgürlükleri alınmış emekçi kitlelerin ekmeğini, sermayedar sofralarına böylesine peşkeş çekmeye hiçbir hükümet cesaret edememişti. Bu bakımdan söyledikleri doğrudur. Ama eli-kolu bağlı bir boksörle ringe çıkıp dövüşmekten ne farkı var bu yaptıklarının?

Ziraat Bankası'ndan bir *"yetkil"*, zorunlu tasarruflarını geri almak isteyenlere geri ödemelerin yapıldığını söylemiş. Ben herhalde Ay'da yaşıyorum. Yahu, bu konuda kendileri yasa çıkardılar ve kesintilerin yüzde 40'ına razı olanlara paralarını Haziran 1994 başında ödeyeceklerini ilan ettiler. (Yani yüzde 60 deve oldu.) Buna rağmen başvuranların çoğu Ağustos 1994 sonunda parasını alamadı. Bizim üniversiteden parasını alabilen tek kişi yok. Ziraat Bankası Beyazıt Şubesi elimize birer kimlik tutuştur-

du. *"Tasarrufu Teşvik Personel Kimlik Kartı"* yazıyor üzerinde. Fiyakalı bir kimlik ama, bir işe yaradığı yok. Zaten arkasında da *"Bu kart kimlik yerine kullanılamaz"* yazıyor. Paranızı istediğiniz zaman, *"ödeme emri yok"* diyorlar.

Kendi çıkardıkları yasaya rağmen, (şimdilik) tam üç aydır *"paraların üstüne yattı"* devletimiz. Sermayedarlarımıza bu kadar süre için yüzde yüz faiz ödeyen devlet de aynı devlet. Ve bu devleti yöneten (artık nasıl bir yönetmekse?) hükümetin ortaklarından birinin kendine *"sosyal demokrat"* sıfatını layık görmesi, insanı çıldırtıyor. Biraz utanma olur insanda, biraz insaf olur...

Otomotiv ve beyaz eşya sektörü krizi atlatmış. Gözümüz aydın olsun. Ama bir de *"emek kesimi"* krizi atlatabilse ne iyi olacak...

Lüks tüketim mallarının ithalatında kısıntı olmamış. Maaşallah talep devam ediyormuş. Ne olmasını beklerdiniz ki? Alinterinin gaspedilmesinin ödülünü paylaşıyor kimileri. Ve *"emek"* ayaklar altına alınmak istenen ideolojisiyle *"suskun ve mahzun"*...

Acaba nereye kadar ve ne zamana kadar?..

25.8.2994

ADALET SİSTEMİMİZ

Atilay Ayçin Türkiye Sivil Havacılık Sendikası (Hava-İş) Genel Başkanı'dır. Tanıdığım günden beri demokrasi ve hakça bir düzenin savaşımlı içindedir. 3 No'lu DGM tarafından 20 ay hapis ve 42 milyon lira para cezasına çarptırılmış durumda. İtirazlarını yapmış ama, bakalım sonuç ne olacak.

Geçenlerde basılı bir mektup göndermiş. *"Belki bir paylaşma duygusu nedeniyle yazıyorum"* diyor. *"Ama içimde bir duygu var ki, paylaşmaktan da öte. Bu başıbozuk gidişata birlikte bir şeyler yapılması gerektiğini söylüyor bana..."*

Konuyla biraz ilgilenmeye çalıştım. Arkadaşları dava dosyasını getirdiler. İnanılmaz bir şey, bu ağır ceza, Atilay Ayçin'in 1991 yılında İnsan Hakları Derneği tarafından düzenlenen *"Haklar ve Özgürlükler"* mitinginde yapmış olduğu konuşma nedeniyle verilmiş. Temyiz dilekçesine göre, delil olarak getirilen şey, siyasi şubedeki altı görevinin el yazısı tutanakları...

Kaldı ki, gene dilekçede belirtildiğine göre bu el yazısı tutanaklarda da bir dizi şekil eksikliği var. İmzalar eksikmiş, ifadeler birbirini tutmuyormuş, vs. vs. Ve bu *"delile"* dayanarak bir insanı böylesine ağır biçimde mahkum ediyor adalet sistemimiz. Sonra da diplomatlarımız, Avrupa devletlerine, Türkiye'de Batılı devletlerin standardında bir demokrasinin varlığını kabul ettirmeye çabalıyorlar.

Dosya içeriğinin hukuksal tabirleriyle okurlarımı sıkmak istemiyorum. Ama dilekçeden anlaşıldığı kadarıyla delillerin oluşmasından, şahitlerin dinlenmesine, söylediklerine ve nihayet kararın verilmesine kadar her aşamada hukuk zedelenmiş. Umarım Yargıtay aşamasında bu tür hususlar da dikkate alınır ve bu olay fazla dallanıp budaklanmadan unutulmaya terk edilir.

Fakat işin bir başka yönü daha var. Bu yön de Hava-İş Sen-

dikası'nın yıllardan beri sürdürdüğü sendikal mücadeleyle ilgili... Gerçekten Atılay Ayçin ve arkadaşlarının Hava-İş yönetimine geldikleri 1989 yılından beri, THY üst yönetimi Hava-İş'e ve yöneticilerine ellerinden gelen her türlü engeli çıkarmak istiyorlar.

1 Ekim 1994'te toplu iş sözleşmesi görüşmeleri başlayacak. Atılay Ayçin, (bence çok haklı olarak) davasının bugünlerde sonuçlandırılmasını bu toplu iş sözleşmesi görüşmelerine ve THY'nin özelleştirilmesi çabalarına bağlıyor. Gerçekten, Karabük örneğinde gördüğümüz gibi, eğer haklı bir zemine dayanan güçlü bir direniş olursa, özelleştirme furyasını bir ölçüde engellemek de mümkün olabilir.

Burada "özelleştirme" ile ilgili kimi noktalara da değinmekten kendimi alamıyorum. USAŞ'ı sattılar da birilerinin "başı göğe mi erdi" Hizmet daha iyi mi görülüyor şimdi, ekonomiye daha fazla katkı mı sağlanıyor, fiyatlar mı ucuzladı, yeni istihdam olanakları mı doğdu, devletin vergi gelirleri mi yükseldi, devletin sübvansiyon zararları mı azaldı? Bu soruların hiçbirine olumlu yanıt vermek mümkün değil. Yapılan şey belli bir "kaynağı", birilerine neredeyse bedavaya "peşkeş çekmek" oldu.

Türk Hava Yolları zarar ediyor. Peki ama THY neden zarar ediyor? Bu zararın nedeni yönetimin kötülüğü mü, yoksa ücretler mi yüksek, yoksa bir başka nedenden mi zarar ediyor THY?

Özelleştirilmek istenen kamu varlıklarını tek tek ele alıp incelesek, çok ilginç sonuçlar çıkar ortaya. Neyse, bunu geniş bir zamanda ve başka bir zeminde yaparız belki. Kaldı ki; bu konuda ciddi çalışmalar yürüten meslektaşlarımız da var ve çalışmalarını tek tek gün ışığına çıkıyor.

THY ile ilgili olarak benim anlayamadığım bazı noktalar var. Havayolu şirketleri dünyanın her yerinde genellikle zarar ediyor. Bir zamanların efsanevi havayolu şirketi Pan-Am (ABD) kapısına çoktan kilit astı. SAS da zarardaymış, Swissair de, Lufthansa da. Anlaşılan eğer "Bir yazıhane, bir uçak"tan oluşan korsan bir şirket değilse, havayolu şirketinin para kazanması çok zor.

Peki böyle zor para kazanılan bir alanda ve zarar eden bir şirketi hangi "akılsız" alır? Eğer havayolu şirketleri doğaları gereği zarar ediyorsa, böyle riskli bir işe kimsenin kalkışmaması

gerekir. Ve bu durumda da bizim kimi süper yöneticilerimiz *"THY'yi özelleştireceğiz"* diye boşuna nefes tüketiyorlar. Ama eğer *"zararlar devlete, kârlar özel kişilere"* gibisinden kimi formüller bulduysalar (ki, çoğu zaman benzer formüller buluyorlar), o zaman bu yapılanın adı *"özelleştirme"* değil, başka bir şey olur.

Atilay Ayçin ve arkadaşları zaten yıllardır sert bir kavganın içindeler. İşkolları *"stratejik bir işkolu"* sayıldığı için, ne yapsalar *"vatana ihanet"* sayıyor kimi *"aklı evveller."* Hele grev-mırev dersiniz, ihanetin tam göbeğindesiniz. Ücret talepleri de *"makul"* olmalı. Ama bu ne biçim bir *"makulluk"* anlayışıdır ki; Türkiye'nin sermayedarları Batılı sermayedarların standardını yaşadıkları zaman *"makul"* (hatta öğünülecek bir şey); Türkiye'nin emekçileri Batılı emekçilerin standardının yarısını talep ettikleri zaman *"aşırı"...*

Adalet sisteminden yola çıktık, nerelere vardık. Ama düzen, öyle bir düzen ki; bir yanından tutsanız, öbür yanı elinizde kalıyor. Ve bu soygun düzenine karşı çıkan Atilay Ayçin gibi insanlara çok ağır bedeller ödetilmek isteniyor...

5.9.1994

III

70 'CENT'E
MUHTAÇ OLMAK

70 'CENT'E MUHTAÇ OMAK

Genç okurlarım bilmezler. Şimdiki Sayın Cumhurbaşkanı-mız, 1980 öncesinde bir gün *"Memleketi 70 cent'e muhtaç duruma getirdiler"* demişti. Hâlâ bu 70 cent edebiyatı sürüyor. Kendileri zaman zaman bu sözü hangi bağlamda söylediklerini açıkladılar, ama bugün *'70 cent'e muhtaç olmadığımızı sanan'* bazıları, sıkışıkça bu sözü gündeme getirirler.

Televizyonlarda ekonomi ile ilgili tartışmaları *'hayret'* ve *'ibretle'* izliyorum. Ya bizim kimi ekonomistlerimiz iyiden iyiye *'geri zekâlı'* ya da halkı *'geri zekâlı'* sanıyorlar (Aslında bu da bir başka geri zekâlılık türüdür ya)...

Türkiye'de 1980 öncesinde enflasyon %100'lerin üzerine çıkmış da... Türkiye'de 1980 öncesinde döviz darboğazı varmış da... Hani o günleri yaşamasam, bilmesem *'belki'* diyeceğim. Türkiye'nin 1980 öncesinde ciddi ekonomik sorunları olduğu doğrudur, ama bugünlerin sorunları o günlerin çok ötesindedir.

1970'lerde toparlanmış olan Türkiye ekonomisini *'tepetaklak'* eden üç husus vardır. Bunlardan birincisi, *'petrol şoku'* ya da bir başka deyişle Petrol Üreten Ülkeler Örgütü (OPEC)'nün petrol fiyatlarını bir yıl içinde kademeli olarak üç kat arttırmasıdır. Bir an öyle bir noktaya geldik ki, tüm ihracat gelirlerimiz petrol faturasını karşılayamaz oldu. İkinci husus, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ortaya çıkardığı faturadır. Kimi birliklerin güneye kaydırılması, çıkarma giderleri vs., o günlerin bütçesinde büyük yaralar açmıştı.

Üçüncü husus da, ABD'nin uyguladığı ve kimi müttefiklerine uygulattığı *'silah ambargosu'*dur. Türkiye kimi yaşamsal askeri gereksinimlerini çok yüksek fiyatlarla ikinci el piyasalardan sağlamak zorunda kalmıştı. Tabii üç dört kat fiyat ödeyerek.

Ve bu üç hususa ek olarak, aklın almayacağı bir terör olma-

sına karşın, Türkiye'de 1970-1980 arası ortalama enflasyon %30'un altında idi. Enflasyonun %100'ün üstüne çıktığı yıl, 1980 olmuştur. Bunun nedeni de 24 Ocak'la gelen '*şok önlemler*' ve döviz kurunun iki kat artırılması idi.

24 Ocak Kararları, kendi kendine yetmeye çalışan bir ekonomiyi, uluslararası ekonomiye '*entegre etmeye*' çalışan kararlar idi. Kısmen de başarılı olundu. Nasıl mı başarılı olundu? Toplumun bir kesiminin '*tüketim*' normları, anormal bir biçimde yükseldi ve Batılı normlar düzeyine çıktı. Eğer '*entegrasyon*' buysa entegre olduk demektir. Ama bunu nasıl sağladı Türkiye? Üretimi artırarak mı? Hayır. Borçlarını arttırarak...

Defalarca yazdım. Biz bugün ürettiğinden fazlasını tüketen bir toplum durumuna sokulduk. Tüketebilenler hayatlarından memnun. Tüketemeyenler de, "*Bir gün sıra bana gelir*" umudu içinde... İnanılması güç bir aymazlıkla, hızla '*felakete*' doğru gidiyoruz. Kimileri '*uyandı*', gidişatı dile getirmeye başladılar. Ama hâlâ 24 Ocak mantığını savunuyorlar. Peki o halde bu gidişatin sorumlusu kim? Hangi '*yanlış*' politikalar ekonomimizi bu duruma getirdi?

Eğer 1980 öncesinde Türkiye'ye, bugün akan dış borcun yarısı verilseydi, ne 24 Ocak İstikrar Önlemleri'ne gerek kalırdı, ne 12 Eylül rejimi denen antidemokratik dönemi yaşardık, ne de demokrasimiz böyle '*kuşa çevrildi*'. Acaba amaçları bu muydu?

Türkiye ekonomisini bugünkü durumuna sokan önlemler, şimdi yeniden gündeme getiriliyor (Zaten hep gündemdeydi ya)... '*Buhrandan çıkmak için fedakârlık*' isteniyor. Kimden isteniyor bu fedakârlık? Yıllardan beri, evet yıllardan beri fedakârlık istenen ve kimi zaman zorbalıkla, kimi zaman da kandırılarak fedakârlık ettirilen kesimlerden. Utanmazlık ve pişkinliğin bu kadarı olmaz.

Kamu finansmanı çıkmaza girmiş. Elbette girer. 300 trilyonun üzerinde iç borç, 60 milyar doların üzerinde dış borç yaparsanız, elbette çıkmaza girersiniz. Ne yapıldı bu borç paralarla? Atatürk Barajı, telekomünikasyon ve otoyolların dışında, devlet hangi alanlara ciddi yatırımlar yaptı? Sonradan görme '*tufeyli*'

bir zengin sınıf yaratmanın dışında ne yapıldı yıllardır? Bugünkü *'rant ekonomisinin'* ardında neler yatıyor? Büyük kentlerimizde gayrimenkul fiyatları Londra'dan, Paris'ten yüksek. Kim ödüyor bu paraları, kimler ödüyor?

Bankalardaki mevduat hesaplarının yarısından fazlası *'döviz hesabı'* olmuş. Yarın bu hesap sahipleri *'paralarını almak için'* kuyruğa girdikleri zaman görürsünüz kaç cente muhtaç olduğumuzu. *'Yetmiş cente muhtaç'* olduğumuz günleri bile ararsınız.

Ve kafalarını kuma gömen kimileri, *'günü kurtarmak'* için özelleştirmeye sarılıyor. Son yıllarda adam gibi yürütülen tek ekonomik çabanın ürünü olan telekomünikasyon, öncelikle pazarlanacakmış. Ekmek almak için kanını satan adam misali...

Ve kimileri hâlâ 24 Ocak mantığını savunuyor ve *"Başka çare yok"* diyor. Parlak bir cılanın altındaki, çürümüşlük ve çöküntünün sarsıntılarını duymak istemiyor.

8.3.1994

BANKACILAR VE 12 EYLÜL'ÜN ETTİKLERİ...

Gençlerimiz, 12 Eylül öncesini hiç bilmiyor. *'Anımsamıyor-lar'* demiyorum, zira anımsamaları için yaşamaları gerekirdi. Hiç yaşamadılar o dönemleri, bilincine varacak yaşlarda değillerdi. Bugün 20-22 yaşlarında olan bir genç 12 Eylül öncesinde 6-7 yaşlarında idi. Nasıl anımsasın o günleri, nasıl değerlendirsin?

12 Eylül öncesinde Türkiye'de, (12 Mart Muhtırası ve bunu izleyen rejimle adamakıllı budanmış olsa bile) özgürlükçü bir 1961 Anayasası ve bu anayasanın ruhuna oldukça uygun, özgürlükçü bir kamusal hukuk düzeni vardı. Ve elbette bunlarla birlikte, inanılmaz bir terör ve *'devlet zafiyeti'*. İnanılmaz bir terör diyorum, çünkü her gün ve ülkenin her yanında siyasal cinayetler işleniyordu. Ve inanılmaz bir devlet zayıflığından söz ediyorum, çünkü cinayetlerin hemen hiçbirinin faileri bulunamıyordu. Hatta bulunan katiller de ellerini kollarını sallayarak önce hapis-hane dışına ve sonra da yurtdışına kaçıyorlardı.

Bazen insanın aklına, *"Acaba terör, 12 Eylül'ü yaşama geçirmek için bilinçli olarak mı yapıldı"* gibisinden *'bozguncu'* düşünceler geliyor. *"Öyle ya, ülkenin tümü sıkıyönetim altında idi. Aynı yasalar ve aynı kadrolarla 12 Eylül sonrasında kısa sürede terörün kökünü kazıyanlar, neden 12 Eylül öncesinde terör karşısında aciz kaldılar"* diye düşünüyor insan. Ama hemen bu tür düşünceleri kafamızdan kovuyoruz. Zaten benim bugün değinmek istediğim husus da başka bir husus.

12 Eylül öncesinde 1963 yılında yürürlüğe giren 275 sayılı *'Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'* çerçevesinde, hemen tüm işkollarındaki işçilerin grev hakları vardı. Ancak 1983 yılında yürürlüğe giren 2822 sayılı *'Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'* ile birçok işkollarında grev hakkı kaldırıldı. Bunlardan biri de *'bankacılık işkolu'* idi. Zaten bu işkolun-

daki sendikalardan BASİSEN'in bu konuda başlattığı grev yasağını kırma kampanyası, bu konuya eğilmeme neden oldu.

BASİSEN'in hazırladığı broşürde, bankacılık işkolu grev yasağı kapsamına alınırken gerekçe olarak *Toplum yaşamını felce uğratacak ve etkileri uzun zamanda giderilemeyecek işler* arasında sayılmalarının mantıksızlığına işaret ediliyor. Çok haklılar. Türkiye'de 70 kadar banka olduğu düşünülürse, bir ya da birkaç bankada greve gidilmesi, neden toplum yaşamını felce uğratsın ya da neden etkileri uzun zaman giderilmesin? Kaldı ki; emekçinin grev silahının etkinliğini sağlayan şey de bu değil mi? Ve her şey bir yana 1980'e dek geçen 17 yıl içinde kaç bankada grev oldu ve kaç bankada grev olması ne gibi yıkıcı etkiler ortaya çıkardı? Hiç.

Bu yasanın getirdiği yasağın amacı, Türkiye'deki egemen gücü, sermayeyi mutlu etmek ve rahat ettirmektir. Hiç kullanılmamış bile olsa, böyle bir hakkın bulunmasının kimi *'efendilerimizde'* uyandıracak endişeler böylece ortadan kaldırılmış oldu. Ne güzel demokrasi bu?

Zaten aynı şey *'hak grevi'* için de söz konusuydu. Hak grevi, bir işyeri ya da işkolunda toplu sözleşme koşullarına işverenin uymaması nedeniyle greve gidilmesidir. Yani işveren altına imza attığı hükümlere uymazsa haklarını alamayan işçilerin grev hakkı doğar. Ve Türkiye'de 1963-1980 arasında hemen hiç hak grevi yapılmamış olmasına karşın, 2822 sayılı yasa hak grevini de yasakladı. Neden? İşverenlerimizin huzuru bozulmasın, uykuları kaçmasın diye.

"Ne gereği var efendim" diyorlar. *"Eğer işveren toplu sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmezse, bağımsız Türk adalette başvursunlar."* Öyle ya, mahkeme yolu herkese açık. Verirsin mahkemeye, iflahını kesersin o verdiği sözü tutmayan, attığı imzayı tanımayan şerefsiz adamın. Ama artık üç senede mi alırsın hakkını, beş senede mi orasını Allah bilir...

12 Eylül günü *'cunta'nın başkanı*, yaptığı radyo ve televizyon konuşmalarında *'suçluları'* açıklamıştı: Sendikalar, üniversiteler ve siyasal partiler. Ve *'evelallah'* tümünün hakkından geldi. Ancak 12 Eylül'ün bir bahanesi daha vardı: Konya mitingi. Bu

mitingde Atatürk aleyhine sloganlar atılması ve Arap alfabesiyle pankartlar taşınmış olması da cuntacıları çok rahatsız etmişti. Ama ne hikmetse, onları ellerinden tutup iktidara getirdiler. MHP davasında yargılanan bir siyasetçinin haklı bir isyan ve tespiti olmuştu: *"Bu ne biçim iştir?"* diyordu. *"Düşüncelerimiz iktidar oldu, biz burada yargılanıyoruz."* Böyledir bu işler.

Ama bizdeki egemen ekonomik gücü tatmin etmenin de olanağı yok. Kimi emekli generallere, hizmet ve yararları nispetinde yönetim kurulu üyeliği vb. ihsanlarda bulunuyorlar, ama istekleri bitmiyor. Başta anayasa, tüm yasalar istedikleri gibi çıkarıldı, ama gene de kimilerine yaranamadılar. Üstelik bir de *'demokrasi'* falan istiyorlar. Artık nasıl bir demokrasi olacaksa...

Ve sistemden umutlarını yitiren insanlar, kendilerine yeni çıkış yolları arıyorlar. Ve kimileri *"Refah Partisi neden güçleniyor"* diye şaşırmakta...

10.3.1994

ÖZELLEŞTİRME...

Bir bayram arifesinde güzel şeyler yazmak istiyor insan. Ama yazacak güzel bir şey bulmak iyice zorlaştı. Pahalılık bir yandan, Güneydoğu sorunu bir yandan, işsizlik bir yandan... Bu arada bir de kamu kuruluşlarında çalışan işçilerin işsiz kalma korkusu var.

Geçenlerde bir televizyon programında, özelleştirmeden birinci dereceden sorumlu bir bürokrat ilginç bir '*amaç değişimi*'nden söz etti. "*Artık*" dedi, "*bizim amacımız gelir sağlamak değil, verimlilik sağlamak olmuştur.*" Ne çabuk amaç değiştirebiliyor insanlar, ne çabuk bir başka amaç öncelik kazanabiliyor...

İnsanın aklına doğal olarak "*Bu durumda öncelikle verimsiz KİT'leri elden çıkartmak gerek*" düşüncesi geliyor. Programın sunucusu da aynı hususa dikkat çekti. "*Hayır*" dedi yüksek bürokrat, "*Mesele sandığınız kadar basit değil. Zira bugün verimli görünen kimi KİT'ler, eğer büyük yatırımlar yapılmazsa kısa sürede verimsiz hale gelir.*" Ve önceliğin "*telefona*" (PTT'nin T'sine) verileceğini bir kez daha vurguladı. Devletin 12 Eylül sonrasında ciddiyle ele aldığı ender konulardan biri olan '*telekomünikasyona*' dökülen trilyonlar uçup gidecek gibi görünüyor. Mümtaz Soysal Hoca'nın tüm çırpınmaları boşuna...

Birkaç gün önce de değindim. Bu '*süper üstatlar*' acaba neden kamu bankalarını öncelikli olarak özelleştirmezler? Önceki akşam Uğur Dündar'ın '*Arena*'sında izledim. Emlak Bankası, Ataköy sahil şeridindeki 10-15 trilyon değerindeki toprağını, geçen yıl vefat eden bir zata '*yap-işlet-devret*' modeline göre 48 yıllığına kiralamış. Böyle kiralama mı olur? Tapusunu verseler daha iyiydi. Bugün yapılan tesisin 48 yıl sonra nesi kalır? Bankanın aldığı yıllık kira 1-1.5 milyar lira. Üstelik süre dolduktan sonra ne olacağı da pek belli değil. Kim öle, kim kala... Şimdi

'varisler' bu avantayı sürdürmeye çalışıyorlarmış. Elbette sürdürcekler. Bu mu 'verimlilik', bu mu, 'etkinlik?' Bizim özelleştirme şampiyonları devlet bankalarına neden el atamıyorlar? Hangi dosyayı açsanız iğrenç kokular geliyor...

Yıllardan beri kimilerinin dilinden 'özelleştirme'den başka laf duymaz olduk. En modern teknolojiyle yapılan en verimli çimento fabrikaları Fransızlara peşkeş çekildi. USAŞ, birkaç yıllık kazancı bedeline (gene yabancılara) elden çıkartıldı. AKTAŞ, Anadolu yakasındaki elektrik dağıtımına el koydu; millete kök söktürüyor. Devlet, elinde bulunan değerli kimi hisse senetlerini sattı. Ve tüm bunların sonunda elde olunan net gelir 400 milyon dolar. Evet yanlış okumuyorsunuz. Tüm bu gürültülerin sonunda elde olunan net gelir, on yılda 400 milyon dolar. Bu parayla Fransızlara satılan çimento fabrikalarını yapamazsınız...

Aslında 'tıkandılar.' Her yıl devletin ödemek zorunda olduğu borç taksitleri ve faizleri, bütçenin neredeyse yarısını götürüyor. Bir yerlerden para bulmak için çırpınıyorlar. Elde-avuçta ne varsa satmaya hazırlar. Büyük laflar etmelerine bakmayın, dertleri 'günü kurtarmak.' Türkiye'nin iç borcu 350 trilyon olmuş. Sene neye neredeyse 350 trilyon faiz ödenecek. Sırf bu faiz kalemleri bütçeyi perişan etmeye yeter.

Yazımın başında söz ettiğim yüksek bürokrat, özelleştirmeden bu yıl 4 küsur milyar dolar, 1995'te de 18 küsur milyar dolar beklediğini söyledi. Bu rakamlara ulaşamazlar ya, diyelim ki ulaştılar. Doların şu andaki kuru üzerinden düşünürsek, bu sene beklenen özelleştirme geliri, kabaca 100 trilyon lira. Sadece iç borçların faizi 300 trilyonun üzerindeyken bu 100 trilyon neye yarar? Hangi yaralarını sarabilir?

Geçenlerde Mülkiyeliler Birliği'nde Brendan Martin adında bir İngiliz uzman, 'Dünyada Özelleştirme' konulu 1994 Şubat sayısına ek olarak geldi. Bu çok önemli konferansı bir başka yazımda bağımsız olarak ele alacağım. Ancak bugün de 'İngiliz Özelleştirmesi' konusundaki görüşlerine kısaca değinmek istiyorum.

Şöyle diyor Brendan Martin: "... İngiltere'de kendisine özelleştirmeyi merkez alan bu politikaların, ekonomik büyüme ve

refah getireceği iddia ediliyordu. Halbuki 3-4 seneden beri İngiltere, son 50 yılın en büyük durgunluğunu yaşamaktadır. Herkes için zenginlik yaratılacaktı ama İngiltere'deki yoksulluk ve mahrumiyet düzeyleri nesillerdir görölen en yüksek düzeye ulaşmıştır. Bugün Londra'da dilenciye rastlamadan ya da sokakta mukavvaların arasında yatan bir kişiye rastlamadan on dakika bile yürüyemezsiniz. Özelleştirme ayrıca İngiltere'nin bütçe açığı azaltacaktı. Oysa bugün İngiltere'de bütçe açığı bütün dönemlerin en yüksek düzeyine ulaşmış bulunmaktadır. İngiltere'de özelleştirme öyle bir kültür yaratacaktı ki, bireysel sorumluluk yerleşecekti. Oysa bugün toplumda sorumluluk tümüyle çökmüş bulunmaktadır. Aynı zamanda topluluk olma duygusu da sarsılmıştır. Ve yeni bir kültür doğmuştur. Bu kültürde sadece birey önemlidir, toplumun genel çıkarları bir anlam ifade etmemektedir..."

Biz de hızla aynı yere doğru gidiyoruz. Yoksa biz bu noktayı çoktan aştık mı?..

12.3.1994

DEMOKRASİ PAKETİ

12 Eylül sonrasında Türkiye'de yüzlerce yasa değiştirildi. Toplumun siyasal, ekonomik ve toplumsal yaşamını düzenleyen tüm yasalarla oynandı. Kimi tümüyle değiştirildi, kimi '*düzeltil*di'. Yapılan tüm değişikliklere baktığımız zaman da ortak bir amacın varlığını görüyoruz: Toplumda örgütlenmeyi engellemek...

Toplumda örgütlenmeyi engellerseniz o toplumu bir '*koyun sürüsü*' haline sokarsınız. Ne bilinçlenme mümkün olur ne siyallaşma. Sesi-soluğu çıkmayan '*apolitik*' bir insan kitlesi haline sokarsınız toplumu. İstediğiniz gibi de '*oynarsınız*'. İstediğiniz gibi sömürürsünüz.

Türkiye'de askeri yönetim 1983 sonunda '*sözde*' bitti. Ama ortaya çıkan düzen, sivil bir cunta dönemi idi. Gene '*sözde*' demokrasi vardı, ama "*Bu düzen demokrasi değildir*" diye yazanların bir ile iki yıl arasında hapsedilmesini istiyordu savcılar.

Bu antidemokratik düzenin kendine sağladığı avantajları sonuna kadar kullanan rahmetli Özal, bu düzenden değil, bu düzeni biraz demokratikleştirmek isteyenlerden rahatsız oluyordu. Özellikle de seçim yasasıyla oynayarak "*Azınlık iradesini TBMM'ye nasıl 'çoğunluk' olarak taşıyım*" diye düşünüyordu. Bu arada tabandan (nasılsa) gelen baskıya karşı duramamış ve 12 Eylül'ün siyaset dışına ittiği eski siyasetçiler için (inanılmaz bir biçimde) halkı referanduma itmişti. Üstelik bir de meydanlara çıkarak siyasal yasakların sürmesi konusunda nutuklar atmıştı. (Zaten bugünlerde kimileri rahmetli Özal'ı özlediklerini söylemiyorlar mı, cinler tepeme üşüşüyor.)

12 Eylül'ün ürünü ve doğal savunucusu Özal'ın demokrasi- nin önündeki engelleri kaldırması elbette beklenemezdi. Ama 1991 sonrasında, sağda ve soldaki en büyük iki partinin oluşturduğu koalisyonun bu konuda birkaç adım atması (belki) bekle-

nebilirdi. Ama olmadı. *"Demokrasi herkese gereklidir. Herkes bir gün demokrasiye muhtaç olabilir"* diyen bir parti liderinin, demokrasiyi sadece kendisi için istediği anlaşıldı. Koalisyon döneminde 141. 142 ve 163. maddelerin göstermelik bir biçimde kaldırılmasının dışında, demokrasi alanında en ufak bir adım da atılmadı.

İkinci koalisyon da birincisinden farksız çıktı. Zaten ne olabilirdi ki? Bu kez ortada daha ciddi bir sorun da vardı. Ekonomi tıkanma noktasına gelmişti. Aslında bir ekonominin tıkanma noktasına gelmesi, belli bir sürecin sonucudur. Bir ekonomi üç-beş ayda tıkanmaz. Yılların birikimi gerekir. Uygulanan bir ekonomi politikasının da başarılı olup olmadığı işin sonunda anlaşılır. Yıllardan beri uygulanan (sözde) *'serbest piyasa ekonomisi'*nin övgüsünü yapanlar, bu politikayı *'alternatifi olmayan'* bir politika olarak göklere çıkaranlar, şimdi de uygulama yanlışlarından söz etmeye başladılar. Hiç utanmadan ve hiç yüzleri kızarmadan, topluma gene *'acı reçeteler'* dayattılar.

İktidarın *'sol kanadı'* (artık nasıl bir solsa!) acı reçeteyi içeren bu *'ekonomik paket'*e karşı, bir *'demokrasi paketi'* şartını koymuş. Şimdi de bu demokrasi paketini bekliyor kimileri. İnsanların nasıl bu kadar *'saf'* ve *'iyi niyetli'* olabildiklerini anlayamıyorum.

Demokrasi paketi ile toplumun demokratik ilerlemesi yönündeki engeller kaldırılacakmış. Peki engeller kaldırıldığı zaman, yani toplumda demokrasi egemen olduğu zaman bu acı reçeteleri nasıl yutturabilecekler acaba? Hangi *'örgütlü toplum'* sınıflar arasındaki uçurumu gitgide arttıran ekonomik politikalara katlanır? Bizim yöneticilerimizin bunları hesaplamıyor olması mümkündür. Ama hiç kuşkunuz olmasın, birileri mutlaka bu işin hesabını yapmaktadır.

Ücretleri enflasyonun yarısı kadar artırıp faizleri iki katına çıkaracaksınız... Zaten azmış olan rantları iyice körükleyeceksiniz... Tüm devlet olanaklarını bir avuç sermayedara peşkeş çekeceksiniz ve sonra da, *"demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla işlediği"* bir ortamdan söz edeceksiniz! Gülerler adama...

Daha bir ay dolmadı, işin kokusu çıktı. Toplumda kimlerin acı ilaçlar yutacağı, kimlerin kazançlarını katlayacağı belli artık.

Sadece batan üç bankanın topluma getirdiği yük 7 trilyon liraymış. Bir ekmek çalanın iki yıl hapis yattığı Türkiyemizde, trilyonları çalanların cezası yok. Bakkal iflas etse, ekonominin kuralları işliyor da banka iflas edince '*ulusal mesele*' oluyor, yükünü devlet üstleniyor. Yani para halkın cebinden çıkıyor. Demokratik bir toplumda, örgütlü bir toplumda, insanı tükrükle boğarlar. Üstelik bu utanmazlar hâlâ insan içinde dolaşıyor, itibar da görüyorlar! Protokolde yerleri var, maçları şeref tribününden izliyorlar...

Eğer demokrasi olşa, bunların önemli bir bölümü gerçekleşmezdi. Korkardı insanlar, çekinirlerdi. Bu talan yaşanmazdı Türkiye'de. Şimdi bu talanı yapan '*egemen ekonomik gücün*' demokrasi paketi çıkarmasını bekleyenler var... Bu beklenti, '*olmayacak duaya amin*' demekten başka bir şey değildir. Ama ne edelim? Umut fakirin ekmeği!..

30.4.1994

GARİP İŞLER...

Yıllardır tozu dumana katıyor bazıları. Neymiş efendim, *'devlet, küçültülmeliymiş'*, neymiş *'girişimcinin önü açılmalıymış'* falan filan... Afralarına tafiralarına bakılınca, insan bir şey zannediyor bunları. Şık ve bakımlı insanlar. Yurtiçi ve yurtdışında çok iyi okullarda okumuşlar. Yani dış görünüşlerine bakılırsa her şey mükemmel...

Ağızlarını açtılar mı, *'piyasa ekonomisinden'* söz ederler. Bürokrasinin tembelliğinden ve savurganlığından söz ederler. Her şeyi sadece bu beyler ve hanımlar bilir. Aldıkları her karar doğrudur. Zaten bunların bir özelliği de hem kendilerinin hem düşünce ve kararlarının *'alternatifsiz'* olduğudur. Hele bir karşı çıkmaya kalkın, ne *'çağdışı'* olmanız kalır, ne de *'dinozorluğunuz.'*

Yurtiçi *'şakşakçıları'* da boldur, yurtdışı *'destekçileri'* de. Hele yurtiçi kitle iletişim araçlarına baksanız, bunların varlığı *"Allah'ın Türkiye'ye bir lütfudur."* Zira uluslararası piyasalarda sözü dinlenen insanlardır bunlar, istenildiği kadar *'kredi'* bulabilirler. Ama biraz kurcalarsanız görürsünüz ki; bunlar ve *'şakşakçıları'* aslında aynı çanaktan beslenmektedir. Bir düzen kurmuşlardır ki; *'tadından yenmez.'* Ahbap-çavuş ilişkisi içindeki bu düzeni, *'Al gülüm-ver gülüm ekonomisi'* olarak isimlendirmek gerekir.

1980 Eylül'ünde demokrasinin rafa kaldırılmasıyla birlikte, Türkiye'de bunlara gün doğdu. Zaten kimileri *"12 Eylül bunları başımıza sarmak için bahane"* diyor ki; bu görüş pek yabana atılacak bir görüş değil. Ama ne olursa olsun, on yıldır egemenlik bunlarda. Eskiden yok muydular? Elbette vardılar. Ama azınlıktaydılar, ellerine fırsat geçmemişti. Hatta biraz da düşüncelelerinden ötürü *'mahcuplular.'* Ama 12 Eylül'le beraber bir azdılar

ki, sormayın. Önceleri bu toplumda '*ayıplanan*' kimi ekonomik görüşleri ileri sürmek '*marifet*' oldu.

Son on yılda iktisat alanında '*özelleştirme*', '*ihracat*' ve '*piyasa ekonomisi*' dışında laf duymadık.

Özelleştirmede on yılda elde edilen gelir 4 milyar dolar. Bunun için yapılan harcama 3.6 milyar dolar. Yani on yılda elde edilen gelir, 400 milyon dolar. Yılda 40 milyon dolar eder. Verilen ilanların parası bundan çok daha fazla. Ve devlet bunu elde edebilmek için bir sürü değerli hisse senedini elden çıkardığı gibi, çimento fabrikalarının en verimlilerini de elden çıkardı. Kim kazandı bu işten? Devlet mi, yoksa başkaları mı?

İhracat da geldi bir noktada tıkanı. Zaten Türkiye'nin ihracatı 1973-1983 arasında, 1983-1993 arasındaki artışın çok daha fazlasıyla artmıştı. Üretiminizi '*katlamazsanız*', ihracatınızı nasıl katlarsınız? Laf işte...

Piyasa ekonomisi de havada kaldı. 'Özel sektörcülüğün şampiyonu olan ve kamu kesiminin verimsizliğinden ve işbilmezliğinden şikâyetçi olan hükümetimiz, banka mevduatlarına devlet garantisi getirdi. Ne hakla? Devletin ekonomik yaşama bu kadar girmesi ayıp değil mi? Piyasa ekonomisinin koşulları altında, '*tasarruf sahipleri*' paralarını istedikleri gibi değerlendirirler. Size ne... Eğer yüksek gelir sağlamak istiyorlarsa, bunun '*riskini*' de taşırlar. Geçenlerde '*tavil*' (yani uzun boylu) ve süper zekâlı bir '*gazeteci*', televizyonda '*inciler döktürüyordu*.' Cebindeki parayı akıllıca kullanan insanlar, '*çalışmadan*' yaşayabilirlermiş. Buna karşı çıkmak '*çağdışı*' olmakmış. Şimdi bunlara "*naa'ber?*" diye sormak gerek.

Ama bizde işler farklı yürüyor. Daha kârlı olacağını düşündükleri için dövizle borçlananlar, hesapları ters çıkınca, '*devlet bizi kurtarsın*' diye bağırmaya başlıyorlar. Başkaları %110 kredi faizi öderken, %60 faiz ödeyerek borçlanmak '*akıllılık*.' Ama döviz fiyatları '*katlanınca*' mağdur sayılıyorlar.

Aynı biçimde yüksek prim sağlamak için '*gecekondu*' bankalara ve finans kurumlarına paralarını verenler, yüksek gelir sağladıkları sürece, '*sistem iyi*.' Ama bu gecekondu tepetaklak olduklarında, '*sistem kötü çalışmaya*' başlıyor.

Ve '*acı reçeteler*' birbirini izliyor. Halkın 10'u Belçika standartlarında ya ayabilsin diye, geri kalan %90, acı reçeteler içmeye zorlanıyor. L ks nden, aşırı tüketiminden bir adım geri atmaya asla yana mayacak olan bir '*egemen güç*', hiç utanmadan ve yüzü kızarmadan, halk  '*fedakârlık etmeye*'  a ırıyor. Ortalama 100 dolar civarında ücret alan işçilerin ücretlerinin fazla olduğu düşünülürken, 1000-5000 dolar arası aylık alan kimi '* cretliler*' hiç göze batmıyor...

Garip i ler bunlar. Deveku ları gibi kafalarını kuma gömen kimi '*yetkililer*', hâlâ vurgun peşinde hâlâ soygun peşinde. Ve bir türlü  rg tlenemeyen geniş kitleler, bu acı görüntüleri '*i leri sızlayarak*' izliyorlar. Bakalım nereye kadar, bakalım ne zamana kadar?..

7.5.1994

TASARRUF ÖNLEMLERİ

Müthiş bir tasarruf dönemine girdik. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarında musluklar sonuna kadar kısıldı (gibi). Ama kimi musluklar kısılırken, kimi musluklar şarıl şarıl akıyor. Kurban Bayramı'nda İstanbul boşalmıştı. Tabii burada varlıklı semtlerden söz ediyorum. Herhalde İstanbullular yurtiçi ve yurtdışı tatil beldelerinde "*tasarruf olsun*" diye gönül eğlendiriyorlardı.

Başbakanımız da oğlunun diploma törenine katılmak için ABD'ye uçtu kuşlar misali. Gazetelerde okuduğumuza göre bir otelde 14 oda ayrılmış kendilerine. Eğer bunların paraları kendinden çıkıyorsa, sözüm yok. Helal olsun. Elbette (başbakan da olsa) her anne gibi oğlunun ilk "*mürüvvetini*" görmek ister. Ama eğer bu yolculukların paraları bizden çıkıyorsa, o zaman canım sıkılır işte...

Üniversite hocalarının yurtdışı fonları sıfırlandı. Artık devlet para ödemiyor. Zaten önceleri de giderlerin yarısını bile ödemezdi ya, o başka. Artık konferansa falan giden olursa, cepten gidecek. Ama bu arada bizim üniversitenin kimi değerli öğretim üyeleri yurtdışında fır dönüyor. Bir ülkeden geliyorlar, bir başka ülkeye gidiyorlar. Bunlar herhalde davetli gidiyor, ya da "*kamu hizmeti*" yapıyorlar. Zaten bunlar "*ayrıcalıklı personel*", diğerleri ise kelaynak kuşu...

Ama tasarruf derken, işin tadı da kaçtı gibime geliyor. Örneğin Dışişleri Bakanlığı, dış temsilciliklerimizin ödeneklerini kesmiş. Yahu bunlar bindikleri dalı kesiyorlar. Ödenekler kesilir mi hiç? Önce, dışarıdaki gereksiz personeli çeksinler içeriye. Dış merkezlerde her bakanlığın bir, ya da birkaç temsilcisi var. Ne yapar bu adamlar? Çoğu gönül almak üzere, ya da ödün olarak görevlendirilmiş. Bunlar boşuna para alırken, diplomatik görevliler perişan edilmiş.

Gene gazetelerde okudum. Ne derecede doğru olduğunu bilmiyorum. Kimi hastanelerde yemek çıkmıyormuş. Ya da iki türlü, tek türlü yemek veriliyormuş. Hapishaneler daha kötü durumdaymış. Eğer okul aile birlikleri, koruma dernekleri vb. kurumlar olmasa, yatılı okullarda da kuru ekmek dışında bir şey verme olanağı yokmuş. Ne yapıyor bu hükümet? Demokrasi paketi denilen komedi de açıklandı artık. Paketten civciv çıkacağını sanan kimi arkadaşlarımız hayal kırıklığına uğramışlar. Allah iyiliklerini versin...

Ateş düştüğü yeri yakarmış. Bu tasarruf önlemleri arasında bana en çok dokunanlar, üniversitede alınan önlemler oldu. Bizim Profesörler Evi adındaki yemekhanemizde tabldot 90.000 lira olmuş. Tabldot dışı yerseniz 150.000 liradan aşağıya çıkamıyorsunuz. Yahu o kadar paraya Fatih'teki Hünkâr Lokantası'na gider, Feridun'un inanılmaz lezzetteki yemeklerini yerim. Gene de daha ucuza çıkarım.

Zaten bu işletmeciliğe benim bir türlü aklım ermiyor. Bizim Feridun, Hünkâr Lokantası'nda bir sürü işçi çalıştırır, kira öder, sigorta parası öder, kâr eder, ettiği kârdan vergi öder ve ailesini geçindirir.

Bizim Profesörler Evi'nde su devletten, elektrik devletten, personel devletten, arabalar (yani ulaşım ve taşıma) devletten, gaz devletten, tamirat devletten, bakım devletten ve Profesörler Evi'nin fiatları çok daha yüksek. Herhalde zarar da ediyordur...

Zaman zaman, *"Acaba, eski rektörün adamları sabote mi ediyorlar"* diye düşünüyorum. Öyle ya, *"Bakın biz gittik, işler altüst oldu"* demek herhalde pek hoşlarına giderdi. Ama bakıyorum bir kişi hariç hepsi görevlerinin başında. Bu işler nasıl oluyor, vallahi akıl erdirmekte çok zorlanıyorum.

Bizim Enez'deki kampta da günlük fiyat 400.000 lirayı bulmuş. Tüm bu tür kurumlar kendi yağlarıyla kavrulacaklarmış. Ben Enez'deki kampa hiç gitmedim ama, çok anlattılar. Yahu insan o kadar parayı verip sineklerle boğuşacağına, bir başka tatil beldesine gider ve pansiyonda çok daha ucuza kalır. Hem de hiç olmazsa yemeklerini *"kışla düzeni"* içinde *"emir komuta"* ile

yemez ve denize canının istediği saatte girer (Günahı anlatanların boynuna, Enez'de denize girmenin de saatleri varmış).

Zaten çok kitap yayımlanıyordu, şimdi her türlü kitap yayımı durdurulmuş. YÖK'ün gelmesinden beri geçen oniki senede basılan kitabı, eskiden bir yılda basardı bizim fakülte. Şimdi bunu da durdurmuşlar. Bu işten kazançlı çıkan Filiz Kitabevi ile Der Yayınları olacak. İbrahim Derbeder'in gözü aydın...

Ama şimdi gözlerim bu "*zorlu*" ve "*zorunlu*" tasarruf önlemlerini getiren yasama organı ile hükümet üyelerinde. Eğer onlar da aynı tasarrufu yapmazlarsa, çok ayıp ederler. Özellikle Meclis lokantasının fiyat listesine bakacağım. Eğer bizim Profesörler Evi'nin fiyatlarından daha ucuzsa, çok darılacağım. Herhalde darılmama çok üzülürler...

Acı reçeteler, yaşamımızın her yanını kuşatıyor. Bunun tek tesellisi "*elle gelen düğün bayram*" olabilir. Ama bu tasarruflar, toplumun salt belli kesimlerine dayatılırsa, yani "*eller şehit biz gazi*" anlayışı egemen kılınırsa, bunun sonu çok kötü olur.

28.5.1994

YALANLA AVUTMAK...

Geçen cumartesi günü *"Kocaeli Demokrasi Grubu"*’nın düzenlemiş olduğu bir panele katıldım. Panelin başlığı *"5 Nisan Kararları ve Demokrasi"* idi. Kocaeli Demokrasi Grubu, Türkiye’nin dört bir yanında fışkırmaya başlayan *"örgütlenme çabalarına"* örnek olabilecek bir girişim. Belli kurum ve kuruluşlardan gelen insanlar, bu *"grup"* içinde bir araya gelmişler. Ama her türlü *"sıfat"* ve *"unvanlarından"* sıyrılmış bir biçimde. Örneğin bir sendika başkanı, bu *"grup"* içinde sadece *"sade bir vatandaş"*, Kısa bir süre içinde *"tüzel kişilik"* kazanacaklarını belirttiler. Umutla izliyorum...

Toplantıya farklı görüşlerden insanlar davet edilmişti. Ağır-lıklı olarak belli bir dünya görüşünü savunan insanlar konuşacaktı. Ama çok *"farklı"* görüşleri dile getiren bir hoca da konuşmacılar arasına katılmıştı.

İlk söz bu deneyimli ve belli sınırlar çerçevesinde saygı duyduğum hocaya verildi. Ama konuşmasına başladıktan sonra kulaklarıma inanamadım. Neredeyse *"5 Nisan Kararları'nın nedeni işçi ücretleridir"* diyecekti. 24 Ocak 1980 Kararları’nı göklerle çıkartıyor, alınan önlemleri *"zorunlu"* önlemler olarak değerlendiriyordu. Elbette *"özelleştirme"* de kaçınılmazdı. Üstelik bu sayın hocaya göre *"bu konuda herkes düşünce birliği içindeydi."* Herhalde kendisi gibi düşünmeyenleri, adamdan saymıyordu.

Bu hocaya göre Türkiye 24 Ocak öncesinde ulusal gelirlerinin ancak yüzde 4’ü kadar ihracat yapabilirken, bu oranı yüzde 14-15'lere kadar yükseltmişti. Bu başarı *"duyulmuş iştirilmiş bir şey değildi."* Ve gene bu hocaya göre *"bütün dünya hayretler içinde kalmıştı."* Saptırmanın ve pişkinliğin bu derecesini ne görmüştüm, ne de duymuştum. Hadi siyasetçilerimiz bu gibi laf-

ların arkasına sığınıyorlardı, ama bilim adamı kisvesindeki birinden bu kadar saçma şeyler duymamıştım.

Ve bu sayın hoca *"Hepimiz biraz fakirleşeceğiz"* diye tamamladığı konuşmasını; *"Ben de siz de biraz daha fakirleşeceğiz ve bu buhranın altından kalkacağız."* Ve ağırlıklı olarak öğrencilerden, öğretmenlerden, emeklilerden, özelleştirmenin yakıcı nefesini ensesinde hisseden işçilerden oluşan dinleyici kitlesi; büyük bir nezaket göstererek bu görüşleri itiraz etmeden dinledi.

Allahtan hazırlıklı gitmiştim. Elimde DİE'nin resmi rakamları vardı. Sadece bu rakamlara dayanarak, 1971-1981-1991 dönemleri ile, 1972-1982-1992 dönemlerini karşılaştırdım. Okurlarımı fazla rakamlara boğmadan bu karşılaştırmaları burada da yapmak istiyorum.

Türkiye'nin ihracatı 1971'de 677 milyon dolar idi. Bu rakam 1981'de 4.703 milyon dolara yükselmişti. Yani yaklaşık olarak 7 kat artmıştı, yüzde 700 artmıştı. Buna karşılık 1981'de 4.703 milyon dolar olan ihracatımız 1991'de 13.593 milyon dolara yükselmişti. Yani yaklaşık olarak 3 kat (yüzde 300) artmıştı.

1972'yi izleyen *"on yıllık dönemlerin"* incelenmesinde de benzer bir sonuç ortaya çıkıyordu. Türkiye'nin ihracatı 1972'de 885 milyon dolarken, 1982'de 5.746 milyon dolara ve 1992'de 14.714 milyon dolara yükselmişti. 1972-1982 arasındaki artış yüzde 650, 1982-1992 arasındaki artış yüzde 250 idi.

"Bu mu başarı?" diye vurdum elimi masaya, *"Bu rakamlara mı hayret etti bütün dünya?"* Türkiye 1970-1980 arasında iki petrol krizi atlatmış, Kıbrıs Barış Harekâtı'nı başarmış, ABD'nin silah ambargosuna katlanmıştı. Buna rağmen bu dönemdeki enflasyon oranı 1980-1990 dönemindeki enflasyon oranının yarısı kadardı ve kalkınma hızı daha yüksekti. Tüm bu yaşadıklarımız ne hakla *"tersyüz"* edilmek istenebilirdi? Öldük mü bizler?..

"Devlet toplumun bir kesimine, yani sermayedarlara yüzde 406 yıllık faiz öderken, nasıl hep birlikte fakirleşmekten söz edebilirsiniz?" diye sordum. Acı reçetelerin hep *"emek kesimine"* içirilmek istendiğini söyledim. *"Rakamlar doğru değil"* diye itiraz etmek istedi söz konusu hoca. Resmi rakamları önüne

koydum. Çok sinirlendi. *"Ben böyle bir toplantıda konuşmam"* diyerek çantasını topladı ve gitti. Ne diyelim? Uğurlar olsun...

Hep aynı oyun, hep aynı düzen... İnsanların ve özellikle örgütsüz toplulukların unutkanlık ve acizliklerinden yararlanacaklar ve insanların gözlerinin içine baka baka yalan söyleyecekler. Ve bizler de *"saygı ve nezaketimizden"* itiraz etmeyeceğiz... Yağma yok artık. Herkes hak ettiği yanıtı alacak.

Ve bu yalanlara inanan kitleler de içinde bulundukları koşulların ağırlığı altında ezilirlerken, *"Turgut Özal'ı özleyecekler..."* Kiminle başladı bu politikalar, kim içirdi ilk acı reçeteleri, kim yıllarca *"Bu yıl son sıkıntı senemiz"* diye avuttu bu halkı?.. Dış borçlar 100 milyar dolara doğru tırmanırken, iç borçlar 300 trilyon lirayı aşmışken; emekli işçisinin maaşını ödemekte zorlanan devlet, bu borçları ve faizlerini ödemek için yeniden borç alırken, hâlâ *"yalanlarla avutmak"* istiyorlar insanlarımızı... Bu işi siyasetçilerimiz yapınca ayıp oluyor. Ama bilim adamı kisvesine bürünenler yapınca *"ayıbın"* çok ötelere geçiyoruz.

31.5.1994

GARİP SAVLAR...

Geçenlerde bizim gazetenin ekonomi bölümünde Şebnem Güngör'ün çok ilginç bir haberi vardı. *"Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın PETLAS'ın satışı için açılan ihalede, 8 trilyon 790 milyar lirayla en yüksek teklifi veren Taşçılar Ticaret yerine, 2 trilyon 450 milyar lira teklif veren İranlı Nadir Impex ve Tekno-text firmalarıyla pazarlığa oturduğu öne sürüldü"* deniyordu.

Taşçılar Ticaret'in sahibi Abdülcemal Taşçılar ağır ithamlarda bulunuyordu. Teklif verme süresinin 27 Haziran'da sona erdiğini ve en yüksek teklifin kendisinden geldiğini belirterek Özel İdare Başkanlığı'nın diğer iki firmayla pazarlığı sürdürmesinin ihale şartnamesine aykırı olduğunu ileri sürmekteydi.

Gene habere göre Taşçılar, *"Bir yandan devlete gelir sağlamak için KİT'leri satmak durumunda olduklarını söylüyorlar, öbür taraftan fabrikaları adeta yok pahasına satmak için özel çaba harcıyorlar"* diyordu. Ve ekliyordu. *"Yazıktır, devlete yazıktır. PETLAS'ın 1200 işçisine yazıktır."*

Şimdi, böyle bir iddia sonrasında *"Yer yerinde oynar"* diye bekliyor insan. Allah Allah, çıt yok. Zavallı Ergun Göknel, kanıtlanamamış birtakım savlar nedeniyle yaratılan kamuoyunun etkisiyle yıllarca hapis yatacak, böylesi iddialar *"es geçiliyor"*.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'yla ilgili başka iddialar da var. SEK'in tesislerinin arsa fiyatlarının altında ve uzun vadelerle ona buna *"peşkeş çekildiği"* ileri sürüyor. Gene çıt yok.

Sürekli kâr eden HAVAŞ'ı işçiler almak istedikleri zaman, Hava-İş'e binbir güçlük çıkarıldığı ileri sürülüyor. Gene çıt yok.

Nerede *"medya arslanları"*? İnanılır gibi değil. Elleri kameralar, insanların kapılarına dayanan ve cumhuriyet savcısı edasıyla insanları sorguya çekmeye cüret eden *"reality show"*

kahramanları nerede? Neden Yaramancı'nın kapısına dayanmıyorlar.

PETLAS'ta sözü edilen iki teklif arasındaki fark, 6 trilyon 340 milyar lira. Eğer bu haberde yazılanlar yalansa Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın ve Başkanı'nın *"kıyametleri koparması"* gerekir. En ufak bir hakarete milyarlık tazminat davası açan bu kuruluşlar, böylesine ağır bir itham karşısında, acaba neden susmayı yeğliyorlar?

Bu işi böylesi haksız ve kanunsuz bir biçimde yapan insanlar, yüzde 10 komisyon alsalar 634 milyar lira eder. Sayın Abdülcemal Taşçılar, *"... fabrikaları adeta yok pahasına satmak için özel çaba harcıyorlar"* derken herhalde bunu kastediyor.

Burada ya gerçekten *"özel"* bir çaba vardır ve bunun hesabının Tezcan Yaramancı'nın böylesine ağır bir suçlama nedeniyle Abdülcemal Taşçılar'dan hesap sorması gerekir. Mahkemeye vermesi, sürüm sürüm süründürmesi gerekir.

Ama inanılır gibi değil. Ne o yapılıyor ne de bu. Fevkalade *"pişkin"* ve *"utanmaz"* bir biçimde, insanlar gündelik yaşamlarını sürdürüyorlar. Çevrelerinden saygı bekliyorlar. Namustan, şereften dem vuruyorlar. Türkiye, Türkiye olalı böyle bir rezillik görmemiştir. Zaten böyle bir rezillik, dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir.

İş SHP'yi ve SHP'lileri yıpratmaya gelince Ergün Göknel'in aşk yaşamında ayağının sürçmesini fırsat bilerek üzerine çullanan kitle iletişim araçları, Yaramancı karşısında kuzu kesildiler. Acaba Sayın Yaramancı'nın da mı bir aşk öyküsü olmalıydı?..

Böylesi konularda insanlar inanılmaz duyarsızlıklar içindeyken kimi konularda da insanı mutlu eden duyarlılıklar yaşanıyor. *"Karşımdaki ilkokul"*un bahçesinde araba parkettirdiklerini söyleyerek makbuz kesmediklerinden şikâyet etmiştim. İlkokulun müdürüne rastladım. *"Hocam"* dedi, *"makbuz kesilmemesi mümkün değil, yeniden uyardım çalışanları."* Teşekkür ettim. Zaten bir süre sonra İl Özel İdaresi'ne ya da bu idarenin bir vakfına geçecekmiş bu park yeri. Oysa okulun öylesine çok gereksinimi var ki...

Aynı konuda Ankara'da TRT'de çalışan bir okurum telefon

etti. Çocuğunun okulundaki okul aile birliğinin yönetim kurulunda üyeymiş. Onlar da okullarının bahçesine otopark yapmışlar. Ama şimdi adını anımsayamadığım bir vakfa devretmek zorunda kalmışlar. Okullarının sorunlarını ve gereksinimlerini anlattı. İnsan diyecek bir şey bulamıyor...

Bir garip oldu ülkemiz. Bir yanda trilyonlar harmanlanıyor, bir yanda üç beş kuruşun hesabının endişesini duyuyor insanlar. Ve trilyonlarla haşır neşir olanlar "*temiz kalıyor*" (!), diğerlerine binbir çamur atılıyor. İnanılmaz bir şey...

İnanılmaz bir şey, ama yaşanıyor. Ve yaşanacak. İnsanların, sorunlarına sahip çıkma bilinçleri gelişene kadar ve insanların, demokrasiye bu bilinç çerçevesinde sarılmalarına kadar sürecektir bu çarpıklık. Kurtuluş, ancak o zaman, yani demokrasi tüm kurum ve kurallarıyla işleyebildiği zaman gerçekleşecek.

21.7.1994

IV

YÖK'ÜN GÖREMEDİKLERİ

BİR YÖK KOMEDİSİ VE ÖTESİ

Son zamanlarda yazdıklarıma bakıyorum da ülkemizdeki yükseköğretimin durumuna epeydir değinmemişim. Bambaşka şeyler ön plana çıkmış ve üniversitelerimizin içinde bulundukları durum, geri planda kalmış. Çok yanlış bir tavır bu. Zira yükseköğretimdeki bir '*çöküntü*', eninde sonunda her yanı etkiliyor. Kaldı ki "*İğneyi kendimize, çuvaldızı başkasına...*"

Şu anda elimde inanılmaz bir belge var. Yükseköğretim Kurulu Başkanvekili Prof. Dr. Mehmet A. Kısakürek'in anlı-şanlı imzasıyla süslenen bu belge, bir '*Diploma Denklik Belgesi*.' Tarih 9.11.1993, sayısı ise 24105. Sanıyorum daha fazla ayrıntı gerekmez. Bu diploma denklik belgesi, Özbekistan'ın Taşkent Devlet Üniversitesi'nden mezun olmuş olan bir öğrencinin '*transkripsiyonunun*' incelenmesi sonucu verilmiş. Yani işin Türkçesi, Taşkent Devlet Teknik Üniversitesi'nden mezun bir genç, diplomasını YÖK Başkanlığı'na göndermiş ve '*denklik belgesi*' istemiş. YÖK de bu diplomayı '*incelemiş*' ve istenen belgeyi vermiş.

"*Bunda ne var?*" diye düşüneceksiniz. Ama iş bildiğiniz gibi değil. Zira başvuruyu yapan genç '*bilgisayar mühendisi*.' İngilizce diplomasında da '*softwara*' ve '*automated systems*' alanında diplomayı hak ettiği vurgulanıyor. Yani '*programlamacı*.' Bizim YÖK'ün akli-evvelleri ise '*automated*' sözcüğünü görünce, yepyeni bir mühendislik dalı icat etmişler: '*Otomobil Yapım Tekniği Mühendisliği*.'

23.7.1993 tarihli başvuru üzerine yapılan incelemenin (artık nasıl bir inceleme ise ve kim yapmışsa) sonucunda 9.11.1993'te bu inanılmaz yanıtı vermişler. YÖK'ün bu konuda '*kıvırtması*' da mümkün değil. Tüm belgeler elimin altında.

"Olur mu böyle şey?" demeyin. Oluyor işte. Ve böylesine gülünç belgelere imza atanlar, Türkiye'nin yükseköğretimini 'koordine ediyor' ve 'denetliyorlar.' Kimbilir hangi 'meslek erbabına' hangi 'denklik belgelerini' vermişlerdir? İnanılmaz bir şey...

Bizim üniversitedeki gelişmeleri anlatırken bir süre önce *"Hamam aynı hamam, sadece tellaklar değişti"* demiştim. Yeni rektörümüz Sayın Berkarda alınmış. Bir arkadaşşıma *"Toktamış acele ediyor"* demiş. Neredeyse dört ay oldu seçileli, ne acelesi... Aslında çok haksız olduğumu da kabul ve itiraf etmem gerek. Zira ne 'hamam' değişti ne de 'tellaklar.' Yani 'eski hamam, eski tas.' Sadece hamamın başyöneticisi değişmiş. Eski-den Sayın Demiroğlu'nun etrafındaki 'çete', şimdi Sayın Berkarda'yı çevrelemiş. Ne vakıflara el atıldı ne haksız sağlanan kazançlara ne de üniversiteyi ve üniversite olanaklarını babalarının çiftliği gibi 'tepe tepe kullananlara.' İyi niyetli birkaç 'danışman' rektörlükte kendilerine verilen bir odada, boşuna uğraşıp duruyor.

Geçenlerde bir çete üyesi karşısındakine gözdağı veriyormuş. *"Bana bak"* diyormuş, *"Biz Berkarda'yı da kafaya aldık. Eğer rahatının bozulmasını istemiyorsan fazla uğraşma bizimle..."* Bir an *"acaba söylemiş midir?"* diye düşündüm. Sonra da söyleyebileceğine inandım. Zaten tüm uygulamalar da bunu gösteriyor.

Bir başka arkadaşım, Berkarda'nın 'çatışma' istemediğini söyledi. Allah Allah. Eğer 'çatışma istemiyor' idiyse, yıllardan beri neden uğraştı durdu? Neden bir sürü öğretim üyesini seferber etti? Eğer Cemil Demiroğlu'nun kadrolarıyla ve yöntemleriyle çalışmak istiyor idiyse, neden farklı umutlar dağıttı? Nerede görülmüş böyle mantık? *"Ben rektör olana kadar çatışalım, ben rektör olduktan sonra çatışmayı keselim..."* Acaba Sayın Berkarda'nın amacı sadece rektörlük koltuğuna oturmak mıydı? Eğer böyleyse çok yazık.

Demiroğlu döneminin tek sorumlusu herhalde Üniversite Sekreteri Çavuşoğlu değildi. Ama bakıyorum da Çavuşoğlu dışında herkes aynı görevini sürdürüyor. Değişen sadece Sayın rektör...

Cerrahpaşa Tıp Fakóltesi'nin yeni dekanını da çok övmüşlerdi. Sevinmiştim. Ama ilk '*icraatı*' hastanenin yan kapısını kapattırmak oldu. Otopark yapacakmış. O sokaktaki yirmiye yakın eczane perişan oldu. Ama asıl perişan olanlar, yan kapıya yakın servislerde yatan hastalar ve bunların yakınları olmuş. Dört-beş yüz metrelik bir yokuşu tırmanarak ön kapıdaki eczanelere gitmemek için, yan parmaklıklarda cambazlık yapıyorlarmış. Değer mi buna?

Üniversitelerimiz bu durumlardayken basiretsiz siyasetçilerimize kızmak, galiba biraz haksızlık oluyor...

14.4.1994

ÜNİVERSİTELER: BİTMEYEN ŞARKI...

Geçenlerde, Sayın Prof. Berkarda çağırdı beni. İstanbul Üniversitesi'nde Prof. Demiroğlu'nun yerine gelen, *"yavaşlığından"* ve kendisini seçen ve seçilmesi için çırpınanları *"hayal kırıklığına"* uğrattığı için zaman zaman eleştirdiğim rektörümüz. Uzun ve içten bir sohbet yaptık. *"Eteğimdeki taşları dökme"* fırsatını buldum.

Hocamız özellikle, *"eski hamam eski tas"* benzetmeme kıvrılmış. *"Hiç öyle şey olur mu?"* diye karşı çıktı. Yaptıkları ile ilgili bir de metin hazırlamış. İsterlerse metni aynen yayımlayabileceğimi söyledim, gerek görmediler. Ama can alıcı iki paragrafını okurlarımla paylaşmak istiyorum:

"... Ben size değişimleri sayayım: 3 yeni rektör yardımcısı, 4 dekanın yenilenmesi, 3 yüksekokul müdürü, 3 enstitü müdürü ve 2 merkez müdürünün yenilenmesi, üniversite genel sekreterinin yenilenmesi, inşaat bürosu yönetiminin ve ihale komisyonunun yenilenmesi, geniş tabanlı bütçe-plan komisyonu kurulması gibi değişiklikler geçtiğimiz üç aya sığmıştır. Yine geçen ay merkez kampüste dört yüz öğrencilik yeni bir kantin açılmıştır. Hemen her gün çeşitli fakültelerimizde yeni yeni birimler açıyoruz..."

... İstanbul Üniversitesi sorumluluk duygusuyla dolu bulunan bir kadroyla yönetilmektedir. Biz koltukta oturma meraklısı değiliz. Bugüne kadar belki beş yüz öğretim üyesi ve diğer kişilerle görüşmeler yaparak sorunlara eğildik. Gündüz ve gece üniversitemizi 'nasıl yüceltiriz' diye çaba harcıyoruz. Kuşkusuz öğretim üyelerimizden, öğrencilerimizden ve tüm personelimizden yardım ve görev bekliyoruz..."

Sayın Berkarda'nın ikinci paragrafta vurguladığı *"anlayış"* konusunda elbette kuşku duymuyorum. Ama ilk paragrafta deği-

nilen "yapılan işler"i yeterli bulmam da mümkün değil. Zaten sohbetimizde de özellikle bunu vurgulamaya çalıştım... Eski yönetimin sivri ve bizlere) rahatsızlık veren ve üniversiteyi babalarının çiftliği gibi kullanan kimi "adamlarının" görevlerini sürdürdüklerine dikkatlerini çektim. O "adamlar" ki; Sayın Berkarda rektörlüğe gelince bir süre "pısmışlardı". Ama kendilerine ilişilmediğini görünce, gene aslan kesildiler. Esip gurlüyorlar. Ve Berkarda'nın seçilmesi için uzun süredir çabalayanları gene "ezme" durumundalar. Ama ölçülü bir biçimde...

Sayın Rektör, aceleci olunmaması gereğini bir kez daha vurguladı. Ve kendilerine yardımcı olunmasını istedi. Bu noktada elbette haklılar. Ancak eski yönetimin omurgasız "adamları" şimdi Sayın Berkarda'yı çevrelemiş bulunuyor ve "mangalda kül bırakmıyorlar". Bu da bir başka gerçek...

Gene bu arada YÖK Başkanvekili Sayın Prof. Dr. Mehmet A. Kısakürek'ten bir faks aldım. 14 nisan tarihinde bu köşede çıkan yazımdaki bir hususu yanıtlamışlar. Bu yazıyı okumamış olanlar için ana hatlarıyla özetleyeyim.

Özbekistan'da bilgisayar mühendisliği eğitimi yapan bir gence, "otomobil yapım tekniği mühendisliği" gibi bir mühendislik dalı uydurarak "denklik belgesi" verildiğini anlatmıştım. Şöyle diyordum:

"... Başvuru üzerine yapılan incelemenin (artık nasıl bir inceleme ise ve kim yapmışsa) sonucunda 9/11/1993 tarihinde bu inanılmaz yanıtı vermişler. YÖK'ün bu konuda kıvırtması da mümkün değil. Tüm belgeler elimin altında.

'Olur mu böyle şey' demeyin. Oluyor işte. Ve böylesine gü-lünç belgelere imza atanlar, Türkiye'nin yükseköğretimini 'koordinatör ediyor' ve 'denetliyorlar'. Kimbilir hangi 'meslek erbabına' hangi 'denklik belgelerini' vermişlerdir? İnanılmaz bir şey..."

Sayın Kısakürek mektubunda, sözkonusu öğrencinin (doğru bir biçimde) Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar Mühendisliği Anabilim dalı'nda yüksek lisans eğitime yerleştirildiğini belirtiyor. "Denklik belgesine" otomobil yapım tekniği mühendisliğinin, "sehven" (yani yanlışlıkla) yazılmış olduğunu vurguluyor.

Çok üzgünüm, ama Sayın Kısakürek'in yanıtı, sanırım beni doğruluyor. Elbette "*sehven*" olmuştur bu iş. Zira böyle bir çeviri yanlışlığını, İngilizce öğrenim gören ortaokul öğrencileri bile yapmaz. Benim burada eleştirdiğim husus; YÖK gibi bir üst kuruluştaki, "*denklik belgesi*" gibi yaşamsal bir konuda, bu kadar büyük bir yanlışlığın yapılabilmesiydi.

Sayın Kısakürek'in mektubunun son paragrafı şöyle: "... *Bir öğretim üyesi olarak, bahse konu diploma denklik belgesi üzerinde gerekli inceleme ve görüşme yapmadan sözkonusu yazıyı kaleme almanız şahsım ve mensup olduğum kurumu küçültücü ifadeler kullanmanız üzüntü yaratmıştır...*"

Üzüntü yarattığım için ben de üzuldüm. Ama nesini "*inceleyecektim*", nesini "*görüştürecektim*"? Diplomanın İngilizcesi de elimde, verilen denklik belgesi de elimde. Görüşülecek ne yanı var? Kaldı ki; ne Sayın Kısakürek için ne de mensup oldukları kurum için katiyen "*küçültücü ifadeler*" kullanmadım. Sadece "*eleştirel*" bir ifade kullandım. Ama yanlışlık bu kadar büyük olunca, elbette eleştiri de biraz sivri oluyor. Kusura bakmasınlar...

3.5.1994

İYİ NİYET VE BECERİ

Cumartesi günü gazetemizin kuruluşunun 70. yılını kutluyorduk. Nadir Nadi'nin anılarla yüklü odasında çeşitli konularda sohbet ederken, kutlamamızı onurlandırmış bulunan SHP'nin Onursal Genel Başkanı Erdal İnönü, İstanbul Üniversitesi'nin yeni rektörüyle ilgili düşüncemi sordu. Hocamızın *"son derece iyi niyetli"* olduğunu düşündüğümü söyledim. Ve ilave ettim: *"Ayrıca son derece demokrat, fakat maalesef aynı derecede beceriksiz."* Erdal Bey gülümsedi, *"Doğrudur"* dedi, *"Zaten ilk iki özellik korkarım üçüncü özelliği de beraberinde getiriyor."*

Konuşmamıza kulak kabartanlar bir an sustu ve ardından genel bir kahkaha patladı. En çok gülen de Sayın İnönü idi. *"Aman"* dedim, *"lütfen başka bir kimseye dokundurma yaptığımı sanmayın."* Gerçekten aklımda kimseye *"çiçek gönderme"* yoktu. Samimi düşüncelerimi söylemiştim. Ama istemediğim mesaj, istemediğim birine gitmişti. Ne mutlu böyle bir mesajı alabilenlere, bunu dile getirebilenlere ve herkesten çok gülenlere...

Aslında Sayın İnönü, bu kıvrak zekâsıyla biraz daha becerikli olsaydı ve siyasal yaşamımızdaki *"sol"*un perişan haline bir çözüm bulsaydı daha da çok sevinirdim ama, bunun bilincinde olabilmek ve gülebilmek de büyük bir erdem...

Bu söyleşiyi Vaziyet'e aktarmayı düşündüm önce. Sonra da niyetimi değiştirdim ve kendim yazmaya karar verdim. Zira *"iyi niyetli olmak"*, *"demokrat olmak"* ve *"becerikli olmak"* arasındaki ilişkileri biraz irdelemek istedim.

Birkaç temel soru var ortada. Acaba *"Becerikli olmak için mutlaka kötü niyetli olmak mı gerekiyor?"* Aynı biçimde, *"Demokrat olmak, becerikli olmaya engel mi?"*

Gerçekten çevreme baktığım zaman, iyi niyetli ve demokrat insanların genellikle, *"pek becerikli"* olmadığını görüyorum. De-

mokrat olmak ve iyi niyet kusur mu? Bu tür insanların beceriksizlikleri, bu özelliklerinden mi geliyor, yoksa bunun başka nedenleri de var mı?

Sanıyorum bazı insanların bazı şeyleri becerememeleri, onların demokrat olmak ya da iyi niyet gibi *"yapısal bazı bozukluklarından"* (!) ve *"kusurlarından"* (!) değil, *"sistemin çürümüşlüğünden"* kaynaklanıyor. Atalarımızın bir sözü vardır. *"Yıl uğursuzun"* derler. Bunu hangi yıl için söylemişler bilemeyiz. Ama kendimi bildim bileli, maalesef genellikle *"yıl uğursuzun"*.

O zamanlar adından başka bir şey yoktu ama. Eski Yunan'dan beri hemen tüm düşünceler, demokrasinin *"dejenere olmaya"* en yatkın sistem olduğunu yazagelmışlerdir. İnsanoğlunun (ve kızının) ulaşabildiği en *"hakça"* rejim olan ve bir *"erdem rejimi"* olması gereken demokrasi neden bu kadar çabuk dejenere olabiliyor acaba?

Sanıyorum burada, insan doğasındaki *"rahatı ve kolay seçme eğilimi"* etkili oluyor. Demokrasi, eninde sonunda *"insanların ikna edilmesine"* dayandığı için; yalan da olsa, insanlar *"nabızlarına göre şerbet verenleri"* yeğliyorlar. İnsanın gözünün içine baka baka yalan söylemek az beceri mi?..

Ama bu *"şerbetlerin"* ardından *"acı reçeteler"* gelirmiş... Gelsin. Nasıl olsa insanlar, hele insan toplulukları çok kolay *"unutuyorlar"*. Hele yeni *"yalanlar"* üreterek bu unutkanlığı tahrik etme olanağınız da varsa...

Peki bu durum karşısında ne yapacağız? Demokrasiden vaz mı geçeceğiz? Elbette demokrasiden vazgeçmeyeceğiz. Demokrasiyi işletebilmek için mücadele edeceğiz. Hoşuna gittiği için yalanlara inanma eğilimindeki insanları bilinçlendirmeye çabalayacağız. Erdemli insanları siyasete çekmeye uğraşacağız. Yaşananların *"unutturulmak istenmesine"*, daha dünkü olayların *"saptırılmasına"* izin vermeyeceğiz.

"Su başlarını eşkıyalar tutmuş, bu çabalar boşuna" demeyin. Unutmamak gerekir ki, *"Ferhat'ın azmi ile dağlar delinir"*. Zaten başka çaremiz de yok...

Şimdi son bir soru daha sormak istiyorum. *"Acaba tüm beceriksizlikler, insanların iyi niyetli ve demokrat olmalarından mı*

ortaya çıkıyor?" Hayır. Kimi öyle beceriksizlikler var ki; insanların "kötü niyetinden" ve "demokrat olmamalarından" kaynaklanıyor, bizzat "yeteneksizliklerinden", bizzat "beceriksizliklerinden" doğuyor. Hiçbir iyi niyetli ve demokrat hükümet, Türkiye'yi son on yıldaki kadar kötü yönetmez ve "azgelişmişlik çemberini" kırmak üzere olan bir ekonomiyi bu hale sokamazdı.

Tüm sorunlarımızın çözümü demokrasidedir. *"İyi niyetli", "demokrat" ve "erdemli"* insanların bu sistem içinde yer bulabilmeleri ve belirleyici olmaları da, toplumun daha az unutkan olmasına bağlıdır. Bunun çaresi de *"siyasal bilinç"* ve *"örgütlenme"*dir. Verilmesi gereken kavga, bu kavgadır...

10.5.1994

EĞİTİM ÇIKMAZI

Sürekli gündem değiştiriliyor Türkiye'de. Ortaya bir konu atılıyor, biraz eşeleniyor, biraz kurcalanıyor. Derken bir başka sorun gündeme geliyor ve eski sorun neredeyse tümüyle unutulmuş olarak, bu yeni konunun üzerine gidilmeye başlanıyor. Aynı sorun daha sonra yeniden gündeme geliyor. Ve sonra gene unutturuluyor. Garip bir uygulama ve çok garip bir gündem...

Aslında bu tuzaktan bizler de kurtulamıyoruz. (En azından kendi adıma konuşayım, ben de kurtulamıyorum.) Israrla üzerine gettiğim kimi konuların peşini bırakıyorum. Zira gündeme başka konular gelmiş oluyor. Ve '*günceli izleme*' gibi bir zorlama içinde olmamama karşın yeni gündem konularına eğilmekten kendimi alamıyorum.

Oysa ki bazı konular, gündemden düşseler bile güncelliğini ve önemini hiç yitirmiyor. Örneğin eğitim sorunu ve YÖK sorunu. Kimi okurlarım mektuplarında "*İstanbul Üniversitesi'nin sorunlarını bitirdiniz mi*" diye soruyorlar. Aslında birkaç ufak değişiklik yapıldı elbette. Ama sorunlar bitmiş falan değil. '*Vakıf vurgunları*' hâlâ sürüp gidiyor.

Bir arkadaşım, "*Özelleştirme önce üniversitelerde başladı*" demişti. Çok doğru. Bir kurumun yönetimine atanan kişiler; önce bir vakıf kuruyor ve yönetimine atandıkları kurumun '*mülklerini*' o vakfa bağışlıyor. Böylece '*kamunun malı*', bir bakıyorsunuz, '*vakfın malı*' oluveriyor. Ve o '*akıllı kişiler*' yöneticilik görevleri bitse bile kurmuş oldukları vakfın başında, devletin ve halkın malı olması gereken olanakları kendi hesaplarına istedikleri gibi kullanıyorlar. Yasa buna göre yapılmış. Bir yabancı duysa, "*Olmaz böyle saçmalık*" der. İnanmaz. Ama oluyor işte.

Türkiye'nin dört bir yanındaki eğitim kurumlarından mektuplar alıyorum. İnsanların şikâyetleri dizboyu. Ama yayımlama ola-

nağım yok. Geçen haftalarda Kütahya ve Adapazarı'nda söyleşiler yaptım. Gerek Dumlupınar Üniversitesi'nin ve gerekse Sakarya Üniversitesi'nin öğrencilerinden inanılmaz şeyler dinledim. Aslında anlatılanlara ilk kulak vermesi gereken kişiler savcılarımız. Ama onlardan da ses-seda çıkmıyor.

Anlatılanlardan bir bölümü '*söylenti*' çerçevesinde kaldığı için hiç kimseyi haksız yere karalamak da istemiyorum. Ama bir vergi dairesinde memurluk yapan kişi, bir üniversitenin sosyal bilimler enstitüsüne müdür yardımcısı olarak atanıyorsa, ortada çok ciddi sorunlar var demektir.

Bir yazımda '*meslek yüksekokullarıyla*' ilgili olarak yaptığım eleştiriler, kimi meslektaşlarımın tepkilerine neden olmuştu. Kurumlarının yararlı bir eğitim yaptığını ileri sürüyorlardı. Elbette doğrudur. Bu okullar arasında, çok yararlı işler yapanlar vardır. Ama genelde eğitim kadrolarına baktığım zaman, bunların eğitime bir katkı yapabileceklerine inanmıyorum. Kaldı ki benim itirazım, bu tür bir eğitimin üniversiteler bünyesi içinde yapılmak istenmesine. Belli bir süre öğretmenlik yaptıkları için ders verdikleri süreye bakılarak, belli akademik unvanların verilmesine karşıyım. Akşamleyin ortaokul öğretmeni olarak yatan bir insanın, sabahleyin uyanınca '*doçent*' olarak yataktan kalkmasına karşıyım.

Aslında son yıllarda öylesine insanlara, öylesine akademik unvanlar '*dağıtıldı*' ki gerçekten inanılması zor. Benim Japonca bildiğim kadar İngilizce ya da Fransızca bilenler, doçentlik sınavlarında 90'ın üzerinde notlar aldılar. Bunu nasıl becerdiklerine hâlâ aklım ermiyor. Muhasebecilerden kurulu jürilerin doktora sınavı yaparak '*uluslararası ilişkiler*' alanında doktor yaptıkları kimseleri, mühendislerden kurulu jüriler '*uluslararası ilişkiler*' alanında yardımcı doçent yaptılar. Şimdi bu alanlarda uzman geçiniyorlar. '*Olmaz*' demeyin. Biz yaptık, oldu.

Ve tüm bunların farkında olan kimi '*çevreler*', üniversitemizin bu yapılarıyla değil '*bilim üretmek*', en basitinden '*bilim aktarmak*' görevini bile beceremeyeceğinin bilincinde oldukları için kendi üniversitelerini kurma çabasına giriştiler. Yakın bir gelecekte, çığ gibi artacak bunların sayıları.

Bizim Öğretim Elemanları Sendikası da bu konulara yoğun bir biçimde eğilecek elbette. Bu sendikayla ilgili olarak yazdığım bir yazıda, *'ilk sendika'* ifadesini kullanmam, Eğitim-İş üyesi meslektaşlarımı üzmüş. *"Şimdiye dek yaptıklarımızdan haberin yok mu?"* gibisinden çok sayıda mektup aldım. Aslında haklılar. Onların öncü çabalarını görmezden gelir gibi olmuşum. Özür diliyorum.

Eğitimdeki çıkmazımız, bence her şeyden önemli. Ekonomik darboğazlar şöyle ya da böyle elbette atlatılır. Ama özellikle *'okumuş cahillerin'* yol açacağı *'tahribat'* çok zor onarılır.

7.7.1994

YÖK'ÜN YAPTIKLARI...

2547 sayılı Yükseköğretim Yasası ve bu yasa çerçevesinde oluşturulan düzenle ilgili ilk kitabım 1983 başlarında çıkmıştı. *"Niçin YÖK Değil"* başlığını taşıyan bu kitapta dile getirdiğim olumsuz olasılıklardan çoğu gerçekleşti. Doğrusu yanılmış olmayı yeğlerdim...

Yani YÖK'le ilgili olarak oniki yıldır yazıp-çiziyorum. Ama kim yaza, kim okuya... Herhalde bizler de kendimizi avutuyoruz yaza-çize.

1991'de *"Demokrasi Koalisyonu"* kurulduğu zaman bir ara umutlandık. *"Aman"* dedik, *"bunlar muhalefetteyken söylediklerinin yarısını yapsalar, gene de bir yerlere varırız."* Ama daha koalisyonun ilk aylarında, hükümetin yükseköğretimle ilgili *"neler yapılması"* gerektiğini YÖK'e sorduklarını öğrenince, tüm umutlarımızı yitirdik. Ve aradan geçen dört yıl, umutlarımızı-yitirmemizin ne kadar haklı olduğunu gösterdi. Keşke haklı olmasaydı.

Son zamanlarda gerek YÖK'le, gerek bizim üniversite ile ilgili bir şeyler yazmamam, gene *"İşler düzeldi mi"* sorusunu gündeme getirdi. *"Hoca, sizden biri atandı diye kalemim sustu(!)"* diye dalga geçiyor kimi dostlarım. Benim kalemim yaşadığım sürece susmaz. Bülbülün çilesi tatlı dilindenmiş. Ama benim çilem de onurum da tatlı dilimdendir. Bu bakımdan şikâyetçi de değilim...

Geçenlerde bir öğrencim geldi. Eski mezunlarımızdan biri. Gene bizim bilim dalında yüksek lisans yapmış ve doktora çalışmalarına başlamıştı. Fakat yaşam koşulları elvermedi. Çalışmalarını bırakmak zorunda kaldı. Daha sonra hem kendini, hem de işlerini toparlamış. Yeniden doktora seçme sınavına girmek istemiş. Almamışlar, başvurusunu kabul etmemişler.

Bizim üniversitenin sosyal bilimler enstitüsünü aradım. Şu anda bizim enstitü, *"diyalog kurulabilen ve anlayışlı"* bir yönetime sahip. Öğrencimin doğru söylediğini bildirdiler. Çünkü YÖK 1994'te Yüksek lisans ve Doktora Yönetmeliği'ne ek bir madde çıkartmış. Buna göre herhangi bir sosyal bilimler enstitüsünden *"kaydı silinen"* öğrenciler, aynı enstitünün aynı bilim dalına başvuramıyorlar. *"Böyle yönetmelik, böyle mantık olur mu?"* demeyin. Biz yapınca oluyor işte...

Yani aday uluslararası ilişkiler bilim dalında kaydı silindiği için, aynı bilim dalına başvuramıyor. Gitsin deniz bilimlerine başvursun... Bu mantığa göre, liseden belge alan öğrenciler de kız meslek liselerine başvursunlar. İnanılır gibi değil ama, gerçek...

Bu arada YÖK, benim de akademik kurulunda yardımcı olmaya çalıştığım ISIS'a (İstanbul School for International Studies-İstanbul Uluslararası Eğitim Merkezi) taktı. Her ne kadar biz elimizden geldiğince açıklamaya çalıştıysak da basından kimi arkadaşlar da meseleyi alevlendirdiler.

Bu okulu, eski bir öğrencim kurdu. Eğer yaşam koşulları başka türlü geliştirseydi Oğuz Özeren şimdi bizim bölümde yardımcı doçent ya da doçent olarak çalışıyor olacaktı. İyi mi oldu, yoksa kötü mü oldu, artık bunun kararını kendisi versin. Ama iyi bir *"girişimci"* olduğuna kuşku yok...

20.9.1994

VAKIFLAR, KAMU KURUMLARI VE ÜNİVERSİTELER...

Vaktin ne olduğunun bilimsel tamamlaması, sevgili Prof. H. Hatemi'nin işi. Ama benim bilebildiğim kadarıyla vakıf, *"Bir insanın ya da bir grup insanın, ellerinde bulunan kaynakları, hayırlı bir işe ayırmaları, hayırlı bir işe tahsis etmeleridir."*

Gerçekten atalarımız, *"Ta Budin'den Irak'a, Mısır'a kadar"* yüzyıllar boyunca, binlerce vakıf oluşturmuşlar; hem sevap kazanmışlar ve hem de huzur bulmuşlardı. Camiler, medreseler, kervansaraylar, hamamlar, türbeler, çeşmeler yapmışlar ve bunların yaşamalarını sağlamak için de belli kaynakları *'tahsis etmişlerdi.'* Kimi zaman bağların, bahçelerin, zeytinliklerin, tarlaların gelirleri; kimi zaman evlerin, dükkânların kiralari vb. gibi kaynaklar bu vakıfları yüzyıllarca ayakta tutmuştu. Vaktin amaçları çerçevesinde çalışan görevlilerin gelirleri de bu kaynaklardan sağlanmıştı.

Cumhuriyet döneminde ve özellikle 1950 sonrasında da ilginç bir *'vakıflaşma süreci'* yaşadık. Kimi zenginlerimiz belli kaynaklarını, hayırlı amaçlara yönelik olarak kurdukları vakıflara aktarmaya başladılar. Öyle bir *'mevzuat'* hazırlanmıştı ki kurulan vakıfların yönetimini *'aile dışına kaptırmamak'* için gerekli önlemler de alınabiliyordu. Ve bu tür vakıflarda biraz *'vergiden kaçma'* kokusu seziliyorsa da bunlar gene de hayırlı şeylerdi ve sonuç olarak insanlar *'kendi ceplerinden'* bir şeyler veriyorlardı.

Derken 1980 sonrasında bambaşka bir vakıflaşma başladı. Bu dönemdeki vakıflaşma sürecinde üç önemli görüntüyle karşılaştık.

İlk olarak, belli kamu kuruluşlarına ya da kurumlarına *'yönelici'* olarak atanmış ya da seçilmiş kişiler *'vakıf kurma'* mas-

kesi altında bu kamu mallarını '*çalmaya*'ya da en hafif deyişle '*özelleştirmeye*'başladılar. Ama bu özelleştirme, '*kendi cepleri-ne özelleştirme*'idi...

Kamu kurum ve kuruluşlarının çoğunda görülen bu ilginç soygun, en yoğun biçimde üniversitelerde yaşandı. Çünkü *Cumhuriyet*'te (23 Eylül 1994) YÖK Denetleme Kurulu'nun, özellikle İstanbul ve Anadolu üniversitelerindeki vakıf soygunuyla ilgili önemli açıklamaları var. Ama bu soygun —eski hızında olmasa bile— hâlâ sürüyor. Zaten bu konu üzerinde ayrıca duracağım.

İkinci olarak kimi dernekler '*vakıflaşmaya*' başladı. Demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan ve '*bizatihi*' kendileri demokratik kuruluşlar olması gereken dernekler, vakıflaşma kanalıyla '*para toplar*' bir hale gelmeleriyle birlikte, demokratik kurum olma özelliklerini de hızla yitirmeye başladılar. Dernekler Kanunu'nun getirdiği kısıtlamalardan kaçma bahanesi ile dernek üyelerinin denetiminden kaçmaya başladılar. Çoğu derneklerin yanı sıra aynı ismi taşıyan birer de vakıf oluşturuldu. Ve dernekte '*yönetimi yitirenler*', oluşturdukları vakıflarda yönetimi ele geçirdiler. Ve çoğu kez ömürboyu ve çoğu kez babadan oğula devredilebilecek bir biçimde. (Sadece bir tane değil, yüzlerce '*hane-dan*' yaratıldı bu dönemde.)

Üçüncü olarak da iyiniyetli ve yararlı olarak niteleyebileceğimiz vakıflar ortaya çıktı. Çevre ile ilgili olarak, doğayı korumayla ilgili olarak, muhtaç çocuklara yardım için, fukaralara yardım için vb. gibi gerçekten hayırlı amaçlara yönelik çok sayıda vakıf kuruldu. Ve elbette bunların bir bölümüne elimizden geldiğince katkıda bulunuyoruz. Ve bu tür vakıfların desteklenmesinden ve güçlendirilmesinden yanayız. Ama kapınızı çalan vakfın '*soygun amacı*yla mı', yoksa '*muhtaçlara yardım amacı*yla mı' kurulduğunu anlamak çok zor.

Biraz yukarıda, "*Bizim üniversitelerdeki vakıflar üzerinde birazdan duracağım*" demiştim. Ama artık yerim kalmadı. Umarım salıya ele alırız. Zaten Florance Nightingale '*olayı*', YÖK tarafından didikleniyor. Çok daha iyi ediyorlar.

Bu hastane dünya standartlarını yakalamış bir hastane. Birkaç arkadaşına da yeniden can verdi. Sağolsunlar. Ama bu 'mükemmellik', kamu mallarını gasp etmeyi haklı kılar mı? Sanmıyorum.

Bir keşmekeştir sürüp gidiyor. Bir kamu bankasının eski genel müdürü, mafya tarafından kurşunlanıyor. Bu genel müdürü o makama getiren kişi, bir döneme damgasını vuran bir başbakanın ve cumhurbaşkanının oğlu. (Kimilerinin o dönemi özlemeleri ve o döneme övgüler düzmelerinin beni çıldırtması bir başka konu.)

Bu 'oğul' üç-beş senede elde ettiği trilyonluk serveti ile görünürlü ve yazılı kitle iletişim araçlarını ele geçiriyor ve belli alanlarda kamuoyu oluşturuyor...

Trilyonlar dönüyor. "Mühim değil" diyenler var. Trilyonlarla oynayanların komisyonu ayrı, yüz milyonlarla oynayanlar bir başka komisyon alıyor...

Ve kamu malları, ona-buna arpalık oluyor. Fazla gürültü çıkarmadan. Sessiz-sedasız...

24.9.1994

BİZDEN GÖRÜNTÜLER...

Cumartesi günkü son yazımda, bizim üniversitedeki vakıfların bazılarında söz etmek istediğimi vurgulayarak *"Umarım sa-lıya ele alırsız"* demiştim. Bir telefon yağmuru geldi. Kimileri, *"Aman zülfüyare dokunma"* ve *"Fincancı katırlarını ürkütme"* diye uyarıyorlardı. Bir kısım dostlarım ise *"Lütfen yaz, çekinme"* diyorlardı.

Aslında ben bu vakıflarla ilgili olarak daha önce de yazmış-tım. Üniversitemizin sevgi ve saygı duyduğum, demokrat oldu-ğuna inandığım ve başarılı olmasını çok istediğim rektörü davet ederek bu konuları sormuşlardı. Gördüklerimi ve bildiklerimi ay-rıntılılarıyla anlattım. O zaman, *"Sizi resmi olarak görevlendirelim ve bu konuyu iyice araştırın"* demişlerdi. *"Memnuniyetle"* diye yanıtlamıştım. Aradan neredeyse altı ay geçti. Ne bir görevlen-dirme geldi, ne bir haber. Makama başvurup, *"Bizim görevlen-dirme n'oldu?"* diye soracak halimiz yok ya...

Benim görev yapmakta olduğum İÜ İktisat Fakültesi Ulus-lararası İlişkiler Bölümü'nün de yer aldığı *"İÜ İktisat Fakültesi Yeni Ek Bina 2"* tabelalı binada, tam adını hâlâ öğrenememiş olduğum bir vakıf vardı. Vakfın (sanıyorum) başkanı, gene aynı binadaki bir *"merkez"*in başkanı idi. (Önceleri iktisat fakültesine bağlı olan bu merkezin nasıl rektörlüğe devredildiği, ayrı va acı bir öyküdür.)

Neyse, bu vakıf bizim binanın epey bir bölümünü işgal et-mişti ve babalarının malı gibi kullanıyorlardı. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı meslek yüksek okullarından birine paralel bir eğitim programı uyguluyorlardı. Oysaki bizim bölümde, ileri de-recede bir yer sıkıntısı vardı. Ama vakfın işgal ettiği yerler, mer-keze ait görünüyordu.

Zaman zaman bu sorunu dile getirdim. Fakültemizin dekanı da yardımcısını alıp geldi. Onbeş-yirmi odanın gereksiz yere boş tutulduğunu ve kilitli olduğunu saptadı. Ama beylere laf söylenmezdi ki. Dayamışlar sırtlarını o zamanki rektöre. İstedikleri gibi davranırlardı. Hatta rivayet olunur ki; o zamanlar ben bunları dile getirmesem, birkaç oda vereceklermiş. Ben yazınca kızıp vazgeçmişler...

Derken üniversitemizin rektörü değişti. Yeni rektörümüzün duruma hemen el koyacağını bekledik. Ama biraz uzun sürdü. Zaten bu arada vakıf derslerinin bir bölümünü meslek yüksek okulunun çıktığı bir binada sürdürmeye başlamıştı. Ve aynı günlerde o merkezde çalışan memurların tümünün isimleri (dosya kâğıtlarına elle yazılı olarak) kapılara yapıştırıldı. Bizim araştırma merkezine de iki oda verildiğini öğrendim. Ama iki oda ayakta ki genç arkadaşlarımızdan hangisine yeter ki?..

Derken "*merkez*"ın başkanının (müdürü) görev süresi doldu ve yerine bir başka meslektaşımız atandı. Sanıyorum sorunlarımız bir ölçüde çözümlenecek. Ama merkezin müdürlüğü gince, vakıf da ayrılıp gitmiş. Bir bina kiralamışlar, dersleri orada yapacaklarmış. Ama giderken arabaları dahil, her türlü alet-edavatı da götürmüşler. Zira bunları "*vakıf kazanmış*". Pes vallahi. Ama işin ilginç yanı, bu vakfın kayıtları hâlâ bizim binada yapılıyor ve işgal etmiş oldukları odaları boşaltmış değiller. Bizim bölümde ise üç yardımcı doçent aynı odada oturuyor. Kimi araştırma görevlilerinin en masaları var, ne masa koyacak odaları.

Ne biçim vakıftır bunlar? Bina devletten, personel ve müstahdem devletten; telefon, elektrik, su devletten. Ama para "*vakfın*". Şimdi dışarda da devam eder bu kazanç. Zira "*tulumbanın ilk suyu*" sağlandı.

Üniversitede iyi-kötü işleyen bir tüketim kooperatifimiz vardı. (Bu kooperatife kuruluş döneminde para yatıran arkadaşlarımız da oldu.) Adı ÜNKÖ idi. Altı ay kadar önce önünden geçiyordum ki, baktım ÜNKÖ tabelası indirilmiş, bina İstanbul Üniversitesi Mensupları Vakfı diye bir vakfa devredilmiş. Kim kurdu bu vakfı, neye kurdu, belli değil.. ama bina devredilmiş. Kimin malını kime devrediyorsunuz?.. Ama "*yetkili kurul*" karar verin-

ce oluyormuş. Kim yetkili kıldı bu kurulu, kimlerden oluşur.. belli değil...

Birkaç gün önce aynı binanın önünden geçerken, kimi bölümlerinin bazı *"girişimcilere"* kiralandığını gördüm. Vallahi bravo. Geniş *"vizyonlu"* adamlar bunlar. Hizmet götürüyorlar ve bunun karşılığında para kazanıyorlar. Hizmeti götüren kamunun malı, ama kazancın kime gittiği belli değil. Zaten bu kadarını anlamaya benim *"vizyonum"* da yetmiyor.

Ve bunca *"belli olmayan"* arasında, belli olan tek şey, iyiye gitmediğimiz. Üniversitemize *"demokrasiyi getireceğiz"* derken, acaba başka bir şeyler *"götürülüyor"* olmasın. Çok dikkat etmek gerek.

27.9.1994

BİR YANIT

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı Sayın Prof. Dr. Mehmet Sağlam, 20 Eylül 1994 tarihli yazımda ele aldığım hususlarla ilgili olarak bir mektup gönderdi. Her ne kadar aynen yayımlanması isteğini tam dile getirmiyorlarsa da yanıtlarını aynen yayımlıyorum. Zira bu yanıtlarıyla ilgili açıklamalarımı da cumartesi günü yayımlayacağım. Değerli okurlarımın net bir kaniya sahip olmaları için, tüm görüşleri bilmelerinin gerektiğini düşünüyorum:

"20 Eylül 1994 tarihli Cumhuriyet gazetesinin 3'üncü sayfasında yer alan, 'Arayış' köşenizde yayımlanan, "YÖK'ün Yaptıkları..." başlıklı yazınızı üzümlere okudum. Zira yanlışlıklar ve çelişkilerle dolu bu yazı ve sarfedilen sözlerin, güzide bir üniversitemizin güzide bir öğretim üyesi olan sizin kaleminizden çıkabileceğine inanmak istemedim.

Yazınızı samimi duygular içinde değerlendirdiğimde, her şeyden önce, 'Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin, Üniversitelerarası Kurul'un bir yönetmeliği olduğunu söylemek isterim.

Söz konusu yönetmelik, Türk yükseköğretim hayatının en yüksek akademik kuruluşu olan ve halen üniversitelerimizin 57 rektörü ile her üniversite senatosundan seçimle gelen 57 profesör üyeden oluşan 'Üniversitelerarası Kurul' tarafından çıkartılmıştır. Yazınızda sözünü ettiğiniz yönetmelik değişikliği de toplam 114 üyeli Üniversitelerarası Kurul'un, 27 Haziran 1994 tarihinde Eskişehir'de gerçekleştirdiği toplantıda 'oybirliği'yle yapılmıştır.

Sizin, "Böyle yönetmelik, böyle mantık mı olur?" diye küçümsediğiniz mantık, aynı amaca hizmet ettiğiniz, aynı camiayı paylaştığınız 114 bilim adamına aittir. Ayrıca, yapılan yönetmelik değişikliğini incelediğiniz takdirde, bu ve diğer değişikliklerin bütünüyle kaliteyi arttırma amacı taşıdığını göreceksiniz. Bu du-

rumun, yazınızda, 'üniversitelerimizde kalite gitgide düşüyor' biçimindeki eleştirilerinizle ne derece bağdaştığını anlamakta güçlük çektiğimi belirtmek isterim.

Kaldı ki dünyanın her yerindeki itibarlı üniversiteler, başarısız öğrenciyi üniversitesinde tutmaz ve başarısızlığı kanıtlanmış bir öğrenciye de yeniden aynı üniversitenin aynı bölümüne kayıt hakkı tanımaz.

Bu arada, yönetmelik değişikliğini eleştirirken, "Yani aday, uluslararası bilim dalında kaydı silindiği için, aynı bilim dalına başvuramıyor. Gitsin deniz bilimlerine başvursun... Bu mantığa göre liseden belge alan öğrenciler de kız meslek lisesine başvursunlar. İnanılır gibi değil ama gerçek..." diyorsunuz. Oysa ki, mevcut mevzuata göre bir enstitüden ilişkisi kesilen bir öğrenci 'aynı' anabilim dalında başka bir üniversitenin enstitüsüne ya da 'değişik' bir bilim dalında aynı enstitüye başvurabilir. Yani, bir üniversitenin sosyal bilimler enstitüsünde uluslararası bilim dalından kaydı silinen öğrenci, sizin dediğiniz gibi o bilim dalında öğrenim hakkını kaybetmez. İsterse, aynı üniversitenin sosyal bilimler enstitüsünün başka bir bilim dalına ya da başka bir üniversitenin sosyal bilimler enstitüsüne aynı bilim dalı için başvurma hakkına sahiptir. Bu, o öğrenciye, siz yazmasanız da verilen bir haktır.

Yine, yazınızda, "Bu arada YÖK, benim de akademik kuruluşunda yardımcı olmaya çalıştığım ISIS'a taktı" diyorsunuz. Buranın bir üniversite olmadığını bizim gibi siz de kabul ediyorsunuz, ama Yüksek Öğretim Kurulu'nu, 'üniversite değil' derken haklı bulup, 'diplomaları denk değil' derken haksız bulduğunuzu belirtirken, sanırım bir çelişki içinde bulunuyorsunuz.

Zira, uluslararası genel anlayışa göre diploma denkliği verilmesinde ilk adım, konu edilecek yükseköğretim kurumunun hukuki varlığının o ülkenin resmi makamlarınca tanınmasıyla atılır. Ancak, hukuki varlığı tanıma, bu kurumda yer alan bütün eğitim programlarının peşinen tanınacağı ve bu kurum tarafından verilen tüm diplomaların denkliğinin yapılacağı anlamını taşımaz. Örneğin, Yüksek Öğretim Kurulu, dünyanın en iyi üniversitelerinden alınmış dahi olsa hiçbir ekstern veya açıköğre-

tim programına denklik vermemektedir. Ayrıca, bir öğrencinin diplomasının denklik işlemi yapılırken hem üniversitesinin, hem programının, hem de öğrencinin almış olduğu dersler ile göstermiş olduğu performanslar ayrı ayrı incelenmektedir.

Görüldüğü gibi, sözünü ettiğiniz ISIS'in vereceği diplomaların denk sayılabilmesi için önce ISIS'in hukuki varlığı kanıtlanmalı, sonra iki ülkenin yetkili makamlarınca tanındığı açıklanmalıdır. Durum bu kadar açık iken, "Bu diplomanın nesini tanımayacak YÖK? Anlaşılır gibi değil" sözünüz bizce de anlaşılır gibi değildir.

Bu arada, yazınızda son zamanlarda gerek Yüksek Öğretim Kurulu gerekse üniversiteniz ile ilgili yazılar yazmamanızın sorularla karşılandığı ve 'kaleminizin sustuğu' yönünde dalga geçildiği yolundaki ifadelerinizin dikkatimi çektiğini söylemeden geçemeyeceğim.

Her kurum gibi Yüksek Öğretim Kurulu'nun da, üniversitelerimizin de eleştirilecek yönleri bulunabilir. Yapıcı eleştiriler yararlı sonuçlar doğurur. Ancak, sırf dostlarınız dalga geçmesin ya da muhalefetiniz eksik kalmasın diye yazmanızın ne size, ne üniversitelerimize ne de ülkemize bir kazanç sağlayacağına inanmadığımı belirterek saygılar sunarım."

29.9.1994

YÖK'ÜN GÖREMEDİĞİ

YÖK Başkanı Prof. Dr. Mehmet Sağlam'ın 20 Eylül 1994 tarihli yazıma verdikleri yanıtı 29 eylül perşembe günü okudunuz. Aslında bu işleri "*yılan hikayesi*" ya da münazaraya çevirmeyi asla istemiyorum. Ama yaşam ve davranışlarının sorumluluğunun bilincinde bir bilim emekçisi olarak, bu konulardaki görüşlerimi okurlarıma net bir biçimde aktarmak istiyorum.

Anımsanacağı üzere 20 eylül tarihli yazımda "*Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği*"nde yapılan değişiklikle, YÖK'ün, "*Akademik Kurulu*"nda yer almakta olduğum ISIS (Istanbul School of International Relations) isimli eğitim kurumuna karşı olan tutumunu eleştirmiştım.

Sayın Sağlam, söz konusu yönetmeliğin Üniversitelerarası Kurul'un bir yönetmeliği olduğunu ve değişikliğin de 57 üniversite rektörü ve tüm üniversite senatolarından gönderilen birer temsilciyle birlikte 114 kişilik bu kurulun 27 haziran tarihli toplantısında oybirliğiyle değiştirildiğini vurgulayarak, benim bu konudaki eleştirimi ("*Böyle yönetmelik, böyle mantık mı olur?*"), yanıtlıyorlar.

Üniversitelerarası Kurul, elbette bu ülkeden en saygı duyduğum kurumlardan biridir. Meslektaş olma onurunu paylaştığım birçok isim bu kurulun üyesidir. Ama bu düşüncelerim, bu kurulun da "*hatadan münezzeh*" olması sonucunu doğurmaz. Gündemi aşırı derecede dolu bir kurulda, bir yönetmelik değişikliğinin nasıl yapıldığını çok iyi bilirim. Kaldı ki; insana güven vermesi gereken "*oybirliği*" kararları, uzun zamandan beri bana güven vermemektedir.

Bu kuruldaki meslektaşlarımla "*kaliteyi arttırma*" yönündeki çaba ve endişelerinden kuşku duymuyorum. Ve dünyanın her yerinde başarısız öğrencilerin "*okuldan atıldıklarını*" elbette bili-

yorum ve böyle bir tutuma itirazım da olamaz. Ama benim "tıkıldığım" ve anlamakta zorlandığım husus, aynı sosyal bilimler enstitüsünün, "bir başka programına" devam hakkı verilirken, aynı programa yeniden girişin neden engellendiği...

Eğer başarısız öğrenciye bir ceza verilecekse, kaydı silinen öğrenciye bu hak hiçbir programda verilmez. Kaldı ki; lisansüstü eğitim, kendine özgü koşulları olan bir eğitimidir. Bizde bu tür öğrencileri destekleyecek yeterince burs olmadığı için bu öğrencilerden bir bölümü, eğitimlerinin bir aşamasında öğrenimlerini bırakmakta ve "yaşam gaillesine" kapılmaktadırlar. (Bu tür durumlarda "kayıt dondurma" başvurularının reddedildiği de bilinmektedir.) Daha sonraki bir dönemde işlerini ve yaşamlarını düzene sokabilirlerse, eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmek için yeniden başvurumaktadırlar. Bu yolu tıkamanın, kaliteyi "nasıl" ve "neden" arttıracığına gerçekten aklım ermiyor.

Sayın Sağlam, ISIS konusundaki görüşlerimi yanıtlarken, "Yükseköğretim Kurulu dünyanın en iyi üniversitelerinden alınmış dahi olsa, hiçbir ekstern veya açıköğretim programına denklik vermemektedir" demektedir. Çok iyi ederler. Ancak ISIS ne ekstern eğitim yapacaktır, ne de bir açıköğretim kurumudur. Kaldı ki, YÖK yurtiçindeki tüm eğitim kurumlarının açıköğretime ve ekstern eğitimlerine denklik vermektedir.

ISIS, Londra Üniversitesi'nin ve Portsmouth Üniversitesi'nin programlarını uygulayacak olan, "örgün" bir eğitim kurumudur. Ne açıköğretiler, ne de ekstern öğretim. Ekstern öğretim demek, öğrencilerin derslere devam etmediği ve sadece vize ve yılsonu sınavlarına katılarak dışardan öğrenim görmeleri demektir. Saygın bir üniversitenin ülke dışındaki bir eğitim kurumuna "programını uygulama yetkisi" vermesi ayrı bir şeydir, ekstern öğretim başka bir şey. Acaba YÖK, John Hopkins Üniversitesi'nin Bologna'da (İtalya) verdiği diplomayı denk saymamakta mıdır?

ISIS TC Milli Eğitim Bakanlığı'ndan aldığı ruhsatla açılmıştır. İngiltere bu girişime, Yükseköğretim Kurumumuzdan daha sıcak bakmaktadır.

Bilindiği gibi YÖK, Londra ve Portsmouth üniversitelerini

"denk" saymaktadır. Zira bunlar, tarihi yüzyıllarca eskiye giden devlet üniversiteleridir. Sorun, bu üniversitelerin ISIS'ta eğitim gören öğrencilere vereceği diplomalarla, İngiltere'de verdiği diplomalar arasında bir fark olacağı *"önyargısından"* kaynaklanmaktadır. Biz vereceğimiz eğitimin kalitesi ile bunu başaracağımıza inanıyoruz. Ve biz o kaliteyi yakaladığımız zaman, sanıyorum YÖK'le ilgili sorun da bitmiş olacaktır. *"ISIS bir üniversite olmamasına rağmen, dört yıl sonra alınacak diplomanın denk olmayacağını bugünden bilmek mümkün değildir"* ifademde, elbette çelişki yoktur.

Yüksek Öğretim Kurulumuzun Başkanı Sayın Prof. Sağlam, yazımdaki bir espriyi de abartmışlar. Kendileri de çok iyi bilirler ki; YÖK'e, daha tasarımı okuduğum andan itibaren karşı çıktım ve (saygı ve terbiye sınırları içinde) eleştirmekten geri durmadım.

Amacım elbette ve sadece *"yapıcı"* olmaktı. Ne *"dostlarım dalga geçmesin"* diye, ne de *"muhalefetim eksik kalmasın"* diye yazı da yazmam, eleştiri de yapmam. Mücadelem mutlu, huzurlu Misak-ı Milli sınırları içinde bütünlüğünü koruyan, çağdaş, demokrat, insan haklarına saygılı bir Türkiye'nin mücadelesidir. ISIS ve benim oradaki varlığım, bu mücadelenin ufacık bir parçasıdır.

1.10.1994

YABANCI DİLLE EĞİTİM

Geçen hafta inanılmaz bir şey oldu. YÖK öyle iki karar aldı ki; altlarına gözü kapalı imza atarım.

Bunlardan biri, üniversite vakıflarının hukuki durumlarının incelenmesi konusunda idi. Üniversitelerin yağmalanan varlıkları, nihayet YÖK'ü de rahatsız etmişti.

İkincisi ise Türkiye üniversitelerinde öğretim dilinin Türkçe olması gereği hakkındaki karardı. Artık nasıl bir baskı geldiyse, bu karar bir gün sonra biraz değişti. Televizyondan dinlediğim kadarıyla ilk gün, şu anda yabancı dille eğitim yapmakta olan üniversitelerin de *'tedrici olarak'* (yavaş, yavaş) Türkçeye döneceği açıklanırken bir gün sonra, *'uzun süredir yabancı dille eğitim yapan başarılı kurumların'* yabancı dille eğitimlerini sürdürcekleri açıklandı.

Türk vergi mükellefinin cebinden çıkan paralarla açılan üniversitelerin yabancı dille eğitim yapmalarına, doğrusu en başından beri karşıyım. Sevgili Rona Aybay bu işe, *'Türkün Türke yaptığı işkence'* der ki çok haklıdır.

Aslında hangi alanda olursa olsun, yükseköğrenim gören gençlerimizin bir Batı dilini okuyup anlayabilecek kadar bilmeleri gereğini düşünürüm. Ama bunu sağlamanın yolu, eğitimin o dille yapılması değildir. Bence bunun çaresi; tüm üniversitelere ya da en azından konuları açısından yabancı dil gerekli olabilecek olanlara, bir yıllık *'hazırlık sınıfları'* konulmasıdır.

Üniversite öğrencilerinin bir yabancı dilden *'muafiyet'* almaları zorunluluğu, bu gereksinimi ortadan kaldırmamaktadır. Kendi üniversitemden biliyorum. Yabancı Diller Okulu, son derece nitelikli kadrolarına rağmen bu işi başaramamaktadır.

YÖK Yürütme Kurulu'nun kararı çok güzel, ama yabancı dille eğitimi özendiren de bizzat YÖK'ün eski anlayışı olmuştu. Ör-

neğın biz, (İÜ İktisat Fakóltesi Uluslararası İlişkiler Bölümü) bundan yıllarca önce, eğitimi Türkçe götürmek koşuluyla, bir hazırlık sınıfı açmak ve yabancı dil eğitime ağırlık vermek istemiştik. Talebimiz reddedildi. Ve eğer eğitimi yabancı dille yaparsak, hazırlık sınıfına izin verebileceklerini bildirdiler. Daha sonraki yıllarda talebimizi yineledik ve gene aynı yanıtı aldık.

Geri adım atılmış olsa bile YÖK'ün bu kararı çok doğru bir karar. Sanıyorum dünyanın hiçbir bağımsız ülkesinde devlet üniversiteleri yabancı dille eğitim yapmaz. Bunun örneklerini, ancak eski sömürgelerde ve dil birliğini sağlayamamış ülkelerde görürüz.

Boğaziçi Üniversitesi'nin paraları ABD'den ya da yerli-yabancı belli örgütlerden geliyorken İngilizce eğitim yapmasına fazla bir itirazım olamazdı. Aynı şeyi Galatasaray Vakfı ya da Koç Vakfı üniversiteleri için de söyleyebilirim. Bizim ISIS da aynı çerçeve içinde düşünebilir. Para kendi paraları. Ne isterlerse yaparlar, nasıl bir eğitim düşünüyorlarsa uygulurlar. Zaten bana kalırsa, YÖK'ün buna müdahale etmeye de pek hakkı olmasa gerek.

Fakat Sayın Mehmet Sağlam, *"Biz sömürge miyiz"* sorusunu sorarken çok haklıydı. Üniversitelerimizde gerçekten çok şaşırtıcı şeyler yaşıyor. Örneğin İstanbul'daki bir üniversitede lisans üstü eğitimin kimi dersleri İngilizce yapılmışmış. Ama tüm öğrencilere yeterli olacak bir yabancı dil okulu olmadığı için, *"İngilizceyi dışardan öğrenin"* diyorlarmış. Ve üç kez sınav hakkı olan öğrenciler, İngilizceyi veremezlerse yüksek lisans programından atılıyorlarmış.

İstanbul'daki bir başka üniversitenin iktisadi ve idari bilimler fakóltesinin iki bölümünde İngilizce, bir bölümünde Almanca ve bir bölümünde Fransızca eğitim yapılıyor. (Yakında herhalde Japonca ve Arapça eğitim de başlar.) Böyle şey olur mu?..

YÖK, Türk yükseköğretiminin kangren olmuş bir yarasına neşter attı. Ama sanıyorum *'fıncancı katırlarını ürküttü'* ki, gerilemek zorunda kaldı. Ama her ne olursa olsun durumun *'garabetini'* ve *'vahametini'* YÖK Başkanı'nın ağızından duymak hoş bir şey.

Kurulduğu günden beri YÖK'e ve YÖK'ün getirdiği hemen her uygulamaya karşı çıkma alışkanlığı içinde olan ve (belki de) 'YÖK fobi' hastalığıyla 'malul' bir öğretim üyesi olarak, bu kararı mutluluk ve sevinçle karşıladım. Ve bu sevinç ve mutluluğumu dile getirmek ve okurlarımla paylaşmak gereğini duydum.

Kimbilir, belki bu güzel girişim, daha olumlu gelişmelerin başlangıcını oluşturur.

8.10.1994

V

ASLAN SOSYAL DEMOKRATLAR

SOL MUHALEFET

Bilindiği üzere '*sağcılık*' ve '*solculuk*' kavramları, Fransız Devri'minin getirdiği kavramlardır. Fransa'da Genel Meclisler diye isimlendirilen mecliste '*Düzenin değişmesinden yana olan*' halk temsilcileri, başkanlık kürsüsüne göre solda durdukları için '*solcu*'; '*Düzenin değişmemesinden yana olan*' soylular ve papazlar da sağda durdukları için '*sağcı*' sayılmışlardı. Ve o günden beri düzenden yana olanların sağcı, düzene karşı olanların da solcu olarak isimlendirilmesi geleneği oluşmuştur.

Ama her düzeni değiştirmek isteyen herkes solcu değildir. Solcu olabilmek için, o düzen değişikliğinin '*ileriye doğru*' olması gerekir. İleriye doğru değişimin koşulu da toplumdaki ekonomik ve siyasal olanakların '*geniş kesimler lehine*' değiştirilmesidir. Eğer getirilen yeni düzen, toplumun geniş kesimlerinin siyasal haklarını kısıtlayan, ya da sınıflar arasındaki uçurumu genişleten bir düzense, bunu yapanlar '*solcu*' değil, en alasından sağcıdırlar.

Kapitalizm sömürüye dayanır. Zira kapitalizmin '*kendini yeniden üretebilmesi*' için, yani yeni yatırımlara gidebilmesi için sermayeye gereksinimi vardır. Ve kapitalizm kendi mantığı içinde tutarlı olmak için, emeği sömürmek zorundadır. Emekle sermaye arasındaki '*paylaşım*' kimi zaman '*dengeli*'; kimi zaman '*mantıklı*', kimi zaman '*adaletli*' olabilir. Ama hiçbir zaman '*eşit*' olmaz, olamaz.

Demokratik gelişme süreci içinde '*emekçi kesimler*' kendilerini sermayeye karşı koruyabilmek için örgütlenmişlerdir. Bu örgütlenme, önceleri sınıf temeline dayanan sendikalar biçiminde olmuş ve daha sonra da siyasal partiler halinde siyaset sahnesinde yer almışlardır. Ve yine demokratik gelişme süreci içinde bu örgütler, önceleri yasadışı sayılmış ve ağır baskılarla kar-

şılaşmışlardı. Bu dönemdeki mücadele de elbette kan ve şiddetle dayanıyordu. Ama zaman içinde bu tür örgütler ve siyasal partiler '*legalite kazanmış*' ve mücadele daha yumuşak bir biçime bürünmüştür. (Kapitalist ülkelerin sömürgelerinden kaynak aktarmalarının etkisini de düşünmek gerekir.) Kısaca artık emekçi kesimleri de sistemin içinde yer almış ve bir anlamda uyum sağlamışlardır. Ancak hiç kuşkusuz belli güvenceler alarak.

Bu güvencelerin en önemlisi, '*sosyal devlet*' ilkelerinin yaşama geçirilmesi olmuştur. Sermaye kesiminin parasal gücüne karşı; '*sayısal*' ve '*örgütsel*' gücünü ortaya koyan emek kesimi '*refahtan aldığı payı*' sosyal devletin güvencesi ile garanti altına almıştır. İşsizlik sigortası, sağlık güvencesi vb. gibi kurumların yanı sıra; eğitimde fırsat eşitliği gibi temel bir ilke de yaşama geçirilmiştir.

Kıta Avrupası'nda gördüğümüz bu gelişim süreci içinde doğal olarak hem sermaye kesimi, hem de emek kesimi devleti ele geçirmenin siyasal kavgasını vermişlerdir ve (her şeye karşın) günümüzde de vermektedirler. Bu savaşım sürecinde sermaye kesimi devleti denetleyebildiği zaman, devletin sosyal alandaki yükümlülüklerini azaltmaya çalışmış; emek kesimi devleti denetleyebildiği zaman devletin sosyal alandaki yükümlülüklerini tam anlamıyla uygulamaya çalışmıştır.

Ama bu iki kesim ve politikaları hep birbirinin '*alternatifi*' olmuştur. Dış politika alanında, makro ekonomik planlamalarda, kültür ve eğitim politikalarında vb. alanlarda anahatlarıyla benzer politikalar önerse bile, '*devletin sosyal işlevleri*' konusunda, farklı politikalar önermişler ve uygulamışlardır. Zaten işin doğrusu da budur. '*Sosyal barış*' ne denli ileri düzeyde sağlanmış olursa olsun, eğer iktidarda sermaye kesimi varsa ve devletin olanaklarını belli bir azınlığın çıkarları doğrultusunda pompalıyorsa, geniş kitlelerin umudu emekten yana partilerde, yani sol partilerde olur. Gelir dağılımında denge arayan, güvenli bir iş peşinde, kafasını sokacak bir evin özlemi içinde olan, çocuklarına daha iyi bir eğitim vermek isteyen, insan haysiyetine yakışan

bir yaşam sürmek isteyen geniş kitleler umutlarını sol partilere bağlarlar ve sol partileri desteklerler.

Ama bu işler Türkiyemizde böyle olmuyor. Aslında bugün Türkiye'deki sol partilerin durumunu ele almak istiyordum. Ama yazı öylesine uzadı ki, yerim kalmadı.

Ancak şu kadarına işaret etmek isterim ki; Türkiye'deki sol partiler geniş kitleler için '*umut olma*' özelliğinden çok uzaktırlar. Bunda belki 12 Eylül'ün sarsıntısını atamamanın da etkisi vardır. Fakat sebep ne olursa olsun, '*Türkiye solu*', '*sol*' olmaktan çıkmıştır.

İktidarın (sözde ve göstermelik) ortağı SHP, hangi özelliği ile, '*düzenin değişmesini*' isteyen kitleleri peşine takabilecektir? Özelleştirme masallarıyla mı, ekonomi paketlerinden çıkan acı reçetelerle mi, yoksa dizboyu yolsuzluklarla mı? SHP ne vaat etmektedir, DSP ne vaat etmektedir? Ne derece inandırıcıdır? Diğer sol partiler ise inandırıcı olmaktan çok daha uzaktırlar.

Bu koşullar altında '*sol muhalefet*' bir dönemde Demirel'in propaganda aracı oldu, bu dönemde de Refah'a kaldı. Ama bizim '*aslanlar*' hâlâ birbirlerini yiyorlar...

5.5.1994

SHP VE İYİNİYET ÜZERİNE...

Büyük *'tantanalarla* çıkartılan ve *'5 Nisan Kararları'* diye isimlendirilen ekonomik paket, önemli bir yanıyla kamu finansman açığının kapatılmasına yönelikti. Ve bu önlemlerle, 1994 içinde 70-100 trilyonluk bir *'ek gelir'* bekleniyordu.

Daha aradan iki ay geçti. Ve (iyimser tahminlerle) bir yıl boyunca 100 trilyon lira ek gelir bekleyen hükümetimiz; batan üç bankadan üstlendiği sorumluluk ve üç ayda net yüzde 50 faiz getirecek olan bonolarıyla, bu tutarın yarısını yitirdi bile. Ve *'sermaye kesimi'*ne, böylesine bol keseden kaynak aktarıırken memurlara *'kaynak kalmadığından'* dem vuran bu hükümetin bir ortağı da Sosyaldemokrat Halkçı Parti...

Sağdan-soldan sürekli mektuplar alıyorum. Attığı her adımda gaf üstüne gaf yapan kimi SHP'li yöneticilere neden çatmadığımı soruyorlar. Zaten öyle kimi okuyucularım var ki her yazımda, ilk cümlemden son cümleme kadar birilerine çatsam, pek mutlu olacaklar...

Yazdıklarında, söylediklerinde haksızlar mı? Hayır, çok haklılar. En azından çoğu kez haklılar. Ama işin bir başka yönü daha var. Bugün SHP içinde, pırlanta gibi insanlar da yer alıyor. Üstelik her düzeyde. İşte bu insanları kırmamak istiyorum. Ayrıca *'insanın hasına'* öylesine hasretiz ki; bu tür insanları kırma ve küstürme *'lüksümüz'* de yok. Kaldı ki diğer iki sol partide de durum pek farklı değil.

Sevgili arkadaşım Cemil Oktay'a verdiğim *'avans'* nedeniyle nicedir kendimi tutuyorum. *'Yeni Demokrasi Hareketi'*ne şimdiye dek çatmadım. Ama artık yetti. Bu çağdaş *'süper zekâlılar'* bir ara ANAP'a katılacaklardı. Şimdi bundan vazgeçmişler ve yeni bir parti kurmanın hazırlığına girişmişler.

Eski Refah Partisi Milletvekili Hasan Mezarıcı, bu yeni partiyi bir aıkoturumda müjdelemişti. *"Ayrılıkçı olmayan Krtler, İslamcılar ve yeni solun oluşturacağı bir parti içinde yer alırım"* demişti. Eh, anlaşılan bu parti kuruluyor artık. Ortak paydaları Atatürk düşmanlığı. Ne diyelim, hayırlısı olsun. SHP'nin kimi eski belediye başkan adayları da herhalde bu partiye katılarak demokrasi mücadelelerini sürdürürler...

Ama benim anlayamadığım ya da anlamakta zorlandığım bir *'pişkinlik'* var. Bu beylerden bir kısmı, kısa bir süre öncesine kadar bu *'parlak'* düşüncelerini sosyal demokrat düşünceler olarak isimlendiriyorlardı. Hatta SHP, İstanbul'da gençlerinin eğitimi ve ideolojik yapılanmasını bunlara emanet etmişti.

O günlerde dilimde tüy bitmişti: *"Yahu bu sizin düşünce ve görüşlerinizin sosyal demokrasiyle iigisi yok. Bunlar düpedüz liberal görüşler. Liberal olmak da ayıp değil. Neden sol partilere girmek istiyorsunuz ve bu düşünceleri neden sol düşünce olarak yutturmaya abalıyorsunuz?"* Hiç tınmadılar elbette. Ne ilginç insanlardır bunlar ki görüşlerini sosyal demokrat partilerde savununca *'sol görüş'* oluyor. Liberal partilerde savununca *'liberal görüş'* Böyle bir şey duyulmuş işitilmiş değildir.

Sosyal demokrat olması beklenen TUSES Vakfı da bir ara bunların hegemonyasındaydı. Allah'tan şimdi emin ellerde.

Ama gene de açıklanması mümkün olmayan garip bir durum var. SHP'nin Genel Sekreterliği görevini de yürüten Sayın Kültür Bakanımızın eski başdanışmanı da bu süper zeklilerle birlikte. (Hatta bu zatın danışmanlık görevinin gayriresmi olarak sürdüğü ve görüşlerine Sayın Bakan'ın çok değer verdiği de söyleniyor.) Acaba bu zat resmi görevinden ayrılınca dşnceleeri mi değişti? Yoksa SHP'nin Genel Sekreteri de mi aynı kafada? Yaptıklarına bakılırsa ikinci olasılık daha güçlü görünüyor. Olacak iş değil..

"Kemalizmi demokrasinin önündeki en büyük engel" gören bir zihniyetin zantısı, SHP'den en st düzeylerde görev yapacak ve bu SHP, Atatürk'ün ilkelerini günümüze taşıyacak. Kar-galar bile güler bu mantıksızlığa...

Tarihsel materyalizme inanan bir siyaset bilimcinin kafasında '*kötümserliğe*' yer yoktur. Zira her olayın '*zıddını*' içinde taşıdığını bilir. Zaten atalarımız da "*Her ağacın kurdu kendinden olur*". demişler. Ve bu nedenle; her şeye ve herkese rağmen, iyimserim.

Ama Türkiye'de toplumsal kavganın nice yiğit insanları binbir acı ve sıkıntı içinde mücadelelerini yürütürken kimi '*çanak yalayıcılara*' ve bunların '*yanar-döner*' düşüncelerine isyan etmemek zor oluyor. Türkiye devrimci hareketi bu safraları eninde sonunda temizler, ama tüm iyimserliğim bir yana, insan yitirilen zamana üzüliyor.

14.6.1994

FARKLI DÜŞÜNCELER

Salı sabahı Sayın Fikri Sağlar aradı. O günkü yazımda, Yeni Demokrasi Hareketi ile ilgili getirdiğim kimi eleştiriler çerçevesi içine kendilerini de sokmama üzölmüşler. *"Birilerine çatacak-sanız, onlara çatın. Neden beni de araya sokuyorsunuz?"* dediler. *"Siz benim Kemalizme karşı hiçbir beyanatımı gördünüz mü"* diye sordular.

Yazı elimin altında değildi. Bu bakımdan kuşkuda kaldım. Acaba *"beyanat"* sözcüğünü kullandım mı, diye düşündüm. Ama sonra baktım ki; *"Yaptıklarına bakılırsa..."* deyişini kullanmışım. Doğrusu kendimi pek de haksız görmüyorum.

Atalarımızın çok güzel deyimleri vardır: *"Kişinin aynası iştir, lafa bakılmaz"* derler. *"Dostunu söyle, kim olduğunu söyleyeyim"* derler. Bunlara benzer daha nice deyim vardır.

Sayın Bakan ve SHP Genel Sekreteri, *"İma ettiğiniz insan, benim kırk küsur danışmanımdan biriydi"* dediler. *"Ayrıca baş-danışmanım filan da değildi. Ben konumum ve görevim gereği her türlü düşünceyi dinlerim. Ama sonunda kendi özgün düşüncemi oluşturunum."*

"Peki Sayın Bakan" dedim. *"sizin ağzınızdan Atatürkçü olduğunuzu ve 'demokrasinin önündeki en önemli engel Kemalizmdir' gibisinden düşüncelere katılmadığınızı yazabilir miyim?"*

"Elbette yazabilirsiniz" dediler. *"Ayrıca beni de eleştirecek-seniz, kendi beyanlarım ve bakanlığımın uygulamaları açısından eleştirin."*

Sayın Fikri Sağlar'a duyarlılığı ve görüşleri için teşekkür ettim. Ayrıca yönetimi altındaki Kültür Bakanlığı'nın çalışmalarını da övdüm. Gerçekten kemikleşmiş ve hatta fosilleşmiş bir kadroyla, daha fazla bir şeyler yapmanın mümkün olamayacağını düşünüyorum. Her ne kadar, çok sevgili ve değerli arkadaşım

Prof. Emre Kongar kendini *"iki değirmen taşı arasında (yukarda siyasiler aşağıda bakanlık bürokratları) ezilen değersiz bir buğday tanesine"* benzetiyorsa da Kültür Bakanlığı'nın başarılarında onun da katkıları olduğunu düşünüyorum.

Birilerine karşı olmak ve eleştirmek...

Demokratik bir rejimde elbette herkesin hakkı. Karşı olduğunuz, beğenmediğiniz, haksız bulduğunuz görüş ve düşüncelere ve değerlendirmelere elbette karşı çıkarsınız ve eleştirirsiniz.

Bunu kuru kuruya da yapabilirsiniz. *"Ben bu görüşe, bu düşünceye, bu değerlendirmeye karşıyım"* deyip, işin içinden çıkabilirsiniz.

Ama biraz bilimsel ve biraz daha inandırıcı olmak istiyorsanız, gerekçenizi de açıklarsınız: *"Ben bu görüşe, bu düşünceye, bu değerlendirmeye karşıyım, çünkü..."*

Hele bu konuda kendi düşünce ve değerlendirmenizi de belirtirseniz; dinleyen, ya da okuyanlar, çok daha net bir değerlendirme yapma olanağını bulabilirler: *"Bence bu işin doğrusu..."*

Defalarca yazdım. Hiçbir ideolojinin, hiçbir düşüncenin, hiçbir görüşün; *"doğrusu"* ya da *"yanlışı"* olmaz. Aynı biçimde *"iyisi"* ya da *"kötüsü"* de olmaz. Her ideoloji, her düşünce; o ideolojiye inanan insan için, o düşünceye inanan insan için *"doğru"* ve *"iyidir"*. Hiç kimse bunun aksini ileri süremez. Aksini söylerse de *"Bence..."* diye başlaması gerekir.

Ancak bir görüş ya da düşünce doğru olmayan birtakım iddialar üzerine inşa edilmişse, bu iddiaların doğrusunu sergileyebilirsiniz. Fakat burada bile, eğer bir *"yorum"* sözkonusuysa, o zaman söyleyecek fazla bir laf kalmaz.

Asla polemiğe girmek ve *"insanlarla uğraşmak"* istemiyorum. Zira polemiğin *"yazanı bir ölçüde tatmin etmekten öte"*, hiç kimseye bir yararı olmadığını bilirim. Ama kimi zaman olaylar, ister istemez polemiğe çekiyor insanı.

Yeni Demokrasi Hareketi içinde yer alan isimlerin çoğunu tanıyorum. Önemli bir bölümü, bu toplumun yetiştirdiği en nitelikli ve seçkin insanlar. Pek çok ortak nokta var. Savundukları değerlerin çoğunu paylaşıyorum. Peki nelerine karşı çıkıyorum?

Her şeyden önce, *"pişkinlikleri"*ne Zira bugün *"liberalizm"* adına ortaya koydukları görüşlerini, yıllarca *"sosyal demokrasi"* olarak sundular. Bu görüşleri sosyal demokrat örgütler içinde egemen kılmaya çalıştılar. Pırlanta gibi bir sürü genç insanın kafasını altüst ettiler. İşte buna çok kızıyorum. Yoksa liberal olmalarından bana ne...

İkinci olarak da *"değer bilmezlik"* ve *"vefasızlıklarına"*; Mustafa Kemal'e karşı olan haksız ve dayanaksız tepkilerine kızıyorum.

Türk aydınlanmasının, bu kocaman yürekli mimarına, hem de özgürlükçülük adına, böylesine karşı çıkılmasını içime sindiremiyorum. Ve *"amatör"* bir tarihçilik birikimine dayanarak, böylesine *"büyük iddialara"* ulaşanlara *"güleyim mi, ağlayayım mı"* karar veremiyorum.

16.6.1994

'SOL'UN DOĞASI...

19. yüzyılda burjuvazi, toplumlarda *'egemen güç'* haline döndükten sonra, emekçi sınıfların giriştikleri mücadele genellikle *'sol mücadele'* olarak adlandırılır. Bu dönem, burjuvazinin *'devrimci'* ve *'ilerici'* niteliğini yitirdiği dönemdir.

Zaman zaman üzerinde durmuşumdur. *'Devrimci'* ya da *'solcu'* ya da *'ilerici'* olmak; hiç kimsenin kendini öyle ya da böyle *'tanımlamasının'* bir sonucu değildir. Eğer bir birey, bir hareket kendini *'ilerici'* olarak tanımlıyor ya da tanımlamak istiyorsa, yaptıklarına ve savunduklarına bakılır. Eğer yaptıkları ve savundukları, *'ilerici'* ya da *'solcu'* olmanın gereklerine uygunsa, ilericilik, ya da solculuktan söz edilebilir.

İlericilik ve solculuğun herkesçe kabul edilen, herkesçe kabul edilmesi gereken bir tanımı vardır. Bu tanım *"Siyasette katılımı, ekonomide paylaşım ve fırsat eşitliğini geniş kitleler yararına değiştirmek ya da bu yönde çabalamak"*tır.

Türkiye'nin son on yılında, diline *'değişimi'* dolayan herkes, kendini *'ilerici'* olarak tanımlamaya başladı. Değişim, ilericiliğin temelinde yatar. Ama bu değişimin *'yönü'* önemlidir. Eğer değişim, toplumdaki gelir paylaşımını ve fırsat eşitliğini bir *'azınlığın'* yararına değiştirmişse, buna *'ilericilik'* demek mümkün olmadığı gibi, bunu *'solculuk'* adına savunmak da mümkün değildir.

Ama Türkiye'de son on yılda gerçekten ilginç ve aynı derecede gülünç şeyler yaşadık. Biraz da, başta ABD olmak üzere dış dünyada esen rüzgârların etkisiyle; çoktan tarihin çöplüğüne atılmış bulunan kimi görüş ve düşünceler, toplumumuza ilericilik adına yutturulmak istendi. Bundan ikiyüz yıl önce egemen düşünce olan *'vahşi kapitalizm'* günümüz dünyasına *'yeni bir düşünce'*ymişçesine sunulmak istendi. Ve işin ilginç yanı, bunu yutturmakta bir derecede de başarılı oldular... Başta SSCB ol-

mak üzere, '*Sosyalist Bloktaki* tüm devletler, '*mal bulmuş mağribi*' gibi, piyasa ekonomisine sarıldılar. Oysa ki, en kötü ve '*cahilce*' yazılmış iktisat kitaplarında bile bir ülkenin piyasa ekonomisine geçmesinin koşullarını okuyabilirsiniz. '*Tam rekabet piyasası*' denilen piyasa türünün ne gibi özellikleri olduğunu öğrenbilmek için iktisat alimi olmak da gerekmez. Ama '*şahlanmış bulunan*' tüketim arzularını dizginlemek mümkün olmadı. Ve hem SSCB, hem de Sosyalist Blok çöktü.

Yaşamım boyunca SSCB'deki uygulamaların ve Sosyalist Blok'taki anlayışın '*sosyalizmin kurumuna*' uygun olmadığını savunan bir yazarım. Yıllarca bunun tartışmasını yaptık. Katı ve haksız bir devlet bürokrasisi altında ezilen kitlelere sunulan '*şeyin*' sosyalizm olmadığını yazdık-çizdik. Ama bu sistemin ve uygulamanın —adı ne olursa olsun— '*çözümlediği*' sorunları da görmezden gelmedik ve savunmaktan geri kalmadık.

Bir insan yaşamında en önemli olması gereken sorunların önemli bir bölümü bu sistem çerçevesinde çözümlenmişti. Kalitesi tartışılsa bile '*sağlık*' sorunu, '*eğitim sorunu*', '*istihdam sorunu*' ve '*konut sorunu*' diye sorunlar tanıımıyordu bu ülkelerin vatandaşları. Baş ağrıyan bedava doktora, dişi ağrıyan bedava dişçiye giderdi. İşsizi de yoktu, aç kalanı da yoktu, açıkta kalanı da yoktu.

Ama bunlar insana yetmiyor. İnsan hep daha fazlasını —haklı olarak— istiyor. Eğer o ülkelerin insanları '*her türlü tüketim taleplerini*' özgürlükçü yoldan dile getirmek olanağını bulabiliselerdi, belki de bu dramatik çöküşü yaşamazlardı. Ama olmadı. Ve dıştan pompalanan bir heyecan içinde, özgürlükçü piyasa ekonomisine geçmek istediler. Ve işte bu noktada '*deniz tükendi*' ve düş içindeki insanlar, kafalarını taşın sertine vurdu. Kolaylaşacağını sandıkları yaşam koşulları çok daha ağır bir biçimde zorlamaya başladı. Bu insanlar uzun yıllardan beri '*paralı sağlık*' hizmeti denen şeyin ne olduğunu unutmuşlardı. Öğrendiler. İşsiz kalmanın ne demek olduğunu, aç kalmanın ne demek olduğunu bilmiyorlardı. Öğrendiler. Eskiden ceplerinde para olsa bile, boş vitrinler önünde iç geçirirken ve haklı olarak bundan şikâyet ederken; şimdi vitrinler doluyken cepte para ol-

mamasının ne demek olduğunu anladılar. Ağır ve zor bir ders oldu bu.

Şimdi eski sosyalist ülkelerde, eski sosyalist partiler yavaş yavaş iktidar yolunu aralamaya başladılar. Piyasa ekonomisi içinde cennete ulaşacaklarını sanan kitleler, her '*değişimin*' ilercisi olmadığını acı bir şekilde yaşadılar.

Ve '*sol*' dünyanın her yerinde yeniden güçlenmeye başladı. Bazı dostlarım Türkiye'nin neden bu sürecin dışında kaldığını soruyor. Nasıl kalmasın? Enflasyon yüzde 120'lerde dolaşırken ve devlet yıllık yüzde 406 faizli bonolarla sermaye kesimine kaynak aktarırken kamu görevlilerine yıllık yüzde 58 ücret artışını '*müjdeleyen*' Başbakan Yardımcısı, sosyal demokrat. Sosyal demokratların ortak oldukları koalisyon ülke kaynaklarını yok pahasına elden çıkarmaya çabalarken ve sofradaki ekmek gitgide küçülürken, çareyi daha '*adil*' bir '*düzen*'de arayan insanları suçlamak mümkün mü?..

18.6.1994

SHP'NİN DRAMI...

Son kabine değişimi ile SHP genel *"boy hedefi"* haline geldi. Bu işe gerçekten kızanlar, zlenler bir yandan vuruyor. Bu iş SHP'ye atmak için fırsat olarak görenler öte yandan...

"Acaba böyle bir kabine değişikliği gerçekten gerekli miydi?" sorusunu yanıtlamakta çok zorlanıyorum. Ama netice olarak bu karar, parti yönetiminin bir kararıdır ve bir ölçüde saygıyla karşılanması gerekir.

Doğrusu, uzun süredir gündemde olan *"kabine değişikliği"* söylentisini, parti içi muhalefeti susturmak için uygulanan bir *"taktik"* olarak görüyordum. Ama yeni bakanların isimlerini görünce, bu düşüncemin doğru olmadığını anladım. Hele Mümtaz Soysal hocamızın bu kabinede yer almasını çok önemsiyorum.

Çok başarılı olduğuna inandığım ve SHP içindeki en sağlam ve tutarlı politikacılardan biri olarak değerlendirdiğim Hikmet etin'in çok *"kırılmadığını"* umut ediyorum. Fakat Mümtaz Hoca'nın kabineye girmesi çok önemli bir olay.

Tabii hoca'nın bu *"zor"* kararı nasıl aldığını da bilemiyoruz. Acaba dışarda kalsa mı daha iyi olurdu, yoksa kabineye girmesi mi daha iyi oldu? Bunu zaman gösterecek. Ama hiç kuşkusuz iller hükümetinin *"rengi"* artık değişmiştir. İstenen her kararnamenin altına imza atmayacak isimler vardır makinada. Elbette bakanlık görevini devredenler arasında da Mümtaz Hoca'yla aynı görüşleri paylaşanlar vardı. Ama duyduğumuz kadarıyla, biraz *"yumuşaktılar"* ve ısrar karşısında direnemiyorlardı.

Elbette her siyasal partinin olduğu gibi, SHP'nin amacı da *"iktidar olmak"*tır. Amacının bu olması gerekir. Ama görünen oydu ki, SHP iktidar olamıyor, sadece DYP iktidarına *"payanda"* oluyordu. Ve DYP, iktidar olmanın nimetlerinden sonuna kadar yararlanırken, SHP'ye sadece iktidarın sorumluluğu düşüyordu.

Kaldı ki, sürekli "*birinci tekil şahıs*" konuşmasını seven ve ağzından çıkan üç sözcükten biri "*ben*" olan bir başbakanın, kendi partisine ne kadar zarar verdiği de ayrıca tartışılabilir.

Pazar günü, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Dolmabahçe Sarayı'ndaki ödül töreninde SHP Genel Sekreter Yardımcısı Erdoğan Vahit Sulçmez'le karşılaştım. Otuz yılı aşan çok yakın bir dostluğumuz vardır. Törenden sonra bir yerde oturup birkaç lokma bir şeyler yedik. Hem beni, hem de *Cumhuriyeti*'i fena halde eleştiriyordu. "*Haksızsınız*" diyordu, "*çok çatıyorsunuz ve haksız çatıyorsunuz.*"

Bizim konumumuz da çok ilginç. DSP'li arkadaşlarla konuşurken, SHP'yi ve CHP'yi "*tuttuğumuz*" konusunda eleştiriliyoruz. CHP'li arkadaşlar ise, SHP ve DSP'yi "*kolladığımız*" inancında. SHP'liler ise, "*haksız*" eleştirildiklerine inanıyorlar. Nabzını tutmaya çabaladığımız okurlarımız ise, tümüne kızıyorlar. Bu arada bize de kızıyorlar elbette. "*Neden eleştirmiyorsunuz bu adamları*" diye mektuplar yazıyorlar, telefonlar ediyorlar, fakslar çekiyorlar...

İşin aslında herkes kendince haklı ve herkes haksız. Sorun 12 Eylül'ün "*uygulamalarında*" ve bıraktığı "*miras*"ta. Yani yasal çerçevenin koşullarında.

Devlet tüm gücüyle "*sol*"un üzerine gitti yıllarca. Onbinlerce genç "*tezgâhtan geçti*". Bir kısmı "*ürktü*" bir kısmı "*korktu*", bir kısmı "*psikolojik olarak çöktü*" ve bir kısmı da "*saf değiştirdi*". Oysa ki bu gençler bu dönemde otuzlu yaşlarında olacaklar ve sol partilerin "*öncü*" kadrolarını oluşturacaklardı. Hele Güneydoğu ve Doğu'da bu politika PKK'nin zeminini hazırladı. Kürt kökenli olmakla birlikte "*Türkiye idealine*" inanan gençler, solcu oldukları için "*ayrılıkçı*"larla "*aynı kefeye*" konunca, meydan PKK'ye kaldı. Artık PKK ne kadar solcuysa...

Yasal zemin daha olumsuzdu. Ekim 1983 seçimleri ile Türkiye demokrasiye değil, çok partili yaşama geçti. Öyle bir "*demokrasi*" idi ki, bir önceki cümlemden ötürü, iki yıl hapis istemiyelerle yargılandım İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi'nde...

Üniversiteler, gençler, sendikalar, basın vb. akla gelen ya da gelmeyen tüm güçler susturulmuş ve iktidar altın bir tepsi ile

Özal'a sunulmuştu. Sonuna kadar kullanılan kitle iletişim araçlarının tek yanlı propagandasıyla toplumun ve özellikle gençlerimizin zihinleri allak-bullak edildi.

Kışlada, okulda, sendikada vs. siyasal yasaktı. Ama camide serbestti. Zaten o günlerde atılan tohumları bugünlerde biçiyorumuz. Ancak "sol" her şeye karşın biraz "toparlandı" ve 1989 Yerel Seçimleri'nden büyük bir başarıyla çıktı. Hemen tüm kentlerde SHP iktidara geldi. Ama o "yoz dönem" içinde öylesine insanlar parti içinde köşeleri tutmuş ve öylesine insanları "aday" yapmışlardı ki; SHP, yerel yönetimlerde inanılmaz derecede "kan kaybetti".

Çok iyi ve çok başarılı belediye başkanları yok muydu? Elbette vardı. Hatta bana sorarsanız, büyük çoğunluğu iyiydi. Ama hem kendilerini anlatamadılar ve hem de bir kötü örnek, yüz iyi örneği "lekeledi." Elhak, böyleleri de az değildi...

Ve geldik bugünlere. Şimdi bize kızıyorlar. "Haksız eleştiri yapıyorsunuz" diyorlar. Kimbilir, belki de onlar haklıdır. Ama kesin olarak haklı olan "halk" ve "seçmen"dır. Arayış içinde olan da, doğrusunu mutlaka bulacak olan da onlardır...

26.7.1994

BABASININ ÇİFTLİĞİ...

Hükümetin ve SHP'nin durumu gerçekten içler acısı. Hele olaylar bir durulsun, değerlendirmemizi yapacağız elbette. Bugün gene hükümetle ilgili olmakla birlikte, bir başka olay üzerinde durmak istiyorum. Yazacaklarım bir başka (eski) bakanla ilgili: Eski Kültür Bakanı Sayın Fikri Sağlar.

Aslında şu ya da bu şekilde görevden alınan ya da görevden ayrılan insanlar için yazı yazmayı sevmem ve ilke olarak da bu tür yazılar yazmam. Ancak Sayın Sağlar'ın bakanlık statüsü bir başka biçimde sürmekte olduğundan ve siyasal kişiliğini koruduğundan, bu konuda yazabilirim ve bu olayı yazmam gerektiğini düşünüyorum.

Şu anda, Yıldız Üniversitesi Kampusu içindeki bir binanın kapısı zincirlenmiş durumda ve başında nöbetçi bekliyor. Bu bina eski Yıldız Sarayı'nın '*Avagat Dairesi*' adı verilen binası. Ve '*zincirlenmeden*' önce Yıldız üniversitesi Mediko-Sosyal binası ve Yıldız Üniversitesi Tiyatrosu (Oğuz Atay Sahnesi) olarak kullanılan bu bina, eski Kültür Bakanı Sayın Fikri Sağlar'ın emriyle '*zincirlenmiş*'. İşin çok daha ilginç bir tarafı, söz konusu Oğuz Atay Sahnesi'nin, aynı Kültür Bakanlığı tarafından parasal olarak desteklenmesi...

Yıldız Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Turgut Uzel, çok eski ve değerli bir arkadaşımdır. Sayın Sağlar'ın geçen hafta bu binaya baskın yaparak hocaların masa ve iskemlelerini sokağa attırdığını gazetelerde okuyunca aradım ve işin aslı-astarını sordum. Cumhurbaşkanı'na gönderdikleri yazıyı ve konuyla ilgili kimi belgeleri faksladı. Yapılanlar inanılır gibi değil...

Bu bina 1978'e dek, (Yıldız Sarayı'nın tüm müstemilatı gibi) Genelkurmay Başkanlığı'na '*tahsisliymiş*.' Bakanlık binayı aynı yıl, İstanbul Devlet Konservatuarı'na '*tahsis etmiş*.' Görüleceği üzere sürekli bir '*tahsis*'dir gidiyor...

1983'te YÖK çerçevesinde '*Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Yasası*' çıkınca, İstanbul Devlet Konservatuarı, yasanın geçici 6. maddesi uyarınca '*Maliki bulunduğu her türlü mevcut taşınır veya taşınmaz malları ve her türlü hak ve yükümlülükleriyle*' ve gene ilgili yasa maddesi uyarınca, Mimar Sinan Üniversitesi'ne bağlanmış.

1985'te İstanbul'daki üniversitelerden üçü (Yıldız Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi) '*Kampuslarını birleştirmek*' amacıyla masa başına oturmuşlar. Sayın Rektör, o toplantı sonrasında yapılan protokolün de bir fotokopisini göndermiş. Bu protokole göre Yıldız Üniversitesi, kendine tahsis edilen Dolmabahçe Sarayı müstemilat yapılarını Mimar Sinan Üniversitesi'ne '*aktarmış.*' Mimar Sinan Üniversitesi de kendine tahsis edilmiş bulunan Avagat Dairesi'ni, Yıldız Üniversitesi'ne aktarmış...

Yıldız Üniversitesi kendisine tahsis edilen bu binada önce bazı onarımlar yapmış ve sonra da tümüyle kullanmaya başlamış. 1986 sonrasında kısa bir süre, binanın 1. ve 2. katları, Barbaros İlkokulu'nun kullanımına bırakılmış. (Zira bu ilkokul binası da Devlet Konukevi olarak düzenleniyormuş.)

Ve sonunda, geçen yıl ilkokul ayrılmış ve zaten binada hizmet gören mediko-sosyal merkezi ve tiyatronun yanısıra yeni açılan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin değişik birimleri binaya yerleşmeye başlamış. Ve işte '*kızılca kıyamet*' o zaman kopmuş.

Gazetelerde de okuduk. Eski Kültür Bakanı Fikri Sağlar bizzat binaya gelerek Yıldız Sarayı'nın korumaları ve bir polis memuru ile müstahdemlere talimat vererek dekanın, öğretim üyelerinin ve memurların masa, sandalye ve dolaplarını sokağa attırmış. Binanı cephesine de '*Yıldız Sarayı Sanat Galerisi*' levhasını astırmış. Bu arada içinde '*delikanlılık-melikanlılık*' gibi sözcüklerin de bulunduğu konuşmalar geçmiş.

Ne kadar çirkin ve yanlış bir üslup... Kimin binasını kimden esirgiyorlar? Öğrenimle ilgili böyle bir konuda gereksiz '*inatlaşmalara*' ve '*duygusallığa*' ne gerek var?

Bunun başka örneklerini de her gün görüyor ve yaşıyoruz. Kamunun malları garip biçimlerde '*sahipleniliyor.*' Hani '*gözetmek*' vb. açılardan bu yapılsa, itirazım olmayacak. Ama iş, gereksiz bir inatlaşma biçimine dönüşüyor.

Bizim bölümde genç meslektaşlarım hâlâ odalarda üzer kişi oturuyorlar. Ve bizim binanın ilk iki katı hâlâ bir enstitünün ve vakfın tasarrufunda. Defalarca yazdım, ne vakfı olduğunu öğrenemedim. Sayın Rektörümüz de bu konularda şimdiden '*havlu attı.*'

Hizmet amaçlı kamu taşınmazları, kimilerinin '*babalarının çiftliği*' sanki. Başkaları kullanmasın da isterse boş kalsın. Zaten sonunda bir '*vakıf*' kurup bu taşınmazları o vakfa '*tahsis ediyorlar.*' Ve işte o zaman tam '*çiftlikleri*' oluyor...

Ve bu komedi sürüp gidiyor.

28.7.1994

ALINGAN ARKADAŞLAR...

Geçenlerde '*Babalarının Çiftliği*' diye bir yazı yazmış ve o zamanki Kültür Bakanı Sayın Fikri Sağlar ile bizim üniversitedeki bazı arkadaşların '*kamu taşınmazlarına*' sahip çıkma biçimlerini eleştirmiştim.

İlk tepki üniversite içindeki kimi arkadaşlarımdan geldi. "*Yazma böyle şeyler*" dediler. "*Daha önce de söyledik, tam biz beş-on oda için adamları ikna ediyoruz, sen böyle bir şeyler yazıyorsun. O zaman da kızıyor ve vazgeçiyorlar.*" Doğrudur. Bül-bülün çilesi tatlı dilinden olurmuş. Ama işin kötüsü odalarında iç içe oturan genç arkadaşlar bana kötü gözle bakmaya başladılar gibime geliyor. "*Hoca tekerimize taş koyuyor*" diye düşünüyorlar galiba...

Aynı gün Sayın Sağlar'ın tepkisi de geçikmedi. Daha önce de benzer bir '*muhabbetimiz*' olmuştu. Yıldız Üniversitesi Agavat Dairesi ile ilgili olarak yazdıklarımın yanlış bilgilere dayandığını ileri sürerek "*Bir de bana sormalıydınız*" dedi. Bu sefer çok kızmıştı.

Aslında '*hoca*' sıfat ve niteliğim olsa bile, benim devlet anlayışım ve terbiyem, —her kim olursa olsun— bir sayın bakana telefon ederek "*Bu işin aslı-astarı nedir?*" gibisinden sorgu-sual eylememe engeldir. Bu '*üslup*' memleketimizde 12 Eylül sonrasında egemen olmaya başladı. Ben gördüğümü, duyduğumu, düşündüğümü yazarım. Eğer yanlışlık yapmışsam hiç gocunmadan düzeltirim ve gerekirse özür de dilerim. Ama bunca '*celalle-necek*' bir şey de yoktur.

Bunları Sayın Sağlar'a aktarmaya çalıştım. Ama o, dinlemekten çok konuşmayı yeğledi. Ne diyelim, sağlık olsun.

Derken Kültür Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği'nden bir telefon geldi. Meğer Fikri Sağlar'ın basın danışmanı,

Basisen'den uzun yıllardan beri tanıdığım arkadaşım Muzaffer'miş.

Biraz hoş-beş yaptık, eskilerden söz ettik. Sonunda bu olayla ilgili olarak kendi açıklamalarını faksleyeceğini söyledi. Muzaffer'e konuyu yeniden ele alacağıma söz verdim.

Gerek Sayın Sağlar'la olan konuşmamızda ve gerekse bana gönderilen belgelerde, yanlış aktardığım ileri sürülen hususlar şunlar:

"a) Agavat Dairesi Kültür Bakanlığı tarafından Devlet Konservatuarı'na 'devredilmemiş', sadece 'tahsis edilmişti.' Bu bakımdan bir başka kurumla 'takas edilmesi' mümkün değildir.

b) Bakanın silahlı adamlar alarak burayı tahliye etmesi söz konusu değildir. Bu iş Beşiktaş Kaymakamı'nın nezaretindeki görevlilerce yapılmıştır. Bakan o gün başka bir nedenle İstanbul'da olduğundan ve oradan geçmekte olduğundan, rastlantı eseri 'uğramıştır.' İddia edildiği ve gazetelerin de yazdığı gibi, birtakım ileri-geri ifadeler kullanılmamıştır.

Üçüncü bir nokta daha var ki, bunu biraz aşağıda ele alacağım. Şimdi ilk iki nokta üzerinde biraz durmak istiyorum. Tahsis, devir, takas vb. gibi kavramlar benim açımdan çok önemli değil. Eğer bir 'kamu hizmeti' varsa, bu sorunlar aşılmalıydı. Silahlı adamlar vb. gibi ifadeler de benim yazımda yoktu. Bu bakımdan beni bağlamaz. Şimdi gelelim üçüncü noktaya. Yani yukarıdaki biçim içinde düşündüğümüz zaman 'c' şikkına.

c) Sayın Bakan değişik yerlere gönderilen açıklamasında şöyle diyor: "Üniversitenin bu mekâna gereksinimi olabilir. Bu gereksinim bir bilim kurumuna yaraşır bir biçimde, uygarca iletişim kurularak dile getirilmiş olsaydı, bu isteme elbette Kültür Bakanlığı duyarsız kalmazdı..."

Benim yazımda 'takıldığım' nokta buydu. Eğer Sayın Rektör bu talebini başka bir biçimde dile getirmiş olsaydı, muhtemelen sorun çözümlenecekti. Eğer Turgut Uzel bu binayı 'nasıl olsa ben kullanıyorum' düşüncesi içinde 'kendi malı' sanıyorsa, elbette onu da eleştirir ve kınarım. Talebini uygun bir biçimde dile getirmeli ve savunmalıydı. Fakat bu yapılmadığı için öğrencileri cezalandırmak ne demek? Zaten Sayın Bakan'ı çok kızdıran

yazımda da aynen şöyle diyordum: "*Öğrenimle ilgili böyle bir konuda gereksiz 'inatlaşmalara' ve 'duygusallığa' ne gerek var?*"

Kimileri eleştirilmekten hiç hoşlanmıyorlar. '*Kişisel*' bir düşmanlığa bağlıyorlar. Ben Sayın Sağlar'a neden düşman olayım? Başarılı bir bakan olduğunu ve Kültür Bakanlığı'nın kemikleşmiş bürokrasisine rağmen çok iyi şeyler yaptığını düşünüyorum. Ve bunu zaman zaman dile de getirdim. Ama eleştirilecek önemli bir şeyler görürsem, elbette eleştiririm. Siyasal yaşamda yer tutmaya çalışan ve buna uygun özellikleri olan genç bir siyasetçinin; eleştirilere kızmaması, değerlendirmesi gerekir.

Defalarca yazdım. Kişilerle işim yok benim. Zaten bir avuç kaldık. Kimseyi '*harcama*' lüksümüz de yok. Ama bu kadar alın-gan olmaya da hakkımız yok. Benim sorunum '*ilkelerle*', benim derdim '*zihniyetle*.' Ötesi '*laf-ü güzaftır...*

4.8.1994

ARADA KALMAK...

Çevreden sürekli olarak sıkıştırıyorlar. "*Son hükümet değişimindeki olaylarla ilgili görüşlerini yazmayacak mısınız?*" diye soruyorlar. Nesini yazayım, neresini eleştireyim...

Mesele ilk bakışta bir "*üslup*" ve "*nezaket*" meselesi olarak görülüyor. Sonrasında da, biraz "*inatlaşma*", "*duygusallık*" ve "*cezalandırma*" motifleri var. Ama bu noktaların nesini, nasıl ele alabiliriz, nasıl eleştirebiliriz?

Konuya taraf olan isimleri tek tek düşündüğümüz zaman ve kendi söyledikleri çerçevesinde, hepsi haklı. Biraz Nasreddin Hoca'nın öyküsüne benziyecek ama, işin aslı bu. Ama hepsinin tek tek haklı olmaları; ortaya çıkan fotoğrafı haklı kılıyor mu? Hayır.

Bu sorunda Mümtaz Soysal Hocamız "*taraf*" değil. Kendisi-ne Dışişleri Bakanlığı teklif edildiği zaman, eski bakanın istifasının alınıp alınmadığını sormazdı elbette. Bakanlığı kabul etme nedenleri konusundaki düşüncelerimi de şimdilik dile getirmek istemiyorum. Hem çok sevgi ve saygı duyduğum Hocam'a ve hem de kendime, biraz zaman tanımak istiyorum.

Seyfi Oktay, son yıllarda gördüğümüz en iyi Adalet Bakanı'ydı. Her ne kadar (bence) çok "*haksız*" bir tayini bile durduramayacak kadar inisiyatifsiz idiyse de, bu zaafı, yasalara ve geleceklere olan saygısından kaynaklanıyordu. Ama bakanlık bürokrasisini "*kırmamak*" için, bazı başka şeyleri ve kimseleri çok fena "*kırıyordu*", o başka... Umarım Sayın Moğultay, bu konuda biraz daha yapıcı ve becerikli olur.

Hikmet Çetin de, son yılların en iyi ve başarılı dışişleri bakanıydı. Hikmet Çetin'den hoşlanmayan kimi dostlarım. "*Başarılı oldu da ne yaptı?*" diye soruyorlar. "*Avrupa Konseyi'nde mi kurtardı bizi, Avrupa Birliği içinde mi iyi bir yere getirdi?*" Doğru-

dur, ama bunlar Dışışleri Bakanı'nı ve Dışışleri Bakanlığı'nı çok aşan işler.

"PKK'nin Avrupa'daki propagandasını mı engelleyebildi?" diye soranlar da var. Eğer sizin parlamentonuz, pek de doyurucu olmayan kimi gerekçelerle halkın seçtiği insanların milletvekilliğini düşürür ve o milletvekillerinden birini, kendini bilmez bir sivil görevli ensesinden tutarak bir arabaya sokar ve bütün dünya televizyonları bu manzaranın filmini ve fotoğrafını çekerse; Dışışleri Bakanı ağzıyla kuş tutsa, boşuna çabalamış olur. Ve bu arada gerçekten yargılanması gereken kimileri de *"suret-i haktan görünenler"* arasında yer alır.

Hikmet Çetin'in başarısı, Dışışleri Bakanlığı'nın bürokrasisinin, gerçekten çok emek ve çalışmayla ortaya koyduğu bilgiler çerçevesindeki alternatiflerin dışına çıkmama konusundaki özeni olmuştur. Kimileri *"züppe-müppe"* diye dışışleri bürokrasisini horlasa bile, dışışleri bürokrasisi, Türkiye'nin bu alandaki en seçkin kadrosudur ve (bence) övgüye değer çalışmalar yapmaktadır. 1980 sonrasının alışkanlıkları içinde *"bakkal diploması"* ile yaşamını sürdürmeye alışan kimi ekonomik güç odaklarının hoşuna gitmese bile, *"devlet diplomasısı"* Türkiye'ye son yıllarda gerçekten puan kazandırmıştır. Mümtaz Hoca'nın bu konuda aynı özeni göstereceğine eminim. Eğer Çetin'in yerine, 1991 öncesi alışkanlıklarını atamayan bir bakan gelseydi, o zaman *"başarının"* ne olduğu çok daha iyi anlaşılırdı.

Sayın Karayalçın'ın konumuna gelince. Sanıyorum bu olaylarda en çok *"yaralanan"* ve *"şaşıran"* Sayın Karayalçın oldu. Yaralandı, çünkü hiç istemediği bir konuma düştü ve hem kendisini hem de partisini yıprattı. Hirpalamak isteyenlere fırsat vermiş oldu. Şaşırdı, çünkü böyle bir gelişmeyi beklemiyordu. Beklemek bir yana, aklının ucundan bile geçirmiyordu.

Sayın Karayalçın'ın; ne Kumbaracıbaşı'na, ne Oktay'a ve ne de Çetin'e bir *"Saygısızlık"* etmek istemediği konusunda en ufak bir kuşku duymuyorum. Devlet bürokrasisi deneyimi olmadığı için, *"Nasıl olsa kendiliklerinden ayrılırlar"* diye düşünmüş olmalıdır. Ancak atv'deki canlı yayında kendisinin de dile getirdiği gibi, eğer bakanlık *"düzeyindeki"* kimi insanlardan, tarihsiz is-

tifa mektupları istemek "*beceriklilik*" olarak değerlendiriliyorsa, Sayın Karayalçın'ın "*beceriksiz*" olması hem kendisine ve hem de (her ne olursa olsun) sosyal demokrat bir partiye çok daha fazla yakışıyor.

Boş kâğıtlara imza atmak, tarihsiz istifa mektupları hazırlamak vb. gibi ucuzluklar, Özal iktidarının Türkiye'ye bıraktığı utandırıcı bir mirastır. O düzeydeki insanların, bir koltuk uğruna buna razı olmalarını, hep çok ayıplamıştım ve hâlâ ayıplarım. Böyle bir "*talebin*" utancını yaşamaktansa, geçen günlerdekine benzer bir "*sıkıntıyı*" yaşamak, galiba daha onur verici bir şey.

Ama bizim gibi yazar ve siyaset bilimciler biraz "*arada kalmış*"...

Olacak artık o kadar.

30.7.1994

'MEDYA'NIN SALDIRISI...

Şu "*medya*" lafına çok takıldığımı defalarca yazmama karşın, kendim de kullanmaya başladım. Galiba insan yavaş yavaş alışıyor. Kaldı ki "*medya*", benim anladığım manada "*kitle iletişim araçlarından*" da farklı bir şey oldu, bambaşka bir boyut kazandı. Kitle iletişim araçları dediğimiz zaman; yazılı, sesli ve görüntülü basını anlıyorduk. İyi kötü, kuralları da belliydi, koşulları da . Ama "*medya*" denildiği zaman, bambaşka şeyler çağrıştırıyor. Önüne çıkan her şeyi alıp-süpüren, ezip geçen bir canavar geliyor aklıma...

"İnsanı vezir eden de rezil eden de" kitle iletişim araçlarıydı. Hele bir açığınızı yakalamasınlar, yerden yere vururlardı. Ve sizi bir yerlere yükseltmek istediler mi, çoğu kez bunu başarırlardı. Tek şart, bu işe uygun niteliklerinizin olması idi.

Medya da "*istediğini vezir, istediğini rezil*" ediyor. Ama biraz farklı bir biçimde. Zira eskiden birini rezil etmek istediler mi bir "*açığını*" ararlardı. Şimdi öyle not ve ispatlanmış bir açığa da gerek yok. Belli bir kuşkuyu, hatta dedikoduyu dillerine ya da kalemlerine dolayıp, insanları köşeye sıkıştırabiliyorlar. Sonra da bunun adına "*özgür basın*" diyorlar. Tabii bunun ardında da "*egemen güç*"ün planları yatıyor. Bazen kendimizi, bir satranç tahtasındaki piyonlara benzetiyorum. Birileri tutup bir yerlere sürüyor, birileri buna karşılık başka birilerini karşıya çıkartıyorlar. Velhasıl bir oyundur, sürüp gidiyor...

Medya bugünlerde SHP'li Devlet Bakanı Sayın Önay Alpaço'yu diline ve kalemine doladı. Neymiş, Ereğli Demir Çelik'in Yönetim Kurulu üyesiyken, iş ilişkisi içinde olduğu bir "*arkadaşı*", oğluna burs verilmesine öneyak olmuş... İnsaf yahu. Önay Hanım, bu insana bir çıkar mı sağlamış? Hayır. Böyle bir çıkar sağlanması söz konusu değil.

Peki böyle bir burs verilmesi konusunda siyasal baskı mı yapmış? Hayır, böyle bir baskı da yok. Zaten Sayın Alpago o dönemde, böyle bir baskı uygulayabilecek konumda da değil.

Peki, bu bursun tahsis edildiği genç, bu burs için aranan niteliklere sahip mi? Evet. Bu burs başkalarına da aynı yöntemle verilmiş ve verilmeye devam ediyor mu? Evet. Peki o halde bu kopartılan fırtına neden? Neden tüm şimşekler Önay Alpago'ya yöneldi?

Sanıyorum bunun bir tek nedeni var. Medyayı yönlendiren egemen güç, bunun böyle olmasını istediği için. Peki bundan ne gibi beklentileri olabilir? Bu da çok kolay bir soru: SHP'yi biraz daha yıpratılabilmek... *"SHP'nin yıpratılacak yanı mı kaldı"* hâlâ istedikleri *"kıvama"* getirememişler demektir.

Kitle iletişim araçlarının sahipleri ve bunların ardındaki güçlerin, egemen güçle her zaman yakın ilişkileri olmuştur. Ve bunun olması doğaldır. Ancak hiçbir zaman bugünkü boyutlarına ulaşamamıştı. Bugün *"medya"*yı *"para"* yönlendirmektedir. Ne görüntülü basında, ne sesli basında ve ne de yazılı basında *"yönetici konumunda"* hiçbir *"gazeteci"* yoktur. Hepsisi *"işadamıdır."* Ve medya da ticari bir işletmedir. İlişkilerin *"para temeline"* belirlendiği bir ticari işletme. Ve işin içine para girince, birtakım moral değerler geri plana düşmektedir.

Bir Önay Alpago söz konusu olunca, herkes dürüstlük tim-sali kesilmektedir. Aynı şey Ergun Göknal'de de olmuştu. Gırtlaklarına kadar pislige, yolsuzluğa bulaşanları görmezden gelen *"medya"*, kuşkların üzerine *"aslanlar gibi"* gitmektedir. Kimbilir, belki de *"hamamın namusunu"* kurtarmaya çalışmaktadırlar.

"Önay Alpago istifa etsin..." Neden istifa etsin? Bu konuda kuşku uyandıran kimi savları ileri süren insanları haklı çıkartmak için mi? Yoksa meydanı edepsizlere bırakmak için mi?

Benzer sesler SHP içinde de yükseliyor. Karayalçın muhalifleri, genel başkanlarını yıpratmak için bu dedikodulara sarılıyorlar. Ama SHP'de kaldıkları sürece, aynı sillahın bir gün kendilerine de çevirilebileceğini unutuyorlar. Eski bakan, Sayın Güler İleri, *"Benim yaptığım hata bundan büyük değildi. Ben nasıl istifa ettiysem Alpago da istifa etmeli"* diyor. Kendince elbette

haklı. Zaten o üç kuruşluk ilan nedeniyle MHP'lilerin oyununa gelinmesi hata idi; bakanlıktan istifa etmesi, ya da ettirilmesi yanlıştı.

Önay Alpago ile birkaç yıl önce bir toplantıya katılmıştık. Son derecede akıllı başında ve tutarlı bir siyasetçiydi. *"SHP'de Allah'tan böyle siyasetçiler de var"* diye düşünmüştüm. Ama şimdi bütün oklar ona çevrildi. Maksat yıpratmak. Hem Alpago'yu hem de SHP'yi.

Başbakanın vergi kaçırdığına dair çok ciddi iddialar ileri sürüyor bizim gazete. Medyada çıt yok. Ama Önay Alpago istifa etsin...

Özelleştirmede trilyonluk vurgunlar yapıldığı ileri sürülüyor. Gene çıt yok. Ama Önay Alpago istifa etsin...

Hazine toprakları yağmalanıyor, rüşvetsiz iş yürümüyor, milletvekili pazarlıkları yapılıyor. Medya hem kör, hem sağır ve hem de dilsiz. Ama Önay Alpago istifa etsin... Olur, Önay Alpago istifa etsin. Bunu da başarsın medyanın namus bekçisi aslanları. Kendilerine kim boyun eğmezse, kim karşı çıkarsa ve kim eleştirel bir yaklaşım içinde olursa, yesinler onu. Ve bunların tümü *"basın özgürlüğü"* adına yapılsın.

11.8.1994

VI

'BOMBA'LI YAZILAR

TERÖRE DAVETİYE

Pazartesi günkü kitap imzalama günümde patlamayan bombanın inanılmaz yankıları oldu. Bomba patlamadı, ama bombanın patlamadığının haberi bir anlamda *'patladı.'*

Yazılı ve görüntülü kitle iletişim araçlarından arkadaşlar, yoğun bir soru yağmuruna tuttular. Evimdeki ve okuldaki tüm telefonlarım tam anlamıyla kilitlendi. Arayan dostların ilgilerinden sonsuz bir mutluluk duydum.

Gerek basındaki arkadaşların gerekse dostlarımla en çok sordukları ya da birlikte düşündüğümüz soru, *'bunu yapanların amaçlarının ne olabileceği'* sorusu idi. Gerçekten aradan dört-beş gün geçmesine karşın hâlâ bunu yapanların amaçlarını net bir biçimde saptayabilmiş değilim. Yaptığımız şey biraz tahmin, biraz da *'konspirasyon teorisi'* yani *'gizlilik hayalleri'*  retmek oldu.

Ancak her ne olursa olsun, bu girişim benim şahsıma olduğu kadar, Türkiye'deki barış ortamına ve diyalog arayışlarına yönelik bir hareketti. Bana  yle geliyor ki; büyük bir senaryonun başlangıç bölümünü sahneye koydular. Ardından neler gelebileceğini düşündüğüm zaman, ülkemiz ve demokrasimiz adına  rperiyorum.

"Korktunuz mu" diye soruyor kimi arkadaşlar. Girişimden bir gün sonra haberim olduğu için, *'anında bir korku'* yaşamadık. Ama düşününce elbette korktum ve ürperdim. Ancak korkunun değişik tür ve aşamaları var. Duyduğum korku, paniğe yol a acak türden bir korku değil, daha dikkatli olmaya yönelecek ve yöneltecek bir korkuydu. Kaldı ki yıllardır savunduğumuz düşüncelerin, *'Türk-İslam Sentezi'*nin egemen kılınmaya çalışıldığı bir ülkede kimi tehlikeler i erebileceğinin elbette farkındaydım. Ama inançlarımızı ve düşüncelerimizi savunma yönündeki azim

ve kararımız; bu korkuların üzerindedir.

Türkiye'de 12 Eylül, terörün yarattığı bir korkunun üzerine kurulmuştu. Aradan bunca yıl geçtiği halde, 12 Eylül'ün insaf ve demokrasi dışı kurum ve kurallarının hâlâ yaşayabilmesi, bu korku egemenliğinin bir sonucudur. Toplumumuza aynı senaryonun yeniden uygulanmak ve egemen kılınmak istenmesi gerçekten çok acı...

Türkiye bu karanlık günleri elbette aşacak, bu karanlık güçler elbette gün ışığına çıkartılacaktır. Ama insan o günlere kadar geçen zamanın yitirilmesine üzülüyor.

8.9.1994

TERÖRÜ YORUMLAMAK

Aradan neredeyse bir hafta geçmesine karşın, Kabalcı Kitabevi'ne konulan bombanın amacı ve niteliği üzerine kesin bir şeyler söylemek mümkün olamıyor. İnanılması çok güç bir şey ama bombanın niteliği konusunda emniyetten yapılan iki açıklama birbiriyle çelişiyor. İlk açıklamada, bombanın tüm binayı uçuracak güçte olduğu söylenirken; ikinci açıklama, bombanın kendini bile uçurmaktan aciz olduğunu belirtiyordu. Buyrun bakalım...

Hele bir emniyet yetkilisinin "*Bomba belki birkaç gündür orada duruyordu*" gibisinden bir açıklama yapması, tam komedi. Zaten ben bu "*yetkili*" lafına oldum-bittim kızarım. Kimdir bu "*yetkili*", nereye kadar yetkilidir? Bir türlü akıl-fikir erdiremem.

Bombanın niteliğinin anlaşılması kolay bir şey. Asıl anlamakta ve yorumlamakta zorlandığım şey, bombanın "*amacı*", Allah'tan olayı duyduğum zaman soğukkanlılığımı yitirip ileri-geri şeyler söylemedim. Yoksa kepaze olmak da vardı. Canımız kurtulduktan sonra, gülünç duruma da düşebilirdik....

Günlerden beri, hem bombanın (her ne nedenle olursa olsun) patlamadığına şükrediyor, hem de bu bombayı kimlerin ve hangi amaçla yerleştirdiğini yorumlamaya çalışıyorum. İnanın işin içinden çıkamıyorum.

Maksat sadece beni ortadan kaldırmak olsa, (tüm önlemlere ve tedbirlerime karşın) bunun daha kolay yolları vardı. Maksat kitlesel bir katliam yapmak olsa, bunun için de daha uygun planlar yapılabilirdi. Peki o zaman bu bombayı koyanların asıl amacı ne olabilirdi?

Kilitlenmiş telefonların ara sıra düştüğü zaman konuştuğum dostlarım, "*Olay nasıl oldu?*" diye soruyorlar. Keşke bilebilsem. Bu işte ben de herkesin gazetelerden öğrendiği kadar bilgi sahi-

biyim. Hep 'miş'li geçmiş zamanla konuşuyorum. Arkamda bir bomba varmış, benim imza günüm sona erdikten sonra temizlik yapan çocuklar bu paketi bulmuş, bu arada gazeteye İBDA-C bir ihbar telefonu yapmış, bulunan bomba tüm binayı uçuracak güçteymiş... bir sürü 'miş', bir sürü 'muş'... Ama ne işin aslı belli oldu, ne de astarı...

Birileri oyun oynuyor Türkiye ile. Elbette biz de bu oyunun figüranları durumundayız. Başrol oyuncularını karanlıkların ardına gizlenmiş durumda. Zaman zaman birilerini sahne önüne sürüyorlar. Değişik roller biçiyorlar. Bu rol bazen yürek parçalayıcı ve isyan ettirici bir cinayet oluyor, bazen "menfur" bir saldırı oluyor, bazen "faili meçhul" bir cinayet... Tansiyon belli bir noktaya getiriliyor. Sonra da bir başka oyun çerçevesinde, bir başka isim gündeme çıkartılıyor...

Bir ara geçen yıl, Hasan Mezarıcı adında bir milletvekilinin adı etrafında fırtınalar kopartıldı. Düşüncesine ve söylediklerine tüm varlığımla karşıydım elbette. Ama öyle bir zamanda ve öyle bir senaryo ile ortaya çıkardılar ki; bir oyun oynandığını hemen farkettim. Beni de alet etmek istediler, ama (sanıyorum) bu oyuna gelmedim. Mitingler, toplantılar yaptılar. Ve bir süre sonra da yeniden gündemi değiştirdiler ve yeni senaryolar uygulamaya konuldu.

Bu tür olaylar, korkarım dünyanın her yerinde oluyor. Hele kitle iletişim araçları tekelleştikten sonra, bu tür senaryoları sahneye koymak ve tüm ağırlığıyla gündeme sokmak çok daha kolay oldu. Şimdi rahmetli olan bir eski başbakanın, "gündemi belirlemesi" övgüyle anlatılır ve üzerinde konuşulurdu. Yahu bundan kolay ne var? Birkaç gazetenin (aynı zamanda yazar olan) genel yayın yönetmenine açarsınız telefonu, biraz "pışpışlar", bir "tüyo verir" ve sonra da istediğiniz "mesajı" aktarabilirsiniz. Zaten bu arkadaşlar da "mal bulmuş Mağrîbî" gibi atlarlar böyle şeylerin üstüne. Buyrun size "gündemi belirlemek..."

Özel koşulları olan Hindistan hariç tutulursa, fert başına düşen ulusal gelir payı 2000 dolar civarında olup da özgürlükçü demokrasiyi (kör-topal da olsa) yürütebilen bir başka ülke örneği yoktur. Şimdi, Türkiye'nin bu işi nasıl ve neden başarabildiği ko-

nusu üzerinde duracak değilim. Zaman zaman bunun analizini yapmaya çalıştım. İlerde gene yaparız. Ama özgürlükçü demokrasiyi yaşamak ve yaşatmak kolay olmuyor. Hele bizim gibi, sapla samanın karıştığı ülkelerde, her şey çok daha zor.

Bazen öyle şeyler oluyor ki; öyle şeyler söyleniyor ki; insan isyan etmemek için kendini zor tutuyor. Neredeyse *"Silahlı mücadeleden başka çare yok"* diyen 18'liklere hak verecek insan...

En son Sayın Başbakanımız sosyal demokrat olduğunu iddia etti. Gözümüz aydın... Umarım yakında üç partiden birine transfer olur. Düşünüyorum da acaba SHP'ye mi, CHP'ye mi, yoksa DSP'ye mi daha çok yakışır, karar veremiyorum. Belki de sadece Sayın Çiller değil, tüm DYP'liler sosyal demokrattır. Zaten öyle sosyal demokrasi tanımları çıktı ki (o tanımlar çerçevesinde) sosyal demokrat olduklarına yemin etseler, başları ağrımaz.

Toplumu ve insanların kafasını alt-üst ettiler. Bu da terörün bir başka türüsü. Tüm değerler sistemi ve insanı insan yapan bütün özellikler ayaklar altına alınmışken, bir bombanın lafı mı olur?..

10.9.1994

BOMBA SONRASI...

Pazartesi'den pazartesiye 8, salı 9. Bu satırları okuduğunuz sırada, (ya da bu satırların yayımlandığı gün), Kabalcı Kitabevi'ndeki imza gününün üzerinden tam dokuz gün geçmiş olacak. Ve bu imza günü sırasında ve sonrasındaki olay ve gelişmelerin *'iki bilinmeyenli denklemi*ni hâlâ çözemedik. Ve sanıyorum bu dosya da çözümlenmeden rafa kaldırılacak.

Bu iki bilinmeyenden biri, bombanın gücü. Acaba gerçekten bu bomba, *'binayı uçuracak kadar güçlü'* bir bomba mıydı? Ya da sonradan açıklandığı üzere, içine konulmuş olduğu boru parçasını bile patlatmaktan aciz bir bomba mı? Hele gene daha sonra ifade edildiği üzere, acaba o bomba orada birkaç gündür durmakta mıydı? (Bombanın nerede durduğunu bile öğrenememiş olmam, bir başka komedi.)

İkinci bilinmeyen ise *'bombanın sorumlusu'*. Ne idüğü pek belli olmayan İBDA-C adlı örgüt, bu olayı üstlenmiş. Ama şimdiye dek emniyetten resmi bir açıklama yapılmadı. Zaten bu örgüt konusunda da garip şeyler oluyor. Adamlar dergilerinde her yaptıklarını *'medar-ı iftiharla'* anlatıyorlar, ellerini kollarını sallaya sallaya dolaşıyorlar. *Cumhuriyet* bunlardan bazılarıyla röportaj yaptığı için toplatılıyor. Allah canımızla birlikte aklımızı da korusun. Abdullah Öcalan'la röportaj yapanlara ise basın başarı ödülü veriliyor...

Dostlarım, okurlarım, öğrencilerim sağolsunlar. Gerek evdeki gerek okuldaki ve gerekse gazetedeki telefonlarım dört gün boyunca hiç kesilmedi. Zaman zaman kilitlendi. Gelen telgraf ve fakslar, kalın birer kitap gibi....

Birbirinden güzel mesajlar aldım. Kimine duygulandım, kimine sevindim, kimine heyecanlandım. Başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere, siyasetçilerimizin büyük bir bölümü de

ilgilerini esirgemediler. Arayanlar arasında Sayın İnönü, Sayın Karayalçın, Sayın Yılmaz da vardı. Sayın Ecevit de telgraf göndermişti. Ama Başbakanımızın sesini duymadım. Oysaki meslektaşız ve kendilerini hepsinden önce tanırdım. Canları sağolsun...

Bu arada kimi bakanlarımızın da faks, telgraf ve telefonları geldi. Hepsine teşekkür ediyorum. Ama ne İçişleri Bakanımızdan ne kentimizin valisinden ne de emniyet müdüründen ses seda çıktı. Acaba bir bildikleri mi var? Doğrusu onların bildiğini ben de bilmek isterdim...

Olayın basına yansıdığı gün, Türkiye Denizciler Sendikası'nın tüm yöneticileri, yirmi kişilik bir grupta okula geldiler. Bir çay bile ikram edemedim. Koca Lazlar... Neredeyse ağlatacaklardı beni. Bir gün sonra gazeteye, SİDAD üyesi Sivaslılar geldiler. Aynı duygularla sarsıldım. Zaten okula, gazeteye, eve gelen dostların ardı arkası kesilmedi.

Bu arada sağcı, hatta dinci çevrelerden de yoğun bir faks ve telefon akışı oldu. Üzüntülerini dile getirdiler. Demokrasiye sahip ve özen gösterme konusundaki yaklaşımına teşekkür ettiler. Diyalog yollarını açık tutma çabalarını desteklediler.

Demokratik dernekler arasında en yoğun tepki, işçi sendikalarından geldi. Başta Türk-İş ve DİSK olmak üzere, tüm sendikalarındaki dostlarım aradılar, faks ve telefon mesajlarını gönderdiler. İşçilerimiz; laikliğin, özgürlüğün ve demokrasinin değerinin bilinci içindeler. Zira bunu yitirdikleri ya da bu özgürlükleri kullanmakta zorlandıkları anda, sofralarındaki ekmeğin küçüldüğünü anladılar. Demokrasiye yönelen her tehdidin, aslında çocuklarının rızıkına yönelmiş bir tehdit olduğunu biliyorlar.

Bu arada ilginç şeyler de yaşandı. Kimi dostlarım telgraf çekmek istedikleri zaman, Ankara'da bir postanede *'kimlik tesbiti'* yapmak istemişler. Bunu yapanlar salak mı, önyargılı mı bilemiyorum, ama böylesi saçmalıklarla demokrasinin bağdaşamayacağını iyi biliyorum.

Yirmi yıldır görmediğim ve sesini duymadığım dostlarım da aradılar. Nostaljik *'takılmalarımız'* oldu. Mutlandık...

Ama tüm bu güzellikler bir yana, yazımın başında da değin-

diğim '*bilinmezlikler*' sürüyor. Kimbilir belki de bu bombanın konulmasını emreden ya da bombayı koyan kişi, '*geçmiş olsun*' diye arayanlardan biridir. İşte bu '*bilinmezlik*', doğrusu insanı ürpertiyor.

Bu satırların yazar, kalemini, namusu sayan bir bilim emekçisidir. İnanmadığı hiçbir şeyi yazmaz, hiç kimseyi hor görmez ve küçültmeye çalışmaz. Herkeste '*sevilecek*' bir şeyler bulmanın gayreti içindedir. Laik bir özgürlük düzeninin ve demokrasinin kavgası içindedir. Kim bilir, belki de bombanın patlamasına engel olan '*takdir-i ilahî*', bu tutum ve yaklaşımına karşı hoşnutluğun gerçekleşmesidir...

13.9.1994

BIKTIM BU BOMBADAN...

Biliyorum, siz sevgili okurlarımın —en azından bir bölümü— *"Yetti artık bu bomba hikâyesi"* diyecek. Aslında ben de *'bık-madım'* desem yalan olur. Ama gerek evde, gerek okulda ve gerekse gazetede tüm konuşmalar hâlâ aynı konuda. Üniversite Postanesi'nin postacısı, telgraf taşımaktan harap olmuş durumda. Faks ve telefonlarım hâlâ *'çalışıyor'*. Tüm arayanlar sağolsun...

Ben bu tür yazılarda ve buna benzer (Allah benzetmesin) durumlarda, isim belirtmekten çekinirim. Zira insan olmadık bir ismi ya da unutulmaması gereken birilerini unutuverir. Hem ayıp olur, hem de kimi zaman ayıbın da ötesine geçilir. Bir önceki yazımda beni arayan kimi siyasetçilerimizden söz ederken, bu hatayı yaptım. CHP Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal'ın adını vermeyi unuttum. Üstelik ilk arayan da oydu. Kaldı ki; Sivas Kongresi'nin ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bir uzantısı olan ve cumhuriyetimizin en temel kuruluşu olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin gönlümde özel bir yeri vardır. Ve tüm bunların üstüne, Sayın Baykal gazeteye dev gibi bir çiçek sepeti göndermez mi... Doğrusu çok utandım.

Okurlarım görmüşlerdir. LeMan dergisi de bu konuyu kapak yapmış. *'Bombanın neden patlamadığını'* düşünüp duruyorduk. Meğer bombanın mekanizmasını bozan sevgili Uğur Mumcu ile Bahriye Üçok olmuş. Uğur, *"Bize kimse sahip çıkmadı... Bari Toktamış'ı kurtaralım... Zaten memlekette üç beş tane aydın kaldı"* diyerek telleri karıştırıyor. Bu arada bendeniz de kitaplarımı imzalıyorum... Böylece işin aslı-astarını öğrenmiş olduk. LeMan'cılar arayarak teşekkür ettim. Karikatürü çizen Suat Bahadır'a da buradan teşekkür ediyorum.

Gelen yüzlerce mesajın bazıları, beni duygusallığın derin

ve mutlu girdaplarına çekti. Bunları burada dile getirerek, siz okurlarımın duygularını da kargılamak istemiyorum. Ancak Bolu'dan gelen bir mesajı sizlerle paylaşmaktan da kendimi alamıyorum.

Bolu'dan yazan bu değerli okurum, üzüntülerini dile getirdikten sonra, *"Yazılarınızı okurken, oğluma sarıldığım zamanki mutluluğu yaşıyorum"* diyor... Aklıma Ayşegül'e sarıldığım zaman yaşadığım mutluluklar geldi. İçim titredi, tüylerim ürperdi. Böyle bir okura karşı olan sorumluluğumun ağırlığını ve sevincini tüm varlığımda hissettim.

Yaşamımın hiçbir döneminde böylesine büyük ve anlamlı bir övgü almamış, sorumluluğumun bu derecede ağır olduğunu bilememiştim. Bu sevgili okuruma, diğer okurlarımın huzurunda yürekten teşekkür ediyorum. Tüm ailesine ve *'oğluna'* mutluluk ve uzun ömürler diliyorum. Zaten bütün kavgamız ve çabamız, bu *'kızlarımız'* ve *'oğullarımız'* için değil mi?

Laik cumhuriyetimizi ve özgürlüklerimizi onlar için savunmuyor muyuz? *'Kulun kula kul olmadığı'* bir düzen, sömürsüz ve hakça bir yapı için mücadele ederken onlardan başka kim var aklımızda, ne var?

Misak-ı Milli sınırları içinde, üniter bir yapı ve ülkemizin bütünlüğünü savunurken elindekilerini kaptırmak istemeyen bir insanın psikolojisi içinde değil, yavrularımıza devredeceğimiz mirası küçültmemenin gayreti içinde değil miyiz?

Geçen yıl bir okula konferans için gitmiştim. Aslında okullara bu türden konferanslara gitmekten hem çok hoşlanıyor, hem de çok zorlanıyorum. Hoşlanıyorum çünkü çocuklarımıza, onları çok seven koca yürekli bir Mustafa Kemal'i anlatma ve sevdirmeye fırsatını bulduğumu düşünüyorum. Kimilerinin heykellere hapsettikleri ve tabu haline getirmek istedikleri Mustafa Kemal'i, insan olarak anlatıyorum anlara, insan olarak tanımlarına uğraşıyorum. Ama aynı zamanda çok zorlanıyorum. Çünkü vaktim çok sınırlı. Bir okulun davetini kabul ettiğim zaman, bir başka okuldan da istiyorlar. *"Vaktim yok"* deyince, darılıyorlar. *"Şu okula gitmişsiniz ama"* diye kırgınlıklarını dile getiriyorlar.

Neyse, bu konferansında bir öğrenci, bu konuya neden bu kadar önem verdiğimi sordu. Cin gibi bir şeydi. *"Sizin başka alanlarda da çalışmalarınız var. Ama devrim tarihi ile bu kadar uğraşınca, diğer konuları ihmal etmiyor musunuz?"* dedi. Haklıydı elbette. Bir sürü şeyi ihmal etmek zorunda kalıyordum. *"Sizin için yavrularım"* dedim. *"Siz ortaçağ karanlıklarını yaşayabilesiniz diye, siz bilimin ışığında ve rehberliğinde yaşayabilesiniz diye, siz özgür ve vatandaş olmanın mutluluğunu tadasınız diye."* Bilemiyorum ne kadarını anladılar, ama bir şeyleri doğru algıladıklarına ve inandıklarına eminim.

Kör inanç ve hurafe yerine, akılcılık ve bilim koyan ve yaşamın her aşamasında *'aydınlanmayı'* hedef alan Mustafa Kemal'in yolunu *'bebelerimize'* öğretirken onların mutluluk, huzur ve yaşam sevinçlerinden başka ne var aklımızda?

Bu duygu ve düşünceler yolumuza ışık tutarken ve yönümüzü belirlerken kitap imzaladığım bir yere bomba koysalar ne olur, koymasalar ne olur?..

15.9.1994

VII

DEĞİNMELELER VE TARTIŞMALAR

BİR MEKTUP...

Geçenlerde dostum Ercan Yaylalı'dan bir "*mektup yazı*" aldım. Fatih Belediye Başkanı ve başkan adayı Yusuf Günaydın hakkında. İçeriğinden de anlayacağınız üzere bu mektubu (biraz kısaltarak da olsa) yayımlamak benim için bir "*gönül borcu*". Ama oyumu Yusuf Günaydın'a verme konusunda ısrarlıyım.

"Söz Uçar Yazı Kalır, Toktamış Ateş'inkiler Dahil...

Eğer sevgili arkadaşım. Prof. Toktamış Ateş, 17 Şubat 1994 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan yazısını "Fatih'te oyum Yusuf Günaydın'ın" diye bağlamasaydı, kendisinin daha önce yazdığı ve içinde ısrarla kalıcı olacağını söylediği bir mektup da unutulup gidecekti.

T. Ateş'in 18 Nisan 1990 tarihi mektubu Fatih'in SHP'li Belediye Başkanı Yusuf Günaydın'a yazılmıştı. Konusu, kendi deyimiyle "pestenkerane bir dükkân rekabeti" değil, "mücadele-mizde ufak bir aşama kazandık diye sevinirken, bizim arkadaşımız sandığımız insanların, bizlere kurşun sıkan kanlı ellerin uzantılarıyla iç içe olmaları, bu insanların kuyruğuna takılmaları" dolayısıyla T. Ateş'in kendisini "yaralanmış" hissetmesiydi.

Sözkonusu "pestenkerane dükkân rekabeti" diye özetlenen ve gerçekten de öyle olan konu çoktan hukuk yoluyla halledildi. Ama sonuca hiçbir olumlu etkisi olmasa da Toktamış Ateş sözkonusu mektubu yazmak zorunda kaldı. Dahası Fatih Belediyesi Hukuk İşleri Müdürü Av. Fırat Sarı, aynı belediyenin İmar ve Planlama Müdürlüğü'nce verilen proje onayının yasalara aykırılığı yönünde görüş bildirdi. Tekrar istenince aynı görüşü bir ke-re daha bildirdi ve nihayet görüş değiştirmesi istenince, ülkemizde artık sıkça görülmeyen onurlu bir tutumla istifa etti. Şimdi okumakta olduğunuz bu mektup bütün bunlar olmasaydı, belki

de kaleme alınmazdı. Ama benim hem arkadaşım Toktamış Ateş'e, hem hukukçu onurunu korumak için istifa yolunu seçen Av. Fırat Sarı'ya borcum var. Üstelik bütün bu olanların unutulmamasını, kalıcı olmasını, T. Ateş ısrarla istemişti.

Toktamış, mektubunda aynen şunları söylüyor: "Bazı dostlarım, Fatih ilçesinde milletvekili ara seçimi olasılığından da bahisle böyle bir mektubun sosyal demokrat harekete zarar verebileceğini, hiç olmazsa 'Kol kırılır yen içinde' bir tavır takınmamı önerdiler. Dinlemedim. Zira böyle bir tutumun sergilenmesinin ve mahkûm edilmesinin sosyal demokrat harekete zarar vereceğine inanmıyorum. Hatta tam tersine yararlı olacağını düşünüyorum. Zaten eğer 'sosyal demokratım' diye ortaya çıkanlar, böylesine basit bir meseleyi bile hakça ve süratle çözemiyorlarsa, ortada çok ciddi başka sorunlar var demektir. Ve bu sorunların çözümü, sorunları saklamakla değil, üzerine gitmekle mümkündür."

T. Ateş'in aktarılan cümlelerdeki yaklaşımı doğrudur. Dostlarımıza böyle davranmalıyız. Dostluklarımızı korumanın ve onları kalıcılaştırmanın yolu, 'Kol kırılır yen içinde kalır' tutumuyla sınırsız bir hoşgörü değil, dostluğumuzun dayandığı kişilik özelliklerini eleştiriyiyle korumak ve güçlendirmektir. Bu yüzden T. Ateş'in dün kadar kısa bir süre önce, hakkında sözü geçen mektuptaki değerlendirmelere sahip olduğu Yusuf Günaydın'ı, o değerlendirmelere neden olan gerçeklerden hiçbirisi değişmediği halde, bugün desteklemesini 'blur böyle şeyler' diye kabullenmek yerine eleştirmek gerektiğini düşünüyorum. Bu eleştirinin bire bir ve yüz yüze yapılması yerine böyle yazıya dökülmesi ve daha geniş bir çevrenin bilgisine sunulması ise gene T. Ateş'in doğru bulduğu yöntemin bunlar olmasıdır. Şöyle söylüyor:

"Sayın Başkan size bu mektubu yazıyorum, zira konuşulan şeyler unutulur ve rüzgârın sisi dağıtması gibi, hafızalardan dağılır. Oysa ki her türlü yazı belge olarak yarınlara kalır. Partinin genel merkez ve diğer bazı yöneticilerine, diğer partilerin yöneticilerine ve kimi basın mensuplarına da birer fotokopisini

göndereceğim bu mektup da bir belge olarak yarınlara kalacaktır".

Toktamış Ateş, Yusuf Günaydın'a yazdığı mektupta ağır eleştiriler yapıyor ve bu eleştirilerin, bu mektupla belgeleşerek kalıcılık kazandığını söylüyordu.

Ve bütün bunlardan sonra "Ben tarihçiyim. Ne siz, ne ben, ne bu sorun okyanusta bir damla değerine bile sahip değildir. Sorun bakalım çevrenize acaba kaç kişi sözden önceki belediye başkanlarından kaçının adını hatırlıyor. Siz kaçının adını biliyorsunuz? Ama Sayın Başkan, ben bu mektubu unutulmamanız için, bir belge olarak kaleme alıyorum" diyordu.

Peki bütün bu söylenenlerden sonra Yusuf Günaydın'ın cephesinde ne değişti? Açıkça bu sorunun cevabı "hiçbir şey"dir. Belediyeye verilen dilekçelere aylar sonra ve olumsuz cevap verilmiş. Yüz yüze görüşme girişimleri hiçbir sonuç yaratmamış ve sonuçta hukuk yoluna başvurularak, başından beri sahip olduğumuz haklılık durumu mahkemelerce tescil edilmiştir. Toktamış Ateş ise "Fatih'te oyum Yusuf Günaydın'a" diye biten 'Ben Yobaz Bir Solcuyum' başlıklı yazısında, SHP'nin Büyükşehir Belediyesi başkan adayı Zülfü Livaneli'yi bir "medya gülü" olarak tanımlamış, oyunu SHP adayı Aslan Başer Kafaoglu'na vereceğini söylemiştir. Oyunu kime isterse ona verebilir. Buna kimsenin diyeceği bir şey olamaz. Ama Yusuf Günaydın'a destek vermeye gelince, yukarıdan beri yazdıklarım üzerinden benim sormak istediğim ve buna hakkımın olduğundan şüphe etmediğim sorular var.

1. "Medya gülü" eleştirisi Yusuf Günaydın'a yöneltelen eleştirilerden daha ağır bir eleştiri midir ki bu eleştiri oy vermeyi imkânsız kıldığı halde, diğerleri mümkün kılıyor?

2. Bu mektup bir belge olsun, kalıcılık sağlasın, ibret alınsın diye kaleme alındığı halde, bizzat yazan için bir kalıcılığa sahip olamama bahtsızlığına uğramıştır. Bu durumdan nasıl bir ibret dersi çıkaralım, bizler de toplumumuzun uğradığı değer ve hafıza kaybı rüzgârına kendimizi bırakalım mı? Yoksa bu mektupta söylenenlerin hiç değilse Toktamış Ateş'i bağladığını, belki de artık başka değerler gibi geçmişte unutulmaya terkettiği-

miz, "aydın ahlakı"na inanmaya devam ederek bekleyebilir miyiz?

3. Toktamış Ateş'in bütün görüşlerine, bütün tercihlerine, aramızdaki yakın dostluğa rağmen katılmam gerekmiyor. Keza Toktamış Ateş'in de benim görüş ve tercihlerimi paylaşması gerekmez. Paylaştığımızı düşündüğüm değerler ise tutarlılık ve duyarlılıktı. Benim dostum olan ve sizin de tanıdığınız Toktamış Ateş böyle davranamaz. Ya zamanında Yusuf Günaydın'a haksızlık etmiştir, ki böyle olmadığı gelişmelerden bellidir. Ama gene de haksızlık ettiğini düşünüyorsa bu durumu hepimize açıklaması gerekirdi. Bölece örneğin Av. Fırat Sarı kendisinin de hukuk açısından "katılmış bulunduğu" bu haksızlıktan haberdar olurdu. Ya da bizim tanıdığımız Toktamış Ateş bizlere ve kendisine haksızlık ettiğini, önümüzdeki günlerde kabul eder, bu defa bunu açıklardı. Bu imkan hâlâ önünde duruyor.

Son olarak ortak dostumuz ve yakınımız Toktamış Ateş'le bizi dost yapan değerleri, korumamız gerektiğine yeniden işaret etmek istiyorum. Ben bu mektupla kendi dostluğumun gereğini yerine getirmeye çalıştım. Sizleri de dostluklarınıza ve yakınlıklarınıza, eleştirerek sahip çıkmaya çağırıyorum.

Sevgilerimi sunuyorum."

15.3.1994

KİTAP SEVGİSİ

Bilmiyorum diğer gazetelerdeki durum nedir, ama bizim gazetenin taşra ve İstanbul baskıları arasında bazı önemli değişiklikler oluyor. Özellikle ikinci sayfada.

Bazı firmalar reklamlarının sadece İstanbul baskısında çıkmasını istiyorlar. O zaman da taşra baskısına konan bazı yazılar ve hatırlar ilanları (örneğin benim kitaplar!) "*makaslanıyor...*"

20 Ağustos 1994'te bizim ikinci sayfada tartışma köşesinde 19 Mayıs Üniversitesi Atatürk İlkeleri okutmanlarından Şerafettin Zeyrek'in önemli bir yazısı çıkmış. Beni Orhan Erinc uyardı. "*Kıtapların kayıttan düşülmesi!*" başlıklı bu yazı, maalesef taşra baskısında yer almış, İstanbul baskısından çıkarılmış. Oysa ki Sayın Zeyrek çok önemli bir noktaya parmak basıyor.

Kitapların belli bir süre okunduktan ve yıprandıktan sonra kayıttan düşülmesiyle ilgili bir yazı bu. Bunu hiç bilmiyordum. Kitaplıklara zaman zaman genelge gönderilir ve yıpranan kitaplar, yönetmeliklere göre kayıttan düşülerek imha edilirmiş.

Yazıdan öğrendiğimize göre, 1994 Haziranı'nda Kültür Bakanlığı'nca illere böyle bir genelge gönderilmiş ve yıpranmış, okunmayacak durumda olan kitapların ayıklanarak yok edilmesi istenmiş.

Sayın Zeyrek, bu "*ayıklama*" işlemini yapacak kişilerin nasıl belirleneceğini ve uzmanlıklarının ne olacağını sorguluyor. Haklı olarak, her komisyonun farklı bir tutum içerisine gireceğinin ve bu konuda "*ideolojik tercihlerin*"de rol oynayabileceğinin endişesini taşıyor. Kaldı ki, böylesi bir tutumun örneklerini de veriyor.

Getirdiği çözüm önerisi, bu işin her kitaplığın kendi bünyesinde oluşturulacak birer komisyona bırakılması yerine, merkezi bir kurul oluşturulup, gezici kurulun bu konuda yetkili kılınması.

Ayrıca kimi kitaplıklardaki fazla sayıdaki kitabın fazla olan kopyalarının, başka kitaplıklara gönderilmesini öneriyor.

Sayın Zeyrek yazısını şöyle noktılıyor: *"Eğer her yıpranmış kitap korunmayıp da, ortadan kaldırılacak olursa, çeyrek yüzyıl sonra bu kütüphanelerin hiçbir özelliği kalmaz. Sonuç olarak diyebiliriz ki; devletin görevi her ne gerekçe ile olursa olsun, yakarak, kâğıt fabrikalarına göndererek ve depolara atarak kitapların kullanılmaması değil; tam tersi, bunları gün ışığına çıkararak ve koruyarak, okuyucuların yararlanmasına yardımcı olmaktır. Bu nedenle de Kültür Bakanlığı'nın bu politikasını ve son kararını yeniden gözden geçirmesi gerekir."*

Yukarıda da değinmiş olduğum gibi, böyle bir politikadan ve tutumdan haberim yoktu. Ayrıca bu genelgeden ne o zamanki Kültür Bakanı"mızın ne de müsteşarı değerli dostum Prof. Dr. Emre Kongar'ın haberdar olmadığına eminim.

Ne demek kitap imhası? Dünyanın neresinde kitaplıklardaki kitaplar *"okunmayacak hale geldiği için kayıttan düşer?"* Eğer bir kitap çok istenir ve yıpranırsa; aslını korur, okuyuculara fotokopi yaparsınız. Hangi çağda yaşıyoruz, hangi dünyada yaşıyoruz. Hitler Almanyası dışında nerde görülmüş kitap yakıldığı? (Bizde de kimi zamanlar kitap yakıldığı olmuştur elbette. Ama askeri dönemlerin karanlık günlerinde yaşanan bu dramları, o dramları yaşatanlar bile unutmaya çalışıyor...)

Geçtiğimiz yıllarda Kültür Bakanlığımız ilginç bir reklam kampanyasına girişmişti. *"Şu ya da bu yazar sizi kitaplıkta bekliyor..."* gibisinden bir reklamdı bu. Şimdi bu reklama kanıp kitaplığa gideceksiniz, Nâzım Hikmet'in bir kitabını isteyeceksiniz; sarkık bıyıklı bir kitaplık görevlisi, o kitabın *"çok yıprandığı için"* kayıttan düşüldüğünü söyleyecek. Oldu mu şimdi?.. Hani *"bekliyordu?.."*

Son derece yanlış bir karar bu. Kitabı seven, kitaba saygı duyan hiç kimse kitap yakamaz. Okumaya, öğrenmeye saygısı olan hiç kimse kitap tasfiye edemez, *"fareler yesin diye"* depoya kaldıramaz. Çağdışı bir yaklaşımdır bu, ayıptır...

Bildiğim kadarıyla kitaplıklarımızda halkın yararlanmasına sunulan kitaplar ciltletilirdi. Sanıyorum aynı gelenek (ya da zo-

runluluk) sürmektedir. Ve ciltli bir kitabın "okunmayacak kadar yıpranması" da kolay değildir. Tabii bu iş için "özel bir çaba" harcanmazsa...

Kaldı ki, kitaplıklarımızda öyle kitaplar vardır ki; elyazması bir kitap kadar değerlidir. Hiçbir yerde bulamazsınız, hiçbir biçimde ulaşamazsınız. Bu kitapların ortadan kaldırılması nasıl düşünülebilir?

Yeni Kültür bakanımız Sayın Timurçin Savaş'ın "savaşacağı" çok şey var. Üstelik zamanı da pek fazla değil. Ama çok başarılı olacağına inanmak istiyorum.

3.9.1994

AYASOFYA

Kim ne derse desin, Türkiye'nin en nitelikli kadrosu, Dışişleri meslek memurlarıdır. Bir kısmının biraz 'snop'tavırları, genellikle insanları rahatsız eder ve tüm diplomatlarımızın aynı yapı içinde oldukları gibisinden yanlış bir yargıya neden olur. Doğrusu snop ve ukala olanları hiç çekilmez, ama birkaç kişiden yola çıkarak genellemeler yapmak büyük haksızlık...

Geçenlerde emekli bir büyükelçimiz telefon ederek, bizim gazetenin '*Dış Haberler*' bölümünde çıkmış olan kısa bir haberin dikkatimi çekip çekmediğini sordu. '*Ayasofya için ortak çalışma*' başlığı ile tek sütun üzerinden yayımlanmış, Adadolu Ajansı kaynaklı bir haberdi bu. Doğrusu gözümünden kaçmış.

Haberde Yunanistan'ın İstanbul'da Ayasofya Müzesi'nde çeşitli nedenlerden meydana gelen tahribatın boyutlarını tespit çalışmaları için 3 milyar lira (20 milyon drahmi) ayırdığı söyleniyordu. Yunanistan Ulusal Ekonomi Bakanlığı tarafından ayrılan bu para, Atina Teknik Üniversitesi ile İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan bir protokol uyarınca, uzmanlar tarafından Ayasofya'da yapılacak incelemelere harcanacaktı.

Gene aynı habere göre Atina Teknik Üniversitesi Rektörü Nikos Markatos ve İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Çakmak'ın başkanlıklarında kurulan ve Bizans eserleri üzerinde uzmanlardan oluşan Türk-Yunan heyeti, önümüzdeki günlerde çalışmalarına başlayacaktı.

İstanbul Üniversitesi adına bu işe kalkışan Prof. Çakmak'ı tanımıyorum. Ve doğrusu iyi niyetinden de kuşku duymuyorum. Ama zaten işin İstanbul Üniversitesi ile ilgili yanını ele almak niyetinde değilim. Üniversitemizdeki son gelişmeleri bir başka '*ibretlik*' yazıda ele alacağım.

Benim bugünkü yazımda ele almak istediğim konu, sayın emekli büyükelçimizi de rahatsız eden nokta. Bu işe girişen insanlar, Ayasofya'nın Yunanistan ve Yunanlılar için ne anlama geldiğini bilmezler mi? '*Megalo Idea*' diye bir şey duymamışlar mı? Yunanistan'ın PKK'ye neden kuçak açtığını ve Türkiye'nin Avrupa'daki her türlü girişimini neden engellediğini ve Türkiye'yi zayıf düşürmek için ellerinden gelen her şeyi yapmalarının nedenlerini düşünmezler mi?..

Ben elbette barıştan yanayım. Türk ve Yunan halkları arasında çözülmeyecek hiçbir sorun olmadığına inanırım. Bu iki halkı birbirine düşman eden şey, siyasetçilerin toplumlarının ilgisini bir başka yöne çekmek isteyen çirkin oyunlarıdır ve burada kusur, çok ağırlıklı bir biçimde Yunan siyasetçilerindedir. Günümüz dünyasının en şoven politikacılarıdır bunlar. Zira devraldıkları miras Türkiye düşmanlığıdır.

Tarih bilgimizi biraz canlandıralım. (Mufassal, s. 2878) Ulusçuluk düşüncesi Osmanlı İmparatorluğu içinde ilk kez Rum tebaa arasında yaygınlaşmıştı. Adamentlius Korayis, Antimos Gazis ve Rigas gibi yazarlar Yunan ulusçuluğu fikrini yaymaya ve bunu bir '*Avrupa sorunu*' haline getirmeye çabalıyorlardı. (Aynen PKK'nin Güneydoğu sorununu bir Avrupa sorunu haline getirmek istemeleri gibi...)

Avrupa devletlerinden bazıları, başta Rusya olmak üzere, bu gelişmeleri Osmanlı İmparatorluğu'nun içişlerine karışmanın bahanesi olarak değerlendirdiler. 1814 yılında Rusya'nın Odesa kentinde iki Rum ve bir Bulgar tarafından kurulan '*Etniki Eterya Cemiyeti*', aslında Rus Çarı'nın koruması altındaydı ve Çar'ın yaveri Aleksandr İpsilanti'nin yönetimindeydi. Bu cemiyetin görünen amacı Yunanistan'ın bağımsızlığı idi, ama asıl amacı '*Bizans İmparatorluğu*'nu Rum patriğinin yönetiminde yeniden oluşturmaktı.

Bu amaç, Yunan '*Megalo Ideası*'dır ve o günden bu güne, mijim değişmemiştir. Bugün bağınaz Yunanlılar Ayasofya'yı hâlâ bir muska gibi boyunlarında taşırlar ve kendilerini Ayasofya'da çalacak çan seslerinin hayallî ile avuturlar. Bağınaz sayılmayacak Yunanlıların genel tavrı da bundan pek farklı değildir. Düşü-

nünüz ki Yunan Sosyalist Partisi bile kendine, '*Pan-Hellenistik Parti*' adını verir. Hele Atina Teknik Üniversitesi (Politeknik olsa gerek), bildiğim kadarıyla Yunan şovenizminin ve '*Megalo Idea-sı*'nın kalesidir.

Bu adamlara üç milyar lira için bu fırsat verilir mi? Nasıl bir aymazlıktır bu. Geçenlerde kitap ekinde de aynı konuya değinmiştim. Umarım okurlarımın dikkatinden kaçmamıştır. Neden böylesine hor görürüz kendimizi, nedir bu aşağılık duygusunun nedeni?

Elbette barıştan ve halkların kardeşliğinden yanayız. Ama size düşmanca yaklaşanlara, sizi yok etmek, parçalamak isteyenlere böylesine kucak açmanın budalalık olduğunu, şaşkınlık olduğunu düşünürüm. Ve doğrusu bu budalalıklara çok kızıyorum...

NOT: *Sanıyorum benimle aynı endişeyi paylaşan Kültür Bakanımızın bu konuda hiç kimseden yardım almayacakları yönünde bir açıklaması olmuş. Çok sevindim. Ama korkarım bu işi karıştıran kurum Kültür Bakanlığı değil, bizim Üniversite oluyor.*

1.9.1994

SALDIRI KARŞISINDAYIZ...

Bugün Türkiye yoğun bir saldırı ile karşı karşıyadır. Üstelik bu saldırı, açıktan açığa yürütülen bir saldırı değil, içten içe ve '*suret-i haktan*' görünerek yapılan bir saldırdır. Çok güzel ve savunulması gereken kavramların ardına saklanmaktadır Türkiye'ye saldırılar. '*İnsan hakları*'ndan söz etmektedirler, '*düşünce özgürlüğü*'nden söz etmektedirler, '*demokrasi*'den söz etmektedirler. Ama asıl beklentileri bunların biraz dışında olmaktadır.

Geçenlerde Fener Patrikhanesi'nde önemli bir toplantı yapıldı. Dünyanın dört bir yanından '*kopup gelen*' Ortodoks papazları, hem kendi sorunlarını görüştüler ve hem de Heybeliada'daki '*Ruhban Okulunun* yeniden açılmasının zeminini oluşturmaya çabaladılar.

Ortodoks dünyası garip bir havaya girdi. Bu havaya '*yeniden oluşum*' ya da '*yeniden canlanma*' adını verebiliriz. İşin çok ilginç bir yanı; ister kuzey komşumuzdaki olsun, ister Balkanlar'daki diğer ulusal patrikler olsun, tümü Fener Patrikhanesi'nin '*üstünlüğü*'nü kabul edecek gibi görünüyorlar. Fener Patrikhanesi'ne bir tür Vatikan '*yetkisi*' istiyorlar. Bunun bir aşama sonrası da Fener Patrikhanesi Devleti... Avuçlarını yalasınlar.

Patrikhane toplantısına katılmak üzere Türkiye'ye gelen kimi Ortodoks papazlarıyla yapılan söyleşileri dinledim. Ağızlarından '*sevgi*' ve '*barış*' dışında tek sözcük çıkmıyor. Ne güzel bir şey. Ama yakın tarihinizi düşündüğümüz zaman, bunların ağabeylerinin ve babalarının bize yaptıklarını anımsamamak da mümkün değil.

Bu papazlardan önemlice bir bölümü Heybeliada Ruhban Okulu'ndan mezun olmuş. Okullarını gezmişler, duygulanmışlar. (Ama aklıma Yakavos'un da Makarios'un da aynı okuldan me-

zun oldukları geliyor.) Okullarının yeniden açılmasının dünyaya 'barış'la ilgili güzel bir mesaj olacağını dile getiriyorlar. Nedense barışla ilgili tüm mesajlar Türkiye'den beklenir...

Ama işin daha ilginç bir boyutu da var. Türkiye'nin 'etkili' ve 'yetkili' kimi isimleri de aynı 'tezgâh'ın içinde yer alıyorlar. Bu sayın papazların çoğu Divan Oteli'nde kalmış. Burada hiç para ödemedikleri, birileri tarafından konuk edildikleri söyleniyor. İnşallah bu söylenti yanlış ve yalan olsun. 'Birileri' beni arasınlar ve böyle bir şeyin söz konusu olmadığını söylesinler. Vallahi çok sevineceğim. Yoksa aymazlığın ve basiretsizliğin bu derecesine akıl-sır ermiyor...

Rusya, Balkanlar'daki etkisini genişletme ve yoğunlaştırma çabasında. "Daha ne istiyor?" demeyin. Yetmiş yıllık sosyalist dönemde bile Büyük Petro'nun mirasını reddetmedi Rusya. Hele şimdi Rus Ortodoks Kilisesi hepten 'yayılmacı' durumda.

Bosna'daki insanlık dramına neden seyirci kalıyor Avrupa? Neden Boşnaklar ambargo altında tutulurken Sırlar her aradıklarını sağlayabiliyorlar? Sırbistan, görünürde Bosna Sırlarını frenlemek istiyor. Ama bunu sağlamak için ne yapıyor? Balkanlar'da Rusya'nın mutlak bir egemenliği var. Almanya ve Fransa gelişmelerin yakın takipçisi. Sam Amca ise ne yapacağını bilemiyor.

ABD Kongresi'nde Türkiye'ye yapılan yardımın yüzde 10'una ambargo uygulanmasını rastlantı mı sanıyorsunuz? Bu ambargonun nedeni 'insan hakları'ymış. 17 yaşında çocuklar idam sehpalarına çıkartılırken ABD'nin aklı neredeydi? Bugünkü Dışişleri Bakanımız düzmece iddianamelerle hapiste yatar ve tuvalet temizlerken ABD'nin aklına insan hakları hiç gelmemişti. Ama şimdi bir yerlere mesaj göndermeye çalışıyorlar. Sanıyorum istedikleri mesajı göndermeyi de başardılar.

Gene bir başka rastlantı: Yunanistan karasularını 12 mile çıkarmak niyetinde. Türkiye, Yunanistan'ın karasularını 6 milin üzerine çıkarmasını 'savaş nedeni' (casus belli) sayacağını yıllardan beri ödünsüz bir biçimde dile getirir. Yunanistan'ın Ege Denizi'nde üç binin üzerinde adası var. Karasularını 6 milin üze-

rine çıkarırsa, Türkiye kendi kıyılarından dışarıya burnunu uzatamaz...

Osmanlı'nın son dönemlerinde '*Düvel-i Muazzama*', azınlıkları bahane ederek sürekli imparatorluğun içişlerine karışmak isterdi. Bu küstahlığa Cumhuriyet yönetimi son vermişti. Şimdi aynı senaryolar yeniden gündeme getiriliyor. Bir yandan Ortodoks Kilisesi, Patrikhane ve Ruhban Okulu; bir yandan Yunanistan'ın şımarık talepleri; bir yandan ABD Kongresi'nin ambargosu ve bir yandan da Avrupa Parlamentosu'nun heyet küstahlıkları...

Ve ülke içinde kimileri de buna çanak tutuyor. Ermenilere yapılan zulüm, Rum azınlığa yapılan baskılar ve insafsızlıklar, Kürtlere uygulanmak istenen asimilasyon... vs. vs. Ve üstelik bu aymazlıkları eleştirirseniz, hem '*antidemokrat*' oluyorsunuz, hem de '*ırkçı...*'

Geçenlerde televizyonda izledim. Askere arkadaşlarını uğurlayan kimi gençler elleriyle kurt işareti yapıyorlardı. Siz bu coşku ve heyecana '*demokrat*' olarak sahip çıkmaz, bir de bu yurtsever görüntülerle alay ederseniz, meydan kurtlara ve köpeklerle kalır elbette.

Ağır bir baskı ve yoğun bir saldırı karşısındayız. Bu ülkenin yurtsever ve demokrat aydınları, ülke bütünlüğüne ve onuruna sahip çıkmazlarsa, burnumuza çok ağır bir faturanın dayatılması yakındır. Çok dikkatli olmak gerekiyor.

8.9.1994

"SURET-İ HAKTAN" GÖRÜNMEK

Son yıllarda moda olan bir "entel" yaklaşıma baktığımız zaman, *"Nerden kurdular bu Cumhuriyeti"* diyeceği geliyor insanın. *"Her şeyi doğal akışı içinde bıraksaydılar. Sevr uygulan- saydı. Doğu'da bir Ermenistan, Güneydoğu'da bir Kürdistan oluşturulsaydı. İzmir bölgesi Yunanistan'a verilseydi. Aynı biçimde Çatalca'nın Batı'sında kalan Trakya bölgesi Yunanistan'ın olsaydı. İstanbul ve Boğazlar uluslararası denetime bırakılsaydı. Kapitülasyonlar sürseydi. Tabii salt ekonomik olarak değil hukuksal açıdan da sürseydi. Nerden çıktı bir ulus-devlet? Barbar Türkler kendi ulus devletlerini kurabilmek için, kendilerinden on kat fazla olan azınlıklara olmadık eza-cefa yaptılar"...*

Ne kötü, ne gaddar insanlarmış bu *"Kuvayı Milliyecilik"*, bu *"Müdafai Hukukçular"*. Zaten bunların ağaları olan *"İttihatçılar"* da zalini insanlardı. Kendi işinde gücünde olan ve gündelik ekmeğini çıkarmak için barış içinde kuzu gibi çalışan Ermenileri kesen, bu insanlara soykırım uygulayan da bunlardı.

Osmanlı İmparatorluğu dağılırken, Araplar bir sürü devlet kurdular ama, Kürtler'in bir tanecik olsun devlet kurmalarına izin verilmedi. Ne kadar insanlık dışı bir tutum bu. Oysa ki İngiltere sırf insancıl nedenlerle, bir Kürt devletinin kurulması için tam destek veriyordu. Zalim Mustafa Kemal, ne olacak...

Hele Yunanlılar'a yapılanlar? Hiç insanlığa sığar mı, misafirperverliğe sığar mı Mustafa Kemal ve arkadaşlarının yaptıkları. Adamlar Ankara'nın ta dibine Haymana'ya kadar gelmişler. İnsan gülüryüzle karşılar, bir acı kahve ikram eder. Ama bunlar ne yapmış? Milletin elinde avucunda ne varsa yarısını alıp, top-la-tüfekle karşılamışlar adamları. Bu yetmemiş, bir de önlerine katıp İzmir'e kadar kovalamışlar zavallıları. Birçoğu denize düşmüş. Hiç yapılır mı böyle şeyler?..

Daha sonra da her şeyi *"tepeden inme"* getirerek, sözde çağaışlaışmışlar. O canım tekkeleri kapatmışlar. Oysa ki o insanların ibadetlerini huzur içinde yapmaktan başka amaçları yoktu...

Çağımızın en süzme diktatörlerinden olan Atatürk öldükten sonra da devam etmiş zulüm. Varlık vergisi gibi, 6/7 Eylül olayları gibi olaylar yetmemiş, bir de İstanbul'da oturan Yunan uyrukluları sınırđışı etmişler. İnsan utanır yahu. Ama tarih affetmez...

Yukardaki satırları, kendi aklımca *"kara mizah"* olarak yazdım. Ama kimileri buna gerçekten inanıyor ve bilimsellik adına bu saçmasapan görüşleri kaleme alıp yayınlıyorlar. Ve entellektüel bir terör uygulayarak, bu saçmalıklara karşı çıkanları *"resmi ideolojinin ajanı"* olarak karalıyorlar. Üstelik *"son yetmiş sene de yapılan ne kadar kötü iş varsa"* bunun da sorumluluğu altına sokuyorlar. Dokunulmazlık elde ediyorlar.

Bunların son bir örneği *"İstanbul'un Son Sürgünleri"** adını taşıyan bir kitap olarak İletişim Yayınları arasında çıktı. Yazarları Hülya Demir ve Rıdvan Akar. İlginç bir *"beğeni kazandı"* kısa sürede. Ama çok akıllı başında sandığım kimi yazarlarımızın da bu kitabı övmelerini, biraz yadırgadığımı belirtmem gerek.

"Üstünü örtemeyeceğiniz, yaşanmışlıkları yok sayamayaçağınız ve doğal olarak değıştirmeyeceğiniz tek şey Tarih'tir" diye söze başlıyor yazarlarımız, ama yaşanmış bir sürü *"acı şeyi"* yok sayarak sürdürüyorlar çalışmalarını.

Bu konuda Tansu Çiller'in kendine Monaco'da sorulan bir soruyu yanıtsız bırakmasına da değinen yazarlarımız, Çiller'in *"hazırlıksız yakalanmasını"* görüşlerinin kanıtı olarak sunuyorlar. Allah akıl versin...

Kendilerine *"kuramsal bir gerekçe"* hazırladıkları anlaşılan geniş bölümünde, başka inciler de döktürüyorlar.

"... Biz bu çalışmayla, resmi tarihin Türkiye eşittir Türkler şeklinde formüle edilen yaklaşımını sorgulamayı amaçlıyoruz."

* İstanbul'un Son Sürgünleri, Hülya Demir, Rıdvan Akar, İletişim Yayınları, 230 s.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kısa tarihi içinde Türk olmayanlara yönelik politikalarından en çok etkilenenler Kürtler ve Müslüman olmayan azınlıklar oldu...

... Paradoksal olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin varlık nedeni ve senedi sayılan Lozan Anlaşması hükümleri ihlal edilerek gerçekleştirilen bu politikalar sonunda, Lozan'ın demokratik içeriği de tartışılır hale geldi..."

Bu muhterem arkadaşların ne "Türklük tanımından" haberleri var, ne Lozan'dan. Ama ne önemi var? Cumhuriyet'e çattıklarına ve resmi tarihe karşı çıktıklarına göre, nasıl olsa *şakşakçılar*" hazır bekliyordur. Nitekim öyle oldu...

Kitabın içeriğindeki tartışılması gereken hususlara hiç değinmiyorum. Zira buna yerim yok. Ama giriş bölümündeki kimi noktalara değinmeden olmayacak. Yazarlarımız şöyle buyuruyorlar: *"... Türkiye'de yaşayan 12 bin Yunan pasaportlu Rum'un sınırdışı edilmeleriyle başlayan bu süreç aynı zamanda Atatürk ve Venizelos tarafından inşa edilen iki ülke diplomasisi arasındaki iyi ilişkilerin sonu oluyordu..."*

Bu arkadaşlar *"Megalo İdea"* diye bir şey duymamışlar herhalde. Zaten herhalde Yunanistan kurulduğu günden beri barış içinde yaşamak istemekte, Türkiye Cumhuriyeti Atina'ya ve Akropol'e göz koymuş bulunmaktalar. Kıbrıs'ta barışı bozanlar da Türklerdir, insanları katledenler de Türkler, Zaten Batı Trakya Türk halkına Yunan hükümeti hiç zulmetmemiş, bu işe başlayan Türkiye olmuştur. Yazarlarımız şöyle diyorlar: *"... Rumların sınırdışı edilmeleri nedeniyle özellikle 1967'den itibaren Batı Trakya Türkleri'ne yönelik baskılarda önemli artış oldu..."* Sanki daha önce baskı yoktu. Hay siz çok yaşayın...

Türkiye'yi *"ulus-devlet batağında"* gören yazarlarımız, dünyanın en şoven ve şımarık ulus-devleti olan Yunanistan'ı ne kadar kolay akıyorlar. İnanılır gibi değil.

Bozacının şahidi şıracı olur. Yazarlarımız Kıbrıs konusunu tam bir soykırıma çeviren Makarios'u aklamak için, Birikim yayınlarından 1979'da çıkan bir *"broşüre"* dayanıyorlar. Zahariadis Karolos-Alp Yusuf; *"Kıbrıs"*.

Şu satırları okuyoruz: "Zürih Anlaşmasını hazırlayanlar, Kıbrıs'a hiçbir zaman işlemeyecek bir anayasa verdiler. Bu anayasa Ada'nın taksimini hazırlıyordu ve amaçlarına varmak için de Kıbrıslı Türk kurmaylarını kullandılar, 1963 bunalımı Taksim'in gerçekleşmesi için' hazırlanmıştı."

İnsan bu satırları yazarken kızarır. Eğer doğrusunu bilmiyorsa, "utancından", eğer doğrusunu biliyor da saptırmaya çalışıyorsa, bu saptırmanın "ayıbından" kızarır insan. 1963 bunalımı Makarios'un Anayasayı uygulamamak istemesi ve Kıbrıs Türk Cemaati'ni sindirme arzusundan kaynaklanmıştır. EO-KA'dan birkaç satırla söz eden yazarlarımız "Kıbrıs sorunu ile Rumlar'ın sınırdışı edilmeleri arasında doğrudan bir bağlantı vardır" (s. 17) dediklerine göre, şu Kıbrıs işini biraz kurcalamaları ve haklıyı haksızı ayırmaları gerekmez miydi? Korkarım gerekmezdi. O zaman Türkiye'yi değil, Yunanistan'ı suçlamak gerekirdi ve bu da muhterem yazarlarımızın hiç işine gelmezdi.

Benim çocukluğum Laleli'de geçti. Komşularımız arasında bir sürü Rum vardı. Benim kankardeşim Rum'du. Bu göçün acısını çok çekmişimdir. İlk gençliğimin en güzel anılarının değişmez mekânı, Rum meyhaneleriydi. Şimdi işin içine nostalji katmak istemiyorum ama, Rumların sınırdışı edilmesiyle, bir yönüm eksik kaldı. Peki bunun suçlusu kimdi? Megalo İdea'sını gerçekleştirmeye çalışan Yunanistan ve Kıbrıs'ı Yunanistan'a katmak isteyen Grivas mı, Kıbrıs Türk Cemaati'nin yaşam güvencesini sağlamaya çalışan Türkiye mi?

Bu kitabın yazarları için "tarih" olan pek çok şey, benim kuşağım için "anı"dır. İçinde yaşadık. Acısıyla ve tatlısıyla. Ama otuz yıl sonra böyle şeyler yazılabileceğini, böyle yorumlar yapılabileceğini düşünemezdik. İnsan yaşadıkça neler görüyor...

Ama bunları "suret-i haktan" görünerek ve "bilimsellik" ve "objektiflik" adına yazabilmek için, adamda surat olmalı. Fakat ülkemizin içinde bulunduğu tüm "entelektüel karmaşalığa" karşın, yakın tarihimizin bu kadar saptırılmasına da elbette izin vermeyeceğiz. Meydanı boş sananlar çok aldanıyorlar...

Cumhuriyet Kitap, 25.8.1994,
sayı 235, s. 7

SÖMÜRÜNÜN TÜRLERİ

Siz değerli okurlarımın bu satırları okuduğunuz günde ben Konya'da olacaktım. Ankara'da aynı hafta içinde iki doçentlik jürisine katılma durumunda olduğum için (ve de uçak kullanamadığımdan), bugünden gününbirlik Konya'ya gelerek, yeni açılacak olan bir kitabevinde *'imza günü'* yapacaktım.

Konya'dan arayan bir öğretmen arkadaş, eşinin açacağı bir kitabevi için böyle bir ricada bulununca; tarih de *'denk geldiğ'*inden, kabul etmiştim. Üstelik bilirsiniz, serde *'Konyalılık'* da var. Bu fırsattan yararlanıp, birkaç akrabamı da görmeyi umut etmiştim.

Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. Üniversitenin açılmasıyla ilgili olarak salı ve çarşamba günleri İstanbul'da olmam gerektili. Ve zorunlu olarak Konya'dan arayan kişiye telefon ettim ve durumu anlatarak, imza gününü ertelemek zorunda olduğunu bildirdim. Vay efendim...

Benim bu yaptığım şey ayıpmış, sorumsuzlukmuş. Zaten daha önce de bir konser düzenlemesinden büyük zarara girmişmiş... Adam esip gürlüyor. *"Aralık ayında bir gün gelebilirim"* dedim. Bunu da reddedince, telefonu suratına kapadım. (Konya benim memleketim, nasıl olsa giderim.)

Biraz sonra gene aradı. *"Size bir mektup göndereceğim, beni o zaman arayacaksınız"* dedi. Doğrusu merak etmedim değil. Derken iki gün sonra APS ile gönderdiği mektup geldi. Bir *'küstahlık'* ve *'saygısızlık'* örneği...

Ben Konya'ya güvenlik nedenleriyle gitmemişim... Memleketim olan Konya'ya gitmekten korkmuşum... Bu *'arkadaş'* Konya'daki İBDA-C'cileri tek tek tanımış, (artık nasıl tanıyorsa) onlar *'korkar gelemes'* demişler, inanmamış... Benim daha cesur olacağımı bekliyormuş...

Bunun gibi bir sürü ipe-sapa gelmez *'hezeyan.'* Türkiye'nin her yanına gidiyorum ben. Elbette Konya'ya da gideceğim. Ama bugün gidemeyişimin nedeni başka. Ayrıca korkan adam, *"Aralıkta gelirim"* demez.

Mektubun en ilginç bölümü son bölüm. zaten bu yazıyı kaleme almak gereksinimini de o nedenle duydum. Şöyle diyor bu öğretmen arkadaş:

"Ben de... olarak insanlara karşı olan sorumluluklarımdan dolayı bu gelemeyişinizin üzerini külleyecek birisi değilim. Sizin güvenlik nedeniyle gelemeyeceğinizi bildirmenizin bir korkaklık olduğunu Konyalılara elimden geldiğince duyurmaya çalışacağım."

İfadesindeki bozukluklara hiç dokunmadım. Ama benim söylemediğim şeyi bana söyletmek çabasına giren bu öğretmenin ders verdiği bebeler yandı. Devam ediyor:

"Bu konuda basını, beni uğrattığınız zararlar nedeniyle yargıyı da kullanacağım."

Saygısızlığa bakın... Adam beni mahkemeye vereceğinden söz etmek cüretinde bulunuyor. Çünkü onu zarara uğratmışım... Ve bu tehdidinin beni korkutacağından o kadar emin ki, daha sonra şöyle diyor:

"Bu yazımı okuyunca beni aramamanız durumunda kendi onurum açısından yukarda bahsettiğim doğrultuda yapmam gerekenleri yapmaya çalışacağım. Bu imza günü ertelenemez..."

Acaba ne zamandan beri *'ticari meta'* haline geldik? Bu arkadaş eğer benim kitaplarımdan çok sayıda ısmarlamışsa iade eder ya da başka kitaplarla değiştirir. Ne zararı olabilir? Kaldı ki, bunları dile getirmekten utanmaz mı?..

Türkiye'nin her yerine gidiyorum. Panellerde konuşuyorum, konferanslar veriyorum, kitap imzalıyorum, söyleşiler yapıyorum. Ve bunların hiçbirinden, evet hiçbirinden bir tek *'delikli kuruş'* almıyorum. Zaten almayı da düşünmüyorum. Kendi inançlarımla, kendi düşüncelerimin mücadelesini yapıyorum. Ama eğer birileri bunu bir *'ticaret aracı'* olarak kullanıyorsa, fena halde aldatılıyoruz demektir.

Bu arkadaş, içime kuşku düşürdü. Acaba okurlarımla iyi ni-

yetleri, böyle '*çiğ insanlar*' tarafından bir kazanç vesilesi mi yapılıyor? Kaldı ki; bu olay, benim kişisel bir sorunum da değil. Birçok insan gidiyor buralara, okurlarına kitap imzalıyor, tanışıyor. Ama bu işi düzenleyenler acaba başka hesaplar peşinde mi?

Bu yazıyı kaleme almamın nedeni bu adamı '*teşhir etmek*' değil. Zaten buna değmez. Konyalı hemşerilerime de hesap vermek zorunluluğunu duymuyorum. Onlar beni tanır ve bilirler. Ama eğer birileri, '*sömürüye karşı çıkmak*' bahanesi ile başkalarını '*sömürüyorsa*' buna engel olmak gerek.

Bulundukları yörelere binbir zorlukla ışık taşımak isteyen aydın kitapçı arkadaşlarımı ve yürekten sevgi ve saygı duyduğum öğretmenlerimi '*tenzih ederim*', ama lütfen inanç ve düşüncelerimizi '*ticari meta*' haline getirmeyelim, getirtmeyelim.

4.10.1994

BİRAZ İNSAF...

Ekim 1931. Türkiye Başbakanı İsmet İnönü ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras Atina'dalar. Mustafa Kemal ve Venizelos'un temellerini atmaya çalıştıkları Türk-Yunan dostluğunu perçinlemeye uğraşıyorlar.

Mart 1952. Bu kez Başbakan Adnan Menderes ve Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü Atina'dalar. Türk-Yunan ilişkileri umut verici bir yolda geliyor. Zaten aynı yılın haziran ayında Yunan kral ve kraliçesi Türkiye'yi gelecek ve Cumhurbaşkanın Celal Bayar kasım 1952'de bu ziyareti iade edecek.

Ve geçenlerde, çok satan günlük bir gazetede bir köşe yazarı Turgut Özal'la birlikte bir geminin küpeştesinden gördüklerini anlatıyor. Hem de Özal'ın Cumhuriyet tarihinde Atina'yı ziyaret eden ilk Türk başbakanı olduğunu vurgulayarak.

Burada ya çok ciddi bir cehalet ya da utanılası bir saptırma var. Bunlar, insanları aptal mı sanıyorlar, kör mü sanıyorlar? Üstelik bu yazar arkadaşımız, yeni bir demokrasi hareketinin örgütlenmesinden sorumlu. Amma da örgütler artık...

Yazının başlığı da Özal'ın unutturulmak istenmesiyle ilgili. Bilmiyorum rahmetli Özal'ı kimler unutturmak istiyor. Ama ben asla unutturulmamasından yanayım. Özal'ı ve Özal dönemini asla unutmamalı, asla unutturmamalıyız ki; bir daha o günlere dönmeyelim, o günleri yaşamayalım.

Zaten (bir zamanlar aynı saflarda olduğumuz) bu değerli yazarımızın gazetesi de Özal'ı unutturmama çabasında. 1989'da *'Has Bahçenin Gülleri...'* gibisinden bir dizi yazdırmışlardı. Ama Özal çok demokrat olduğu için gazeteyi toplattırmıştı. Şimdi aynı gazete için, bir başkası aynı isimli bir dizi hazırlamış. Bakalım *"Bülbüller Nasıl Ötecek?.."* ibretle okuyacağız.

Aslında 'ibretlik' olay çok. Daha birkaç ay önce bu gazete Turgut Özal'ı yere göğe sığdıramıyordu. Bir başka yazara 'dikte ettirdiği' (ya da öyle iddia edilen) 'anıları' hadise olmuştu. Özal'ın ne kadar büyük olduğunu, Özal'ı ne kadar özlediklerini dile getirmişlerdi. Ama şimdi çok farklı rüzgârlar esiyor ve çok farklı ufuklara yelken açılıyor.

"Unutturmayacağız" diyorlar ama, topluma her şeyi unutturmaya ve unutturduklarının yerine, uydurdıkları yalanları sokmaya çalışıyorlar. Örneğin 'ihracat efsanesi'... Geçenlerde Sayın Ahmet Özal da, aynı yalanı yutturmaya çalıştı millete. Neymiş?.. "Türkiye, 1980 sonrasında öyle bir ihracat patlaması yapmış ki; cümle alem şaşırmış kalmış"...

Devlet İstatistik Kurumu'nun rakamları elimizde. Türkiye'nin 1980 yılı ihracatı yaklaşık 3 milyar dolar. (2.910.000 ABD Doları). 1990 ihracatı ise, 13 milyar dolar. (12.959.000 ABD Doları). Yani o 'mucize' dönemde ihracattaki artış yüzde 450.

Bunda karşılık, Türkiye'nin 1970 ihracatı, yaklaşık 600 bin dolar. (588.000 ABD Doları). Bu rakamın 1980'de 3 milyar dolara yükseldiğini düşünürsek, 1970-1980 arasındaki ihracattaki artış yüzde 500.

Ve unutmamak gerekir ki, 1970-1980 arasında iki petrol şoku yaşandı, Kıbrıs çıkarması yapıldı, ABD silah ambargosu uyguladı, inanılmaz bir terör ve bunalımın egemenliği altında, demokratik kurumlar korunmaya çalışıldı. 1980 sonrasında ise; ne muhalefet, ne basın, ne öğrenci olayları, ne terör... Dikensiz bir gül bahçesinde yaşıyordu. Dış kredi muslukları sonuna kadar açılmıştı ve kitle iletişim araçları, sürekli hükümeti pompalıyorlardı. Bu mu mucize, bu mu başarı?

Şimdi hangi taşı kaldırırsanız, altından bir pislik çıkıyor. Ve dün bu pisliklere övgüler düzenler, özlem duyanlar; şimdi 'temiz toplum' çıgıllıkları atıyorlar. Kafalardaki 'pisliği' kim temizleyecek acaba? Aynı gazetenin bir sayfasında hanedan pislikleri anlatılırken, bir başka sayfasında hâlâ övgüler düzüyorlar. Ve bizler de ibretle izliyoruz.

Aynı yazar 4 ekim salı günkü yazısında da Özal'ı savunacağım derken Mustafa Kemal'e bulaşıyor. Aynen şöyle yazmış:

"Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün eşi ve çocukları yoktu, ama Çankaya Köşkü'nde içki sofralarında en yakınında bulunanlarla, Dolmabahçe Sarayı'nda ona sokulanların nasıl nemalandıkları, bilinmeyen bir olgu değildir."

Vallahi pes. Bir pislik yumağını savunabilmek için, *"Mustafa Kemal de yakınlarına çıkar sağlardı,"* yalanının ardına sığınmak istemeyi, inanın biraz *'tebessümle'*, biraz da *'utanarak'* okudum. İnsanlar nasıl böylesine küçülebilirler, nasıl böylesine saptırmalara kalkışabilirler?..

Atatürk öldüğü gün yaveri intihar etmek istemişti. *"Atatürk'süz bir yaşam bana haramdır"* diye not bırakmıştı. Atatürk'ün sofrasından eksik olmayan bir sürü insan, arkasında *'bir çöp'* bile bırakamadan göçtüler bu dünyadan.

Bir *'mafya tetikçisi'*, yalan dolanla kurulan iskambil şatosunu yerle bir etti. Pandora'nın kutusu açıldı ve tüm iğrenç ilişkiler su üzerinde göründü. Ve öyle noktaya gelindi ki; geriye dönmek de çok zor. Bakalım nasıl bir kılıf uyduracaklar...

Ve birileri de Özal efsanesini; yalanla dolanla, pisliği ona buna bulaştırarak sürdürmeye çalışıyor. Biraz insaf... Hiç güneş balçıkla sıvanır mı? Mızrak çuvala sığar mı?

6.10.1994

Aslan Sosyal Demokratlar Toktamış Ateş

“Elinizde tuttuğunuz kitabın başlığı, sanıyorum biraz ‘mizah’ çağrışımı yapıyor. Her ne kadar kimi yazılarımda ‘kara mizah’ izlerine rastlanabilirse de, aslında güldürmek ya da gülümsemek için yazmıyorum. Ama işler ‘öylesine şirazesinden çıktı’ki, ister istemez birtakım şeylere gülüyoruz. Filistin Kurtuluş Örgütü kamplarında eğitim gören kimi dostlarımızın bugünkü hallerine bakıp gülmemek elde mi? Nakşibendi Tarikatı üyelerinin ‘hızlı devrimci’ sayıldığını görünce; emperyalizmin ‘yeni dünya düzeni’ yutturmacasının ‘çağdaşlık’ olarak değerlendirildiğini duyunca, gülümsemekten başka ne yapabiliriz ki?”

Arayış Toktamış Ateş

“Bu kitabı 5 Bölüm olarak düzenledim. Bu düzenleme sırasında oldukça “tutarlı” olmaya çalıştım. En geniş bölüm, “Temel Kavramlar, Yorumlar ve Yaklaşımlar” başlığını taşıyan 1. Bölüm oldu. Neredeyse otuz yıldır ders anlatan bir öğretmenin, öncelikle “kendi kavramlarını” net bir biçimde sergilemesi, kaçınılmaz bir yaklaşımdı.

Diğer bölümlerde de sürekli “tutarlılık” endişesi içinde oldum ve yinelemelerden mümkün olduğunca kaçındım. Zaten özellikle vurgulamak isterim ki; bu yazılar “ölçü”, “biçim” ve “üslup” olarak bilimsel yazılar değildir. Ama asla “bilim dışı” yazılar da değildir.

Toplumsal bilimlerin çeşitli alanlarındaki birikimlerimi, kolay okunabilir ve anlaşılabilir bir biçimde kaleme aldım.

Dünyayı toz pembe gözlükler ardından seyretnmiyorum. Ama gene de yüreğim umut dolu. “Arayış”ımda beni aydınlatan ve aydınlatacak olan, zaten bu umudun ışığı. Bir şeyler çok hızla kirlenirken, bir şeyler hâlâ tertemiz.”

Düşünce Özgürlüğü ve Laiklik

Bekir Özgen

Bekir Özgen, “1994 PEN Yazarlar Derneği Ödülü”nü kazanan “Düşünce Özgürlüğü ve laiklik” adlı çalışmasında bu güncel konuyu tarihselliği içinde ve geniş kaynakçasıyla değerlendiriyor.

Bekir Özgen, 1936 yılında Kayseri’de doğdu. 1960’ta Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Filolojisi’ni bitirdi. ABD’ de ve İngiltere’de kazandığı burslarla yüksek lisans eğitimi gördü. 1985’de Bornova Anadolu Lisesi öğretmenliğinden emekli oldu. Yazarın beşi İngilizce, dokuzu Türkçe olan, on dört basılı eserinden dördü birincilik almış eğitim araştırmasıdır.

Emperyalizmin Tuzaklarındaki Ülke ya da **Oltadaki Balık Türkiye** M. Emin Değer

Başkan EISENHOWER'a,

“Biz askeri paktlarımızı kurmayı ve sağlamlaştırmayı hedef alan tedbirlere devam etmeliyiz... Büyük ölçüde politik ve askeri nüfuz garantileyecek genişlikte bir ekonomik yayılma planını Asya, Afrika ve diğer az gelişmiş bölgelerde uygulamak zorundayız... –Yardımda– birinci gruba, bizimle dost olan ve bize uzun süreli askeri paktlarla bağlanmış olan ülkeler girer. Bu ülkelere yapılacak yardımlar ve açılacak krediler öncelikle askeri nitelikte olmalıdır. Oltaya yakalanmış balığın yeme ihtiyacı yoktur. Bu noktada Dışişleri Bakanlığı ile aynı fikirdeyim, genişletilmiş iktisadi yardım, örneğin Türkiye'ye, bazı hallerde düşünülenin tersi sonuçlar verebilir. Yani bağımsızlık eğilimini arttırıp, mevcut askeri paktları zayıflatabilir. Bu tip ülkelere –Türkiye gibi– doğrudan doğruya iktisadi yardım yapılabilir, ama bu bize uygun ve bağlı hükümetleri iktidarda tutacak ve bize düşman muhalifleri zararsız bırakacak biçim ve miktarda olmalıdır.”

NELSON A. ROCKEFELLER

toktamış
ateş

ne
oldu
bize
?

... Mustafa Kemal'in genç cumhuriyeti fukara bir ülkedydi. Halkını "tutumlu olmaya", "yerli malı kullanmaya" özendiren bir ülkedydi. Ama bugünün kimi yöneticilerinin akıllarının almayacağı kadar itibarlı ve düşünemeyecekleri kadar onurlu bir ülkedydi.

O günlerin Türkiye'sinin "jet sosyetesini", "parazzileri", "Alemleri" yoktu. Bugün kimilerinin dalga geçtiği cumhuriyet bayramı balolarına, ayaklarını sıkkan Sümerbank pa-buçlarıyla giderdi valiler. O günlerin Türkiye'sinin başbakanlarının yurtdışında yatırım yapacaklarını söyleseler, söyleyeni "deli" diye akıl hastanesine kaldırırdı. O günlerin Türkiye'sinde trilyonluk yolsuzluklarla suçlananlara devlet protokolünde yer vermezler; erdem ve ahlak üzerine nutuk attırmazlardı. Ama o günlerin Türkiye'si umut ve inanç doluydu. O günlerin Türkiye'si gururluydu, hay-siyetliydi. Müstemleke valisi edasıyla ko-nuşmak isteyen kimi kendini bilmezlere, tek tek yalatırdı o söylediklerini...
Ne oldu bize...

ISBN 975-348-061-X

9 789753 480611